

DOCUMENTE ȘI MEMORII PRIVIND LUPTELE PENTRU ELIBERAREA BANATULUI ȘI CRIȘANEI (AUGUST—OCTOMBRIE 1944)

de

VIOREL FAUR, IOAN MARINESCU, VALERIU A. GIURAN

În acest an poporul român sărbătorește împlinirea a 35 de ani de la actul insurecțional din luna august 1944, moment de cotitură în istoria noastră, care a deschis era marilor transformări democratice și revoluționare.

După eliberarea capitalei și a peste două treimi din teritoriul patriei de sub dominația fascistă, armata română a trecut la luptă pentru alungarea trupelor fasciste din nord-vestul Transilvaniei. A participat, alături de forțele Uniunii Sovietice și a celorlalte țări din coaliția anti-hitleristă, la războiul antifascist, pînă la victoria finală împotriva Germaniei naziste. Armata română „a participat — după cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului nostru — *timp de aproape nouă luni, alături de glorioasele armate sovietice, cu un efectiv de peste o jumătate de milion de ostași, care, prin curajul și bărbăția lor, prin înaltul spirit de jertfă ce i-a animat, au adus o contribuție de preț la spulberarea rezistenței îndârjite a armatelor hitleriste, la realizarea victoriei finale*”¹.

Încă din ziua de 24 august, marile unități ale Armatei 1 române au acționat în sudul Transilvaniei, Banatului și în Crișana pentru anularea oricăror rezistențe inamice și pentru a stăvili pătrunderea armatelor hitleriste și horthyste aflate în estul Ungariei și în Jugoslavia. Din punct de vedere tactic-operativ luarea unor asemenea măsuri de pre-întîmpinare a unei puternice lovituri inamice, constituia o componentă a planului Marelui Stat Major al armatei române, cunoscut sub denumirea de „acoperire a frontierelor” țării.

---

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă*, în *Anale de istorie*, 1974, nr. 4, p. 7

Armatei I-a îi revenea misiunea de a realiza „marele cap de pod transcarpatic, cu o dezvoltare frontală de aproximativ 900 km și o adâncime de peste 100 km, în centrul Transilvaniei și între 60—180 km la vest de Carpații Occidentali, cu o suprafață totală de circa 50 000 kmp. Acest spațiu vast dădea posibilitatea concentrării citorva zeci de divizii în vederea acțiunilor ofensive ulterioare”². Începînd cu ziua de 4 septembrie, Armata a 4-a română și-a dispus forțele pe linia frontierei vremelnice impusă României prin odiosul dictat de la Viena. Prin urmare, Armata I-a și-a restrîns frontul în Crișana și Banat³, pentru a-și putea utiliza cît mai eficient capacitatea de luptă împotriva inamicului ce se pregătea intens cu scopul de a pătrunde în centrul Transilvaniei. În acest sens, ea și-a organizat dispozitivul astfel: *Grupul Bihor* (două batalioane de vînători de munte și batalioanele fixe regionale „Arieș”, „Bihor” și „Someș”) apăra sectorul dintre localitatea Gilău și creasta Munților Bihor (localitatea Bratca); *Grupul Crișuri*, în componența căruia intrau diviziile 3 vînători de munte și 1 infanterie-instrucție — comandat de generalul Leonard Mociulschi — trecea în apărare între Munții Bihor și localitatea Curtici; *Corpul 7 teritorial* apăra sectorul între văile Mureșului și Timișului; iar Divizia 19 infanterie — situată la flancul stîng al Armatei I-a — apăra pozițiile situate la sud de linia Bocșa Română — Deta⁴.

Pe lîngă aceste mari unități au mai acționat: în Banat — Divizia 9 cavalerie⁵ (între 24 august — 9 octombrie); în Banat și Crișana — *Corpul de cavalerie*⁶ (între 17 septembrie — 8 octombrie); în Crișana — diviziile „Tudor Vladimirescu” și 2 vînători de munte⁷ (între 21 septembrie — 17 octombrie), concomitent cu divizii și grupări sovietice din corpurile 33 și 35 armată sovietică.

Primele lupte de mai mare amploare cu inamicul s-au desfășurat în cea de-a doua decadă a lunii septembrie, în zona orașului Timișoara. Apărarea acestui mare centru urban din sud-vestul țării a reprezentat un moment important al operațiilor militare din zona respectivă. Măsurile luate pentru organizarea apărării Timișoarei, de către detașamentele operative formate de Divizia 1 infanterie-instrucție, în perioada 24 august — 7 septembrie 1944, precum și urmările acestora asupra modului cum au evoluat luptele (între 11—18 septembrie) au fost de o reală utilitate, deoarece au contribuit la consolidarea sistemului defen-

² General de armată Ion Tutoveanu, *Însemnătatea capului de pod strategic din podișul Transilvaniei și cîmpia de vest a țării, în Insurecția din august 1944 și semnificația ei istorică*, Editura Militară, București, 1974, p. 190

³ General-maior dr. Ion Cupșa, *Armata română pe frontul antihitlerist. Studiu operativ-tactic*, Editura Militară, București, 1973, p. 67

⁴ Colonel Gheorghe Romanescu, colonel Leonida Loghin, *Cronica participării armatei române la războiul antihitlerist*, Editura Militară, București, 1971, p. 66

⁵ *Ibidem*, p. 352

⁶ *Ibidem*, p. 320

⁷ *Ibidem*, p. 344

siv local. Acțiunile ofensive ale armatelor hitleristo-horthyste, au fost oprite și prin eroicele bătălii de la Păuliș și sudul Bihorului (Săucani, Pocola, Beiuș). În felul acesta, tendința inamicului de a străpunge apărarea de la vestul țării, a suferit un eșec total, ceea ce a permis regruparea forțelor româno-sovietice, care au conlucrat pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei de sub dominația străină.

În intenția autorilor prezentului material nu a stat reconstituirea detaliată a modului cum s-au desfășurat aceste însemnate operațiuni militare, deoarece problematica în discuție a fost cuprinzător și competent tratată — pe baza unei documentații arhivistice vaste — de istoricii noștri militari⁸. De asemenea, lucrările de memorialistică⁹, semnate de comandanți de mari unități, care au participat nemijlocit la evenimentele, au completat fondul de informații cu noi elemente ce întregesc cunoașterea realităților de pe cîmpul de luptă. Demne de interes

⁸ General de armată Iacob Teclu, *Luptele pentru desăvîrșirea eliberării României de sub jugul fascist: Oradea*, în *Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.*, 1964, nr. 5, p. 140—146; general-maior (rez.) Alexandru D. Pleșoianu, *În zona Arad, în Armata română în războiul antihitlerist* (Culegere de articole), Editura Politică, București, 1965, p. 203—205; general-maior Constantin Popa, colonel Leonida Ion, locotenent-colonel Leonida Loghin, *Cercetarea arhivistică privind participarea Armatei române umăr la umăr cu Armata sovietică, la războiul antihitlerist*, în *Analele Institutului de studii istorice și social-politice* (în continuare *Analele I.S.I.S.P.*) de pe lângă C.C. al P.M.R., 1965, nr. 2, p. 39—50; locotenent-colonel P. Ilie, locotenent-colonel A. Marinescu, *Din luptele armatelor române și sovietice pentru eliberarea părții de nord-vest a României*, în *Analele I.S.I.S.P.*, 1966, nr. 1, p. 19—30; locotenent (rez.) Gheorghe Homescu, *Pe Crișul Repede*, în *loc. cit.*, p. 31—34; colonel Eugen Bantea, colonel Constantin Nicolae, general-maior (rez.) Gheorghe Zaharia, *August 1944 — Mai 1945. Scurtă prezentare a contribuției României în războiul antihitlerist*, Editura Militară, București, 1969; locotenent-colonel Vasile Catană, locotenent-colonel Ioan Petri, *Momente din luptele Armatei române pentru eliberarea județului Bihor, în Bihor — trecut, prezent, perspective*, Oradea, 1969, p. 29—35; L. Fodor, *Unele acțiuni ale maselor din județul Bihor în sprijinul luptei de eliberare a părții de nord-vest a României de sub jugul fascist*, în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”*, Seria Historia, fasciculus 1, Cluj, 1969, p. 95—107; colonel Gheorghe Romanescu, colonel Leonida Loghin, *op. cit.*; general-maior Ion Cupșa, *op. cit.*; Ioan Marinescu, *Acțiunile marilor unități române și sovietice pentru eliberarea Țării Crișurilor în perioada septembrie—octombrie 1944, în Crisia*, Oradea, 1973, p. 267—282; colonel Florian Tucă, *În Banat și zonele sudice ale Transilvaniei, în Insurecția din august 1944 și semnificația ei istorică*, Editura Militară, București, 1974; Vasile Păsăilă, *Contribuția armatei române la operațiunile militare pentru eliberarea zonei Oradea de sub ocupația fascistă. Însemnătatea strategică-militară a acestui eveniment, în Trei decenii de afirmare a județului Bihor pe coordonatele socialismului*, Oradea, 1974, p. 55—63; Ioan Marinescu, *Operațiunile militare din toamna anului 1944 întreprinse în Bihor de Diviziile 3 vînători munte și „Tudor Vladimirescu”*, în *Crisia*, Oradea, 1977, p. 265—276; Liviu Groza, *Contribuția adusă de Divizia 19 infanterie la Insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă din august 1944 și la acoperirea frontierelor țării în partea de sud a Banatului*, în *Banatica*, vol. IV, Reșița, 1977, p. 415—425; * * *, *Documente privind istoria militară a poporului român (23—31 august 1944)*, vol. I—III, Editura Militară, București, 1977—1978.

⁹ General-locotenent (rez.) Leonard Mociulschi, *Asaltul vînătorilor de munte*, Editura Militară, București, 1967; colonel (rez.) Alexandru Galgoți, *Pe locurile unde s-a desfășurat insurecția armată din august 1944*, Timișoara, 1974.

sînt și evocările apărute în paginile presei noastre, care au readus în fața generațiilor tinere, secvențe emoționante și pline de dramatism din timpul războiului antihitlerist.

•

În ultimii ani ne-am preocupat de cercetarea evenimentelor militare petrecute în Crișana și Banat, în lunile august-octombrie 1944, orientîndu-ne în două direcții: a investigării fondului arhivistic existent, mai ales în Arhiva Ministerului Apărării Naționale și a adunării de informații de la participanți, care le-au consemnat în memorii, unele depuse în colecția Secției de istorie a instituției noastre, iar altele la diverse arhive din țară (București, Rîmnicu-Vîlcea, Timișoara, etc.).

Considerăm că este imperios necesară publicarea documentelor militare referitoare la luptele din această parte a țării, deoarece în volumele de documente recent editate¹⁰ apar informații despre operațiunile marilor unități, astfel că acțiunile unităților și subunităților operative nu sînt cuprinse decît foarte rar în documentele respective. Spre exemplu, din cele 300 documente incluse în primul volum, doar 8 se referă la părțile vestice. Situația este aproape identică și în volumele următoare. Astfel, în volumul al doilea figurează 18 documente avînd și o semnificație de interes local — din 316, iar în cel de-al treilea, numai 13 din 274. Din totalul de 890 de documente tipărite pînă acum, numai 39 conțin referiri la Banat și Crișana. Prin urmare, am socotit potrivită publicarea unor mărturii arhivistice, utile reconstituirii pînă la detaliu, a episoadelor mai semnificative din eforturile celor care au luptat pentru apărarea patriei, eliberarea întregului ei teritoriu, continuînd ofensiva pînă la terminarea războiului. Aceste documente pun în evidență efortul militarilor noștri pe cîmpul tactic-operativ, eroismul tinerilor recruți care s-au comportat strălucit în lupte, cu toate că le lipsea experiența războiului.

Totodată documentele relevă nu numai desfășurarea cronologică a acțiunilor, dar și hotărîrea și efortul extraordinar al ostașilor români* de a îndeplini misiunile încredințate, de cele mai multe ori, în condiții extrem de dificile, dacă avem în vedere insuficiența materialului de luptă din dotare, în special a tunurilor antitanc, marșurile de 40 km pe zi, efectuate pe drumuri desfundate de ploi, după care intrau direct în luptă împotriva unui inamic instalat în teren, care dispunea de o putere de foc mult superioară.

Publicarea documentelor de război ale unităților sau subunităților care au luptat în prima linie constituie — după convingerea noastră — o

---

¹⁰ • • •, *Documente privind istoria militară a poporului român (23—31 august 1944)*, vol. I—III, Editura Militară, București, 1977—1978

* Majoritatea luptătorilor din unitățile operative românești erau tineri recruți din contingentele 1944—1945.

utilă completare a culegerii de documente¹¹, întregind cunoașterea aspectului operațional-tactic de pe cîmpul de luptă. Precizăm că nu am reprodus din documentele cercetate decît părțile care se referă la Crișana și Banat, aceasta pentru a delimita — cu mai multă claritate — problematica istoriografică anunțată în titlul prezentului material.

Am considerat că informația arhivistică își găsește un binevenit complementar în documentul memorialistic — realizîndu-se o privire mai cuprinzătoare asupra realităților istorice din acea perioadă. Ca atare, am solicitat cîteva memorii de la ofițerii care au participat la evenimente, ele fiind de un real folos pentru istoricul militar, pentru reconstituirea fidelă a faptelor petrecute în lunile august-octombrie 1944. Intenția noastră este de a continua publicarea unor asemenea mărturii istorice, acest prim demers fiind doar un început al unei colaborări fructuoase cu luptătorii pentru neatinarea patriei, ale căror fapte de arme — ca și ale atîtor anonimi — merită recunoștința contemporanilor.

Deși uneori aceste mărturii sînt tributare unei optici subiective, utilizate însă cu spirit critic și confruntate cu sursele științifice acceptate, ele oferă informații de o valoare certă, incontestabilă. Scriind despre evenimentele la care a luat parte, memorialistul aduce elemente de atmosferă, mentalitate și sensibilitate, în care istoricul poate descifra, valențele adevărului. Apar frecvent detalii de ordin militar din care se configurează acel „itinerar eroic” la care autorii memoriilor se referă, unii chiar cu o evidentă intenționalitate literară.

Aparținînd foștilor comandanți de unități și subunități, memoriile (rapoartele, relatările) se fixează asupra evenimentelor trăite, adăugîndu-li-se informații din documentele păstrate în arhive. În acest fel, ceea ce părea discutabil se consolidează prin raportarea la datele științifice rezistente.

---

¹¹ Adresăm mulțumiri tuturor acelor care au răspuns favorabil inițiativei noastre. Menționăm, totodată, faptul că tovarășul Valeriu A. Giuran a avut o contribuție substanțială în obținerea memoriilor pe care le publicăm.

I. DOCUMENTE

1

**EXTRAS DIN REGISTRUL ISTORIC AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE,
ÎN CARE ESTE CONSEMNAȚ ORDINUL SECRET AL M.St.M.
NR. 62900 DIN 11 AUGUST 1944**

(...) Unitățile de recruți ale acestei permanente se vor disloca — la ordin — într-o zonă ce se va indica prin ordinul de transport al M.St.M. Secția 3-a (...), în vederea acestei dislocări, se vor lua măsuri imediate pentru organizarea unităților din subordine (...).

Arhiva Ministerului Apărării Naționale — Marele Stat Major (în continuare A.M.A.N. — M.St.M.), fond nr. 506, dosar 38, f. 16

2

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
DIN 18 AUGUST 1944**

(...) Astăzi toate unitățile în subordinea acestei permanente, precum și cartierul permanenței Diviziei 1 infanterie, Eșalonul 1, sînt gata organizate pentru a se deplasa în noua zonă de instruire. Toți stau în așteptarea ordinului de îmbarcare și plecare continuîndu-și programul de instrucție și lucru ordonat (...).

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 38, f. 18

3

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VINĂTORI,
DIN COMPUNEREA ORGANICĂ A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
PRIVIND MĂSURILE PENTRU APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA**

(...) În noaptea de 23/24 august 1944 la orele 23,30, Regimentul 5 vînători, comandat de lt. colonel Giuran Alexandru, a primit ordin să se deplaseze imediat din comuna Săcălaz, unde era dispersat, în garnizoana Timișoara, la cazarma regimentului. În dimineața de 24 august 1944, la ora 2, regimentul s-a pus în marș cu Batalionul 1 și 2 recruți spre Timișoara, unde a ajuns către orele 5 (...).

La ora 14 Regimentul 5 vînători, partea sedentară, cu cele 2 batalioane de recruți, a primit ordin să intre în dispozitiv operativ în detașamentul ce ia ființă al lt. col. Giuran.

Compunerea detașamentului:

- Regimentul 5 vînători, partea sedentară cu 2 batalioane de recruți;
- Regimentul 1 artilerie P.S. cu 1 baterie de artilerie (1 secție tunuri 75 mm și 1 secție obuziere 100 mm), 2 baterii pe jos;
- Batalionul de garnizoană;
- 1 pluton de pioneri din Regimentul 7 pioneri;
- compania grăniceri Jimbolia;
- jandarmii din sector.

Detașamentul lt. col. Giuran a primit ordin ca să apere sectorul centru și orașul Timișoara, avînd la nord Detașamentul colonel Corbu și la sud Detașamentul colonel Costescu, în sectorul limitat. Poziția de rezistență trece pe la Sînandrei — vest (de) calea ferată Sînandrei—Timișoara—Freidorf—Parța. La ora 16 Batalionul 1 și 2 recruți au intrat în sectorul de apărare astfel:

Batalionul 1, la nord de Bega, sprijinit de secția de tunuri de 75 mm, cu misiunea să bareze direcțiile: Timișoara—Biled și Timișoara—Jimbolia. Se dă cite un pluton, detașament înaintat, la Becicherecul Mic și un alt pluton la Berecsăul Mare.

Batalionul 2, la sud de canalul Bega, cu misiunea să bareze direcțiile Timișoara—Utvîn și Timișoara—Șag (Timișeni).

Se dă un pluton detașament înaintat la Sînmihaiul Român, cu misiunea de a supraveghea canalul Bega.

Batalionul de garnizoană și 2 baterii, pe jos, în rezerva Detașamentului lt. colonel Giuran, în Timișoara.

Plutonul de pioneri a primit ordin să mineze podurile de la Becicherecul Mic, Berecsău și Sînmihaiul Român.

Batalioanele de recruți au ocupat imediat sectoarele ordonate și au început imediat organizarea poziției (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119*, dosar 12, f. 1

4

ORDINUL NR. 12 113 DIN 24 AUGUST 1944, EMIS DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE CĂTRE REGIMENTUL 6 ARTILERIE GREA

Aționați cu secția obuziere la ordinul lt. colonel Giuran. Luați imediat legătură cu el la P(unctul) C(omandă) (al) Reg(imentului) 5 v(înă)tori în Timișoara. Restul unităților, pe jos, se înapoiază miine la Recaș.

Comandant,

general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 26

5

**ORDINUL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 12 114 DIN 24 AUGUST 1944,
COMUNICAT ȘCOLII DE SUBOFIȚERI DIN GIARMATA**

Școala (de) subofițeri din Giarmata acționează la dispoziția Detașamentului colonel Corbu, la Orțișoara.

Comandant
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 28*

6

**ORDINUL NR. 12 115 DIN 24 AUGUST 1944
DAT DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE DETAȘAMENTULUI „DUMBRĂVIȚA”**

Acționați cu detașamentul la ordinul Diviziei, fiind în rezervă. Aveți tot timpul la telefon ofițer de serviciu și telefonist. Raportați că sînteți gata la P(unctul) C(omandă) Recaș.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 32*

7

**NOTA INFORMATIVĂ NR. 13 156 DIN 24 AUGUST 1944
A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE,
CĂTRE CORPUL 7 TERITORIAL**

Comandantul companiei (de) grăniceri (din) Sinicolaul Mare raportează:

1. La Seghedin ar fi trupe motorizate ungurești;
2. La Teremia Mare (sînt) formațiuni de infanterie germană cu mitraliere, prin porumb.

Rugăm verificați și prin mijloacele Dvs., noi continuăm supravegherea.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 5*

8

**MĂSURI INIȚIATE DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
ORDONATE LA 25 AUGUST 1944**

Se pune la dispoziția Detașamentului (lt.) col. Giuran un pluton pioneri și un ofițer, un subofițer, 20 trupă și 400 kg material exploziv, pentru a le întrebuința în caz că se vor ordona distrugeri. Ca măsuri pregătitoare, (lt.) col. Giuran, împreună cu comandantul plutonului de pioneri, va întocmi un plan de distrugere, în raport de ideea operativă. Plutonul se pune în subzistență la Regimentul 5 vânători. Comandantul plutonului ia imediat legătura cu (lt.) col. Giuran.

Comandant,
general de brigadă, *Chișu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 57*

9

**DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE INFORMEAZĂ EȘALOANELE SUPERIOARE,
LA 25 AUGUST 1944, DESPRE MĂSURILE LUATE
PENTRU DOTAREA FORMAȚILOR DE SPATE**

Am intervenit la Cercul teritorial ca să doteze cele trei detașamente din linie cu câte una coloană de 40 căruțe, un camion și un turism. Am dat instrucțiuni de modul de comportare tuturor unităților și formațiunilor din zona diviziei, chiar dacă nu au fost afectate cu trupe operative.

Comandant,
general de brigadă, *Chișu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 56*

10

**ORDINUL NR. 4 DIN 26 AUGUST 1944,
TRANSMIS SUBUNITĂȚILOR DIN DETAȘAMENT
DE CĂTRE LOCOTENENT-COLONEL GIURAN,
ÎN VEDEREA APĂRĂRII ZONEI TIMIȘOARA**

În conformitate cu ordinul telegrafic nr. 678602 din 25 august 1944 al M.St.M. comunicat cu al Diviziei 1 infant(erie) — instrucție nr. 13.208 din 26 August 1944:

Cu onoare se face cunoscut:

Față de agresiunea trupelor germane contra Capitalei, se ordonă ca de îndată să se execute următoarele:

se va împiedica orice circulație a vehiculelor sau coloanelor germane pe șoselele noastre (...). În acest scop se vor organiza baricade păzite, distrugeri de comunicații, ambuscade mobile în culturi (de-a) lungul șoselelor. Se va proceda prin toată energia fie prin acțiuni de forță, fie prin acțiuni de partizani.

Comandantul detașamentului,
lt. colonel Al. Giuran

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 1119, dosar 14, f. 24

11

EXTRAS DIN RAPORTUL CONTRAINFORMATIV AL CORPULUI 7 TERITORIAL DIN 26 AUGUST 1944

(...) Starea de spirit a populației românești este foarte bună (...).
A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 22

12

ORDINUL NR. 13 274 DIN 26 AUGUST 1944, DAT DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE LEGIUNILOR DE JANDARMI TIMIȘ, CARAȘ-SEVERIN ȘI CHESTURILOR DE POLIȚIE DIN TIMIȘOARA, CARANSEBEȘ ȘI ORAVIȚA

1. Toți ostașii înrolați în armata germană și aflați în concediu în România vor fi ridicăți și puși sub pază.
2. Vor fi grupați în lagăre organizate la sediul Legiunilor de jandarmi.
3. Armamentul și munițiile ce eventual s-ar găsi asupra lor va fi strâns la Legiunile de jandarmi județene.
4. Operațiunea se va executa în întregime în ziua de 26 pînă la ora 20.

Comandant,
general de brigadă, Chițu Vasile

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 27

13

EXTRAS DINTR-UN RAPORT DIN 26 AUGUST 1944, CARE MENȚIONEAZĂ ATERIZAREA UNUI AVION GERMAN PE TERITORIUL COMUNEI BRESTOVĂȚ

(...) La 26 august 1944 ora 16 pe terit(oriul) com(unei) Brestovăț, (la) nord-vest Ghizela, a aterizat un avion german. Mai mulți locuitori mergînd în acea direcție au fost atacați cu focuri de armă, după care mai mulți atacatori au coborît din avion și

au fugit în pădure. S-au luat măsuri de prindere și dezarmare a lor de către ostașii Regimentului 5 artilerie sub comanda unui ofițer (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 35*

14

ORDINUL NR. 1 322 DIN 26 AUGUST 1944 DAT DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE CĂTRE COMANDANTUL GARNIZOANEI LUGOJ

Dispuneți imediat înlocuirea tuturor gărzilor date de Regimentul 17 infanterie cu elemente din alte unități, astfel ca acest regiment, astăzi până la ora 18 să fie disponibil în întregime pentru a putea fi întrebuințat în misiuni operative, fiind (în) rezerva Diviziei 1 infanterie-instrucție. Raportați de executare până la ora 18. Regimentul 17 infanterie va fi gata de întrebuințat, executându-și misiunea dată prin ordinul de operații nr. 1 și 2.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 33*

15

ORDINUL DIN 26 AUGUST 1944 DAT COLONELULUI GALGOȚI, COMANDANTUL REZERVEI DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE, PRIVIND MĂSURILE CE TREBUIESC LUATE PENTRU APĂRAREA TERITORIULUI

1. Luați măsuri pentru a organiza baraje anticar pe comunicația Timișoara—Lugoj—Caransebeș la punctele obligate de trecere și localități.
2. Veți intercepta și bara toate podurile peste Bega și Timiș de la vest spre est.
3. Veți organiza unități antiparașutiste la toate unitățile de rezervă cu mijloace rapide pentru a contracara eventualele debarcări de parașutiști germani.
4. Măsurile luate de Dvs. vor fi raportate și diviziei pe o schiță până la ora 20.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 34*

16

**NOTA TELEFONICĂ DATĂ SUBUNITĂȚILOR LA 26 AUGUST 1944
DE CĂTRE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

Către Detașamentul colonel Corbu, Detașamentul lt. colonel Giuran, Detașament colonel Costescu.

Rog luați imediat măsuri de a construi baricade la punctele obligate de trecere pe căile de pătrundere.

Comandant,
general de brigadă, Chișu Vasile

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 69

17

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 85 INFANTERIE,
COMANDAT DE LOCOTENENT-COLONEL ADRIAN MERTIC,
DIN COMPUNEREA ORGANICĂ A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

(...) Regimentul 85 infanterie intră în dispozitiv operativ cu o companie la Chișinău Criș pentru a întări paza frontierei împreună cu Batalionul 2 grăniceri pază, care se găsea deja instalat în poziție defensivă în vederea unor eventuale violări de frontieră. În ziua de 25 august 1944 Batalionul 1 (din Regimentul) 85 inf(anterie), format din recruții contingentului 1945, se instalează defensiv pe liziera de vest a satului Ineu. În ziua de 26 (august) 1944 se organizează la teren. La 27 august 1944 se înființează Batalionul 2 (din Regimentul) 85 infanterie sub comanda maiorului Șepcaliu Petre, compus din recuperării și înapoiării de pe front (...). De la 28 august la 5 septembrie se continuă lucrul pe poziție organizându-se amplasamente de arme automate, șanțuri de tragere și cazemate pentru armamentul greu. De asemenea, se execută baricade pe șoselele Ineu—Seleuș și Ineu—Șicula, precum și minarea podurilor de la Socodor și Sinteia Mare (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1084*, dosar 6, f. 2—4

18

**NOTA TELEFONICĂ DIN 27 AUGUST 1944, ORELE 0.10',
TRANSMISĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

La nord de Periam și la nord-est de Periam, un avion inamic, pe la orele 23, a făcut câteva viraje peste Periam, cu luminile aprinse, lansind rachete luminoase de-a lungul frontierei.

Transmis: *Căpitan Zamfirescu*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 406*, dosar 40, f. 38

19

RAPORTUL NR. 7 DIN 27 AUGUST 1944 ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE DE CĂTRE DETAȘAMENTUL GIURAN

Am onoare a raporta mai jos situația la ora 6,30:

— în sectorul companiei 1 grăniceri (Jimbolia) nu s-a întâmplat nimic;
— plutonul (din localitatea) Valcani, din Regimentul 4 grăniceri, a fost atacat de circa 3 grupe (de) ostași germani. Schimbul de focuri a ținut de la orele 2,15—5,30. Pierderi nu au grănicerii (...);

— în regiunea Cenad și Sinicolaul Mare — liniște.

Informațiuni precise. Șeful pichetului Checea, nr. 12, este informat de un cetățean sîrb, că în comuna Claria sînt tunuri, tancuri și trupe germane.

Comandantul detașamentului,
lt. colonel Al. Giuran

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 406, dosar 40, f. 40*

20

NOTA INFORMATIVĂ DIN 28 AUGUST 1944, ORA 4.30, ÎNREGISTRATĂ DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

Plutonul de legătură din Șag, jud. Arad, a fost atacat cu focuri de armă automată de către civili șvabi, circa 30—40. Plutonul are 1 rănit la ora 4 (dim.). Detașamentul colonel Corbu a trimis întărire 1 pluton.

Transmis: *Locotenent Avram*
Primit: *soldat Munteanu*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 406, dosar 40, f. 47*

21

NOTA TELEFONICĂ NR. 13 445 DIN 28 AUGUST 1944, TRIMISĂ DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE CĂTRE DETAȘAMENTELE OPERATIVE

Rugăm înaintați pînă mîine 29 august 1944 orele 9, ordinea de bătaie a unităților din subordinea Dvs. pînă la comandanții de pluton inclusiv. Lucrarea va fi înaintată fără nici o întîrziere, în dublu exemplar.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 67*

22

**ORDINUL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 13 448 DIN 28 AUGUST 1944
ADRESAT COLONELULUI GALGOȚI ȘI COMANDANȚILOR LICEELOR MILITARE
„MIHAI VITEAZUL” ȘI „ȘTEFAN CEL MARE”**

1. Colonelul Galgoți, comandantul zonei interne din spatele frontului, va întocmi planul de apărare luînd sub ordine și Liceul „Mihai Viteazul” din Izvin, cum și Liceul „Ștefan cel Mare” de la Giarmata.

2. Postul de comandă al colonelului Galgoți se fixează la Recaș și nu va putea fi părăsit fără înștiințarea subsemnatului.

3. Rog Liceul militar „Mihai Viteazul” și „Ștefan cel Mare” să dea tot concursul colonelului Galgoți pentru buna îndeplinire a misiunii.

Comandant,
general de brigadă, *Chișu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 68

23

**ADRESA NR. 27 DIN 28 AUGUST 1944 A DETAȘAMENTULUI GIURAN
ÎNAINȚATĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

La ordinul Dvs. telefonic din 27.8.944, am onoare a raporta că s-au luat măsuri de a se construi baricade la punctele obligate de trecere pe căile de pătrundere.

Comandantul detașamentului,

lt. colonel Al. Giuran

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 91

24

**ORDINUL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 13 449 DIN 28 AUGUST 1944
ADRESAT COLONELULUI DĂSCĂLESCU,
COMANDANTUL GARNIZOANEI TIMIȘOARA**

Compania de pompieri se pune la dispoziția Dvs. pentru a fi întrebuințată după nevoi. În acest scop, dați ordinele Dvs. de urmare căpitanului Murgu, comandantul companiei de pompieri Timișoara, luînd legătura și cu colonelul Maior, secundul de

la permanența Diviziei 1 infanterie — (instrucție). Raportați asupra modului de întrebuințare al acestei companii.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 147*

25

EXTRAS DIN ADRESA DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 13 452 DIN 28 AUGUST 1944, CĂTRE INSPECTORATUL C.F.R. TIMIȘOARA

(...) Rugăm puneți în vedere companiilor de cale ferată sau companiilor de lucru C.F., că în caz de atac inamic dinspre frontieră, sint obligate să se pună la dispoziția comandanților de subsectoare din zona diviziei, astfel:

— cei ce lucrează la sud de Timișoara, se pun sub ordinele colonel Costescu, comandantul Detașamentului sud, cu care vor lua legătura la Parța sau Pădureni;

— cei din zona Timișoara, vor conlucra cu Detașamentul lt. colonel Giuran, în care scop vor lua imediat legătură la Timișoara, cu susnumitul ofițer, în cazarma Regimentului 5 vânători;

— cei ce lucrează în zona nord Timișoara pînă la Vinga—Șag se pun la dispoziția colonelului Corbu, comandantul Detașamentului nord, pe care-l găsesc la Punctul) C(omandă) Orțișoara.

Rog dați ordine de urmare și raportați executarea.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 148*

26

ORDINUL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 15 097 DIN 28 AUGUST 1944 DAT BATALIONULUI 5 INSTRUCȚIE-AUTO ȘI DETEAȘAMENTULUI GIURAN

Plutoanele date de Batalionul 5 instrucție-auto în Garnizoana Timișoara pentru gărzi etc. etc., intră sub ordinele directe ale Detașamentului lt. col. Giuran. În acest scop, batalionul trimite delegat ofițer la lt. colonel Giuran, ca să ia imediat legătura în scop ca să primească ordin de urmare, pentru plutoanele arătate mai sus. Lt. col. Giuran și Batalionul 5 instrucție-auto vor raporta de executare.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 156*

27

**EXTRAS DIN RAPORTUL NR. 29 DIN 28 AUGUST 1944
AL DETAȘAMENTULUI GIURAN ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

1. Informațiuni de la compania de grăniceri (din) Sinicolaul Mare. La ora 10,40 mai multe căruțe cu trupe maghiare s-au apropiat la 200 metri de postul maghiar, în dreptul pichetului Boreanu. La ora 11,50 soldații horthyști au început lucrări de sapă în spatele pichetului. La ora 13 (...) în dreptul satului Beba Veche au sosit 11 moto-ciclete cu soldați. În această comună este un aeroport german. În turnul bisericii Kipehăza se află un observator. La ora 14,25 trupele germane de la Valcani (Iugoslavia) executau lucrări de sapă. La ora 15, postul de jandarmi din Teremia Mare raportează că germanii au răspândit zvonul în comună că trupele germane din Serbia vor ataca astăzi România. La orele 15,30 două avioane germane cu șase motoare, de transport, au mitraliat marginea de nord a comunei Valcani (din teritoriul) român. Un soldat horthyst a spus unui soldat grănicer român că germanii din Iugoslavia vor ataca astăzi România. Un agent sosit din Ungaria spune că la Seghedin ar fi sosit trupe motorizate. Această informație nu este verificată. La Jimbolia, la cantonul C.F.R., 2 camioane ar fi adus circa un pluton pînă la un pluton și jumătate (de) soldați.

2. Informațiuni de la compania (de) grăniceri (din) Jimbolia. Postul de jandarmi din Teremia Mare raportează că indivizi veniți din Serbia, ar fi spus astăzi 28 august 1944 orele 13,30 că armata germană ce se găsește în Serbia va trece în România peste 2 ore.

3. La ora 13,30 un avion german a venit deasupra aeroportului (și) a mitraliat aeroportul. A rănit pe locotenentul Negrescu Petre și a dovît o roată de la mitralieră. Ofițerul a fost internat în spital. Pe drumul către Urseni au fost lovite două chesoane. A rănit un caporal și a omorît șase cai.

Comandantul detașamentului,

lt. col. Al. Giuran

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 52*

28

**EXTRAS DIN RAPORTUL NR. 7989 DIN 28 AUGUST 1944
AL GARNIZOANEI TIMIȘOARA ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

(...) Atît în Iugoslavia cît și în Ungaria, în apropierea frontierei române se sapă la tranșee, se observă și mișcări de trupe. Două avioane germane, azi la orele 15,30, au mitraliat populația civilă din comuna Valcani. Nu sînt victime (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 104*

29

**EXTRAS DIN RAPORTUL INSPECTORATULUI REGIONAL DE POLIȚIE NR. 12 326
DIN 28 AUGUST 1944 ADRESAT CORPULUI 7 TERITORIAL**

(...) Între orele 13,15—13,30 pe deasupra municipiului Timișoara a evoluat un avion german la o foarte mică înălțime, mitraliind populația. Sînt 2 morți și 4 răniți. La aeroport a fost grav rănit locotenentul Negrescu Petre din Regimentul 5 vînători, comandantul plutonului de intervenție. În urma mitralierii populației civile și a trenului Arad—Timișoara, de către aviația germană, populația românească este foarte indignată, exprimîndu-și toată ura contra nemților (...).

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 113

30

**EXTRAS DIN RAPORTUL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 15 149
DIN 29 AUGUST 1944, ADRESAT EȘALOANELOR SUPERIOARE**

(...) Grănicerii de la Sinicolau informează că la ora 3,30 în gara Valcani (Serbia), cu direcția spre Jugoslavia, a trecut un tren cu 16 vagoane încărcate cu mașini cu șenile, avînd și servanții respectivi. La ora 6,30 două trenuri germane au trecut prin aceeași gară și cu aceeași destinație cu trupe de cavalerie. Din informații neverificate — pentru refacere în Jugoslavia (...).

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 406, dosar 40, f. 120

31

**NOTA TELEFONICĂ NR. 38 DIN 29 AUGUST 1944, ORELE 16,
A DETAȘAMENTULUI LT. COLONEL GIURAN,
COMUNICATĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE INSTRUCȚIE**

Compania 1 grăniceri (din) Jimbolia, comunică: la ora 9,55 a trecut un avion german la înălțime circa 100 m cu direcția est, probabil acela care a fost deasupra Timișoarei. Compania (de) grăniceri (din) Sinicolaul Mare: la ora 9,50 la liziera de nord-est a comunei Mocrin (Jugoslavia) s-au descoperit trupe germane instalate în lucrări. Efectivul nu a putut fi stabilit. Ora 10,45. La casa de apă Valcani (Jugoslavia), un observator german. Efectivul observatorului a fost mărit cu 10—20 oameni. Ora

13,40. În dreptul pichetului Sămînța, pe șoseaua Kis Zombor — Cenad s-au instalat în defensivă 2 plutoane maghiare la 1 și 1,5 km în dreapta pichetului.

Comandantul detașamentului,
lt. col. Al. Giuran

Transmis: *locotenent M. Iordache*
Primit: *sergent T. R. Pitaru*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506 dosar 40, f. 134*

32

NOTA TELEFONICĂ NR. 4 DIN 29 AUGUST 1944 A DETAȘAMENTULUI GIURAN TRANSMISĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

La ora 14,30 un avion german cu un motor, la 2 000 m, a zburat deasupra comunei Valcani de la sud-est, în viraje, spre sud-vest. La ora 15 un avion german cu 6 motoare a zburat deasupra Mehalei, cu direcția sud-est spre nord-vest, la 500—1 000 m.

Comandantul detașamentului,
lt. col. Al. Giuran

A.M.A.N. — M. Șt. M., *fond nr. 406, dosar 40, f. 135.*

33

ADRESA NR. 1171 DIN 29 AUGUST 1944 ÎNAINȚATĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE DE CĂTRE LT. COLONEL PĂCURARIU, DELEGAT AL M.ST.M. PE LINGĂ INSPECTORATUL C.F.R.

Am onoare a raporta că am dat ordinele de urmare companiei 2/IV pază și companiei 3 exploatare C.F. Greutățile ce vor întâmpina aceste 2 companii, constau în faptul că efectivele lor sînt răspîndite după natura și necesitățile lor de serviciu.

Lt. colonel Păcurariu S.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 92*

34

ORDINUL NR. 42 DIN 29 AUGUST 1944 DAT DE DETAȘAMENTUL LT. COLONEL GIURAN BATALIONULUI 2 AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI

1. Luați măsuri de organizarea poziției, a planului de foc și a planului de apărare anticar, întrebunțînd în modul cel mai judicios mijloacele existente și combinîndu-le cu mijloacele și posibilitățile ce le oferă terenul (în) ceea ce privește apărarea antitanc.

Înaintați detașamentului schița cu dispozitivul realizat până la grupă, secție de artilerie, secție de anticar, aruncătoare 120. Anexați la schiță o situație de efective: ofițeri, subofițeri, trupă, cai, trăsură, auto.

3. Arătați într-o schiță organizarea trenurilor de luptă și regimentare, amplasarea lor în teren, pe câte zile s-a asigurat hrana, câte unități de foc aveți depuse pe teren, câte unități pe roate.

4. Recunoașteți direcțiile pentru lupta în retragere; jalonați-le și faceți ca să fie cunoscute de toate trupele până la pluton și secție de artilerie.

5. În cadrul misiunii, începând de mîine 30 august a.c. veți executa programul de instrucție relativ la: interveniri în ajutorul grănicerilor, deci acțiuni ofensive de mici unități; punerea în aplicare a planului de foc; deschiderea focului, foc la mare distanță, repere, concentrări de focuri, aprovizionări cu muniție; amplasamente de toate categoriile; ipoteze de contraatac, ipoteze de repliere în cadrul luptei în retragere.

6. Cele cerute la punctul 2 și 3 trebuie să sosească la detașament până la 31 august 1944, ora 8.

7. Organizați apărarea satelor în interior spre a nu fi surprinși și dispuneți imediat, conform ordonanței ce veți primi, ridicarea armelor.

8. În aplicațiunile ce veți face, în cadrul misiunii primite, prevedeți și conclucrarea cu grănicerii și jandarmii din zonă.

Comandantul detașamentului,
lt. colonel Al. Giuran

Șeful biroului operații,
lt. M. Iordache

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 1119, dosar 14, f.11.

35

EXTRAS DIN NOTA TELEFONICĂ A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 15 234 DIN 30 AUGUST 1944

(...) Toate legăturile telefonice din jurul Szegedului au fost distruse de bombardamentul aviației anglo-americane din ziua de 29 august 1944. Szegedul a fost bombardat circa 3 ore.

Asupra pichetului 90 Timiș s-a deschis foc de (către, un pluton german care dormise la o pustă în dreptul pichetului (...)). Pe lângă frontiera română cu Banatul Jugoslav se află mulți partizani sîrbi camuflați în porumb. În noaptea de 29/30 august 1944 a fost aruncat în aer un tren între Mocrin și Kikinda. După 6 ore, circulația a fost restabilită.

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 83.

36

NOTA TELEFONICĂ EXPEDIATĂ DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE LA 30 AUGUST 1944 DE COLONELUL GALGOȚI

Un avion inamic a aterizat forțat în regiunea Chizătău. Personalul a fost făcut prizonier. Se va trimite la divizie.

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 406, dosar 40, f. 76

37

**EXTRAS DIN RAPORTUL INFORMATIV-OPERATIV NR. 152 DIN 31 AUGUST 1944
ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

(...) La ora 18,30 un avion german a zburat deasupra Timișoarei lansând manifeste în limba română, semnate de generalul Arthur Pflleps prin care spune că din ordinul fűhrerului a luat comanda trupelor germane din Ardeal și Banat, îndemnând românii să lupte alături de el contra aliaților (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 40, f. 82.

38

**NOTA TELEFONICĂ A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
TRANSMISĂ LA 31 AUGUST 1944 DETAȘAMENTULUI ORȚIȘOARA
ȘI COMANDANTULUI ȘCOLII DE SUBOFITERI DIN GIARMATA**

1. Conform ordinelor superioare, colonelul Corbu pleacă imediat la M(are) U(unitate) (de) la Alba Iulia, pentru completarea serviciului pretorial de acolo.

2. Va preda imediat comanda cu dosarul de sector și întreaga documentare a detașamentului, colonelului Botez, comandantul Școlii de subofițeri (din) Giarmata.

3. Colonelul Botez se va prezenta mîine 1 septembrie 1944 pînă la ora 8, la Postul de Comandă (al) Detașamentului Orțisoara pentru a lua în primire sectorul și documentarea.

4. Răspunderea asupra sectorului și comenzii cade asupra colonelului Botez cu începere de mîine 1 septembrie 1944 ora 12, în care scop va raporta de executare și luarea comenzii, telefonic.

Comandant,
general de brigadă, *Chișu Vasile*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 182.

39

**RAPORTUL INFORMATIV NR. 13772 DIN 1 SEPTEMBRIE 1944
AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE TRANSMIS CORPULUI 7 TERITORIAL**

În sectorul colonel Giuran, regiunea vest Timișoara, un avion german a aruncat manifeste. Idem, un avion german zburind dinspre vest a aruncat manifeste pe teritoriul comunelor Buziaș, Lipova. Manifestele sînt semnate de general Pflleps. Măsurile luate: s-au strîns manifestele aruncate, distrugîndu-se. S-a continuat luarea în primire a depozitelor de materiale germane. Propuneri: întrucît informațiunile ce le deținem

se rezumă numai la regiunea frontierei, pentru a se putea urmări activitatea inamicului în spatele dispozitivului său de frontieră, cerem să se facă recunoașteri de aviație și a evita astfel orice surpriză din Banatul Jugoslav.

Comandant,
general de brigadă, *Chițu Vasile*

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 406*, dosar 40, f. 204

40

EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI DIN SUBORDINEA DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE UNDE SÎNT MENȚIONATE MĂSURILE ORGANIZATORICE LUATE

(...) Pînă în ziua de 2 septembrie 1944, batalioanele au rămas cu organizarea în care au făcut instrucție recruții. Cu începere din această zi se organizează în următoarele subunități: un grup comandă de regiment; una companie armament greu regimentar cu 1 pluton transmisiuni, 1 pluton pioneri, 1 pluton aruncătoare de 81,4 mm, 1 pluton aruncătoare de 120 mm, pe trei piese, 1 pluton tunuri anticar (A.C.) Boffors de 37 mm, pe trei piese; două batalioane de pușcași avînd fiecare următoarea organizare — un grup de comandă, 3 companii de pușcași, o companie de armament greu, tren de luptă; tren regimentar; compania de pușcași organizată cu — un grup comandă, 3 plutoane (de) pușcași, o grupă aruncătoare de 60 mm, trenul companiei; compania de armament greu organizată astfel: un grup (de) comandă, un pluton (de) mitraliere, 3 plutoane pușcași — din lipsă de mitraliere, trenul companiei.

Efectivele au fost completate la batalioanele de recruți cu oameni vechi de la partea activă (P.A.) veniți de pe front și cu cei sosiți din concediu. Organizarea a fost complet terminată pe ziua de 3 septembrie 1944, ora 20. Pînă în ziua de 7 septembrie 1944, Detașamentul rămîne în dispozitivul inițial cu organizarea modificată de mai sus, cînd a fost schimbat de pe poziție de către Regimentul 13 călărași din Divizia 9 cavalerie, conform ordinului nr. 14388 al Diviziei 1 infanterie-instrucție, din 6 septembrie 1944.

După predarea sectorului, Regimentul 5 vînători, în ziua de 7 septembrie 1944 către orele 21, se deplasează în comuna Sîndrei, iar a doua zi, în ziua de 8 septembrie 1944, s-a transportat arhiva, aprovizionarea și restul serviciilor. Regimentul 5 vînători P.S. (partea sedentară, n.n.) urmînd a se îmbarca în gara Sîndrei în noaptea de 8/9 septembrie 1944, pentru a merge în zona de concentrare a Diviziei 1 infanterie-instrucție (la) est-Ineu (conform ordinului nr. 14639 din 7 septembrie 1944 al Diviziei 1 infanterie-instrucție). Din cauza evenimentelor, Regimentul 5 vînători P.S. nu a plecat, ci a mai rămas trei zile în comuna Sîndrei. În cele trei zile s-a executat program administrativ, de instrucție, s-au verificat efectivele și s-a completat după posibilitățile regimentului, echipamentul, armamentul, munițiunile și aprovizionările (...).

A.M.A.N. — M. St. M., *fond nr. 1119*, dosar 12, f. 1—2

41

**EXTRAS DIN RAPORTUL NR. 14053 DIN 3 SEPTEMBRIE 1944
ÎNAINȚAT DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE CORPULUI 7 TERITORIAL**

(...). În interiorul teritoriului inamic: cu începere din ziua de 2 septembrie 1944 în regiunea Vârșețului au început să sosească trupe germane. Din informațiuni se pare că germanii fac în această regiune o grupare de forțe mai importantă. Situația aeriană: la orele 15,30 un avion german de recunoaștere a zburat dealungul frontierei în sectorul Gaiul Mare — Stamora Moravița-Jam. Avionul a zburat la o înălțime de 40—50 m. La orele 14,30 patru avioane germane au zburat de la sud-est la nord-vest în zona Timișoara. Cereri: rugăm a se verifica prin aviație gruparea și mișcarea de forțe din regiunea frontierei de la Vârșeț.

Comandant,

general de brigadă, *Gheorghe Poșoiu*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 234*

42

**ORDINUL SECRET NR. 240 DIN 5 SEPTEMBRIE 1944, DAT SUBUNITĂȚILOR
DE DETAȘAMENTUL LT. COL. GIURAN**

Cu onoare vi se trimite mai jos tabelul cu indicativele unității Dvs. și ale celor din subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție:

Divizia 1 infanterie-instrucție	Sania
compania 1 antiaeriană	Emanoil I
Batalionul transmisiuni	Emanoil II
plutonul pioneri	Emanoil III
Regimentul 93 infanterie	Gaspar IV
Regimentul 38 artilerie	Panait II
Detășament maior Petrovici	Ceala
Detășament col. Galgoți	Moțul
Batalionul 998	Fratelia
Regimentul 5 vânători	Gaspar I
Batalionul 1/R.5.v.	Cluj
Batalionul 2/R.5.v.	Stinca
Regimentul 17 infanterie	Gaspar II
Regimentul 85 infanterie	Gaspar III
Regimentul 1 artilerie	Panait I
Detășament lt. col. Giuran	Bărnuf
Detășament lt. col. Botez	Fabric
Detășament lt. col. Dumitrescu	Alecu
Batalionul 999	Mehala

Comandantul detașamentului,
lt. col. *Alexandru Giuran*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119, dosar 14, f. 33*

43

**EXTRAS DIN ORDINUL NR. 278 DIN 5 SEPTEMBRIE 1944
DAT SUBUNITĂȚILOR DE CĂTRE DETAȘAMENTUL LT. COL. GIURAN**

(...). Fiecare detașament sau unitate trebuie să-și îndeplinească misiunea cu forțele de care dispune (...). Se va întrebuința orice categorie de material capturat de la inamic punându-l pe loc în funcție contra inamicului (...).

A.M.A.N.   M.St.M., *fond nr. 1119*, dosar 14, f. 35

44

**RAPORTUL REGIMENTULUI 93 INFANTERIE, NR. 12868 DIN 6 SEPTEMBRIE 1944,
ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

La ordinul Dvs. nr. 13671 din 4 septembrie 1944 referitor la continuarea instrucției și organizarea lucrărilor ce se execută pe poziția a 2-a, am onoarea a înainta schița cu localitățile unde se găsește dislocat regimentul, cu omisiunile ce le are.

S-au executat următoarele lucrări: amplasamente pentru armamentul automat, tunuri și aruncătoare; gropi individuale pentru trăgători în genunchi; se continuă cu organizarea acestor lucrări pentru a le adânci și perfecționa camuflajul. S-a pregătit distrugerea celor două poduri de peste canal pe șoselele Sâmbăteni-Păuliș și Sâmbăteni-Ghioroc. Se execută o baricadă de trecere peste canal în dreptul comunei Cuvin.

Comandantul Regimentului 93 infanterie
locotenent-colonel *Ion C. Gheorghiu*

Șeful biroului instrucție
căpitan *Ioan Fărcaș*

A.M.A.N. -- M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 48, f. 162

45

**EXTRAS DIN ORDINUL NR. 218 DIN 6 SEPTEMBRIE 1944
DAT DE BATALIONUL 2 DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI,
COMPANIILOR DIN SUBORDINE**

(...). Compania a 7-a va recunoaște și ocupa cantonamentele în comuna Freidorf. Compania a 6-a, pe liziera sud-vest a Fratelliei. Compania a 5-a și a 8-a, în Fratelia. Se va avea în vedere și eventuala schimbare a vremii când actualele șoproane nu mai pot fi folosite. Se vor lua măsuri pentru asigurarea pazei terestre și aeriene. Se vor executa lucrări strict necesare pentru organizarea terenului, ca: baricadarea comunicațiilor contra mijloacelor blindate; amplasamente pentru armamentul automat și greu; gropi pentru trăgători. Pentru aceste lucrări se va afecta timp de lucru între 2—3 ore

pe zi și pe cât posibil în cadrul aplicațiilor de instrucție. Se va continua intens instrucția care a fost întreruptă pentru a ajunge nivelul ordonat prin directive de instrucție. Companiile vor face controlul oamenilor, vor revedea carnetele de tragere pentru a se vedea ce trageri mai sînt în restanță — pușca, pușca mitralieră, mitraliera, pistol mitralieră, grenadă. Comandanții de plutoane vor avea programul întocmit pe ziua în curs, înscris în carnet.

Comandantul Batalionului 2
căpitan I. Stamatiu

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 1119*, dosar 14, f. 31

46

ORDINUL NR. 220 DIN 6 SEPTEMBRIE 1944 AL BATALIONULUI 2 DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI, TRANSMIS COMPANIILOR DIN SUBORDINE

Cu onoare se fac cunoscute următoarele: inamicul este deja înfricat și la cea mai mică presiune cedează. În această situație succesele se obțin ușor și totul se bazează pe îndrăzneala, energia și rapiditatea cu care trebuie să atacăm pentru a curăți teritoriul sau a distruge orice rezistență sau încălcare a teritoriului. În cadrul misiunii date fiecărui detașament sau unități, comandantul respectiv trebuie să aibă inițiativă și să se holărească repede. Nu trebuie să se facă nici un fel de tirguală sau parlamentare cu inamicul. Procedînd în modul de mai sus, la Giurgiu, Ploiești, Brașov și Turnu Severin s-au obținut rezultate foarte bune, prizonieri și capturi de materiale atît de necesare dotării armatei, în cantități neașteptate. Zona județelor și a localităților trebuie să fie cercetată pentru a se descoperi și anihila micile grupuri de soldați germani de la diferite depozite și posturi de pîndă. Fiecare detașament și unitate trebuie să-și îndeplinească misiunea cu forțele de care dispune. Se va întreprinde orice categorie de material capturat de la inamic, punîndu-l pe loc în funcție contra inamicului.

Comandantul Batalionului 2
căpitan I. Stamatiu

A.M.A.N. — M. St. M., *fond nr. 1119*, dosar 14, f. 34

47

EXTRAS DIN RAPORTUL NR. 14605 DIN 7 SEPTEMBRIE 1944 AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE, ÎNAINȚAT EȘALOANELOR SUPERIOARE

(...). Situația aeriană: la ora 9,50 un avion german de vînătoare tip „Messerschmidt 109” a zburat deasupra Timișoarei, mitraliînd. Nu a făcut victime. Intrînd în acțiune artileria antiaeriană avionul a fost doborît la lagărul de prizonieri nr. 17. Pilotul a fost făcut prizonier. Se numește Hans Greinus. Declară că a plecat din Novi-Sad cu destinația Ungaria. A urmat direcția de orientare canalul Bega, pînă la Timișoara, apoi pe calea ferată Timișoara-Arad. La Novi-Sad există un aerodrom unde a

văzut circa 10–12 avioane. Subofițerul a sosit la Novi-Sad în cursul zilei de 6 septembrie 1944 venind de la Niș (...).

A.M.A.N. — M. St. M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 350*

48

CEREREA DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE ADRESATĂ CORPULUI 7 TERITORIAL (DENUMIT CODIFICAT „CALĂUZA”)

Rugăm ordonați Diviziei 9 cavalerie de a face disponibile Regimentul 93 infanterie și Regimentul 38 artilerie cu începere din 8 septembrie a.c. pentru a putea fi deplasate în noua zonă de concentrare a diviziei.

Din ordin, Șeful de Stat Major „Sania”
maior *Al. Mârzac*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 48, f. 159*

49

EXTRAS DIN RAPORTUL NR. 14683 DIN 8 SEPTEMBRIE 1944 AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE ÎNAINȚAT EȘALOANELOR SUPERIOARE

(...) la frontiera sîrbă: mișcările de trupe din ultimele ore confirmă prezența diviziilor germane semnalate în regiunea Madoș. Situația aeriană: azi (la) orele 6,20 un avion german a zburat deasupra Timișoarei, venind dinspre sud-vest spre nord-est. Nu a bombardat și nici nu a mitraliat.

Comandant
general de brigadă, *Gheorghe Poșoiu*

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 375*

50

EXTRAS DIN RAPORTUL INFORMATIV NR. 14771 DIN 8 SEPTEMBRIE 1944, ÎNAINȚAT EȘALOANELOR SUPERIOARE, DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

(...). La frontiera sîrbă, în afară de cele raportate cu nr. 14683 din 8 septembrie 1944, ora 9, compania de grăniceri Jimbolia informează că în Kikinda se află: 1 regiment artilerie grea, 1 regiment de infanterie. Se mențin informațiile că în regiunile Kikinda-Becicherec-Vârșet și Biserica Albă se concentrează forțe germane.

Comandant „Sinaia”,
general de brigadă, *Gheorghe Poșoiu*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 40, f. 376*

51

**RAPORTUL NR. 346 DIN 8 SEPTEMBRIE 1944
ÎNAINȚAT DE REGIMENTUL 9 GRĂNICERI,
DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE**

Am onoarea a raporta: din informațiunile culese din mai multe izvoare, rezultă că germanii au concentrat forțe în regiunile Kikinda, Becicherec, Vârșeț și Biserica Albă. Față de aceste informațiuni Vă rugăm să binevoiți a interveni pentru ca asupra acestor zone să fie trimise formațiuni de aviație care să bombardeze concentrările de forțe semnalate.

Comandantul Regimentului 9 grăniceri
colonel Gh. Filipescu

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 377

52

**RAPORTUL NR. 14772 DIN 8 SEPTEMBRIE 1944
ÎNAINȚAT DE DIVIZIA 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE, EȘALOANELOR SUPERIOARE**

Se confirmă informațiile că în zonele Kikinda, Becicherec, Vârșeț și Biserica Albă se află concentrări de trupe motorizate. Rugăm să se intervină cu aviația în aceste regiuni pentru a bombarda concentrările de trupe.

Comandant
general de brigadă Gheorghe Poșoiu

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 40, f. 379

53

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
PRIVIND DISPUNEREA UNITĂȚILOR DIN SUBORDINE**

(...). La data de 8 septembrie 1944, unitățile diviziei se găseau dislocate în regiunea Timișoara și Arad, astfel: Regimentul 5 vânători (cu 2 batalioane) în dispozitiv de apărare pe Timișoara; Regimentul 1 artilerie (cu 2 baterii a 2 piese) și Regimentul 93 infanterie (cu 2 batalioane), în dispozitiv de apărare al defileului Mureș, la Ghiorac-Păuliș; Regimentul 38 artilerie (cu 2 baterii a 2 piese) și Regimentul 85 in-

fanterie (cu 2 batalioane), la Chișineu Criș și Ineu. Comandamentul diviziei, în Timișoara, însărcinat cu apărarea acestei zone (...).

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 506, dosar 37, f. 108*

54

EXTRAS DIN RAPORTUL INFORMATIV AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE NR. 14830 DIN 9 SEPTEMBRIE 1944

(...). Circulația la inamic: în cursul după amiezii de 8 septembrie, către orele 18, pe calea ferată Mokrin-Verbița-Szeged a trecut un tren compus din 20 vagoane cu trupă germană. La orele 19 a trecut un tren personal de la Mokrin spre Szeged. La acest tren erau 2 vagoane cu soldați germani complet înarmați (...).

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 506, dosar 39, f. 12.*

55

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL CORPULUI 7 TERITORIAL

(...). În ziua de 9 septembrie 1944 Dl. general Poșoiu Gheorghe, comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție P.S. predă comanda garnizoanei Timișoara și sectorul de acoperire cuprins în zona de la sud de Mureș pînă la Jebel inclusiv, cum și a pazei interne a teritoriului județului Timiș, D-lui general Popescu Dumitru, comandantul Diviziei 9 cavalerie (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 353, dosar 22, f. 27.*

56

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL CORPULUI 7 TERITORIAL DIN 11 SEPTEMBRIE 1944

(...) Corpul 7 teritorial are misiunea de a închide comunicațiile Lugoj-Deva, Timișoara-Lugoj și Timișoara-Lipova, pentru a interzice pătrunderea inamicului spre Deva(...). La orele 13, inamicul atacînd cu forțe motorizate și tancuri (2 batalioane) a fost oprit pe liziera sud Fratelă și Chișoda, contraatacat de Divizia 9 cavalerie a fost aruncat peste Timiș reocupîndu-se Șagul și Parța (...). S-a cerut și se așteaptă intervenția aviației de bombardament către ora 10,30 pe comunicații, asupra coloanelor motorizate-blindate inamice (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 353, dosar 22, f. 30*

57

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VINĂTORI
DIN 11 SEPTEMBRIE 1944**

(...). În ziua de 11 septembrie 1944 la orele 8, populația din Sinandrei a fost alarmată că vin 500 tancuri inamice de la Jebel spre Timișoara. S-au luat măsuri imediate pentru a aduna unitățile de la cîmpul de instrucție și a fi gata de acțiune. La ora 8,30 s-a primit ordin telefonic de la Șeful de stat major al Corpului 7 teritorial ce se afla în Radna (colonel Checiulescu) că Regimentul 5 vînători intră în subordinea Diviziei 9 cavalerie. La ora 8,45 s-a primit ordin de la Divizia 9 cavalerie ca plutonul de pioneri dotat cu material exploziv și transportat în mașini, să se deplaseze imediat spre a distruge podul de la Timișeni-Șag. La ora 9 plutonul de pioneri a plecat sub comanda sublocotenentului Munteanu Iosif, cu două camioane, însă nu a putut ajunge pînă la pod întrucît îl ocupaseră germanii care trecuseră peste el. Tot la ora 9, s-a primit ordin telefonic de la Divizia 9 cavalerie, ca regimentul să se deplaseze imediat de la Sinandrei la Timișoara. S-a dat ordin ca după ce regimentul se încolonează și pornește, comandantul să depășească coloana și să se prezinte la Divizia 9 cavalerie, pentru a primi ordine. La ora 9,30 s-a pus în marș către Timișoara, în ordinea: Batalionul 2, Batalionul 1 și compania armament greu regimentar. La orele 10,30 comandantul regimentului, lt. col. Giuran a sosit la comandantul Diviziei 9 cavalerie și a primit ordin verbal de la generalul Popescu de a ocupa cu un batalion satul Chișoda și Giroc, iar al doilea batalion să rămînă în rezervă la Fratelă.

Ora 12,30. S-a primit ordinul de operații nr. 80463 din 11 septembrie 1944 al Diviziei 9 cavalerie care prevede că Regimentul 5 vînători, întărit cu 2 baterii din Regimentul 1 artilerie, va ataca în direcția Fratelă — Parța, depășind trupele în contact (Regimentul 13 călărași) cu misiunea de a pune stăpînire pe comuna Șag și gara Timișeni, păstrînd trecerile peste Timiș, în același timp de a ocupa și satul Parța.

La ora 13 s-a dat ordin ca Batalionul 1 să atace pe direcția Timișoara-Parța pentru a ocupa satul Parța, oprindu-se pe malul de nord al Timișului. Batalionul 2 să atace spre direcțiile satelor Giroc-Chișoda spre Șag, pentru a ocupa satul Șag, gara Timișeni și pădurea vest-satul Timișeni. Plutonul tunuri anticar, pe direcția Timișoara-Șag. Plutonul aruncătoare (de) 81,4 mm, sprijină Batalionul 1. Plutonul aruncătoare (de) 120 mm se pune în poziție la sud de gara Fratelă spre a putea sprijini cu foc înaintarea batalioanelor. Două baterii din Regimentul 1 artilerie — în măsură de a sprijini cu foc înaintarea batalioanelor. Faza de plecare la atac — linia pe care se află Regimentul 13 călărași: satele Chișoda-Giroc.

La orele 15 batalioanele 1 și 2 au pornit la atac și au depășit linia cavaleriei. La orele 17 s-a atins bifurcația șoselelor Timișoara-Șag și Timișoara-Parța; de abia acum regimentul a fost primit cu focuri de infanterie și artilerie. Cu focul destul de puternic din față, batalioanele au continuat înaintarea respingînd puternicele rezistențe inamice. Inamicul este respins în satele Șag și Parța și cu rezistența puternică a acestora (...) lupta continuă în ambele sate și inamicul este aruncat dincolo de riul Timiș. Batalionul 2 ocupă comuna Șag. La orele 20 ambele sate erau ocupate de Regimentul 5 vînători. Postul de comandă al regimentului se instalează la Primăria comunei Șag. În timpul acțiunii, artileria și aruncătoarele de 120 mm și-au schimbat pozițiile pentru a sprijini ambele batalioane (...).

58

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI
DIN 13 SEPTEMBRIE 1944**

(...). În ziua de 13 septembrie 1944 se primește ordinul de operații nr. 1 al Diviziei 9 cavalerie, prin care recunoașterea trimisă de Regimentul 5 vînători este retrasă în comuna Șag, iar comuna Jebel este ocupată de Batalionul 5 instrucție-auto care are misiunea: să bareze direcțiile Ciacova-Jebel, Voiteg-Jebel, Șipet-Jebel, trimițînd recunoașteri spre sud; a întîrzia cît mai mult înaintarea inamicului și a informa permanent Regimentul 5 vînători. În aceeași zi se primește ordin ca pe întregul sector ce-l apără Regimentul 5 vînători să rămînă un singur batalion, iar cu restul să se deplaseze la Timișoara. Comandantul detașamentului, lt. col. Giuran (ordonă) ca pînă la orele 10 Batalionul 1 (căpitan Petrescu) să ocupe și sectorul Batalionului 2 — la sud de comuna Șag. Batalionul 2, compania și comanda regimentului se deplasează cu autocamioane și pe jos spre Timișoara, unde sosește către orele 16 (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119*, dosar 12, f. 4

59

**SITUAȚIA DIVIZIEI 3 VÎNĂTORI MUNTE, LA 13 SEPTEMBRIE 1944.
(DUPĂ SCHIȚĂ, LA SCARA — 1 : 100 000)**

Școala de subofițeri Tinca (se apără în sectorul Belfir, Gurbediu, Husasău de Tinca, Tinca, împotriva Regimentului 8 infanterie din Divizia 4 infanterie maghiară, ce acționa pe direcția: Salonta—Căuașd—Gurbediu, și împotriva unui batalion care acționa pe direcția Leș—Miersig—Husasău de Tinca).

Batalionul 21 vînători (ocupa o poziție pe valea Crișului Negru, între Șoimi—Suplacul de Tinca—Căpilna).

Batalionul 11 vînători (ocupa o poziție de apărare între: Vintere—Simbăta, între calea ferată și bifurcația șoselei, apărîndu-se în fața Regimentului 10 infanterie care aflua pe șoseaua Cordău—Lăzăreni—Holod și a Regimentului 25 infanterie, ambele din Divizia 9 infanterie maghiară, care ataca pe șoseaua Oradea—Simbăta).

Batalionul 6 vînători (ocupa o poziție de apărare la Roșia, împotriva Batalionului 61 vînători frontieră, inamic, ce ataca pe direcția: Bratca-nord Damiș-cota 708).

Post comandă divizie (la Beiuș).

Batalionul 12 vînători (la Beiuș).

O companie (la Stîna de Vale).

Intocmit: Șeful biroului 3
căpitan A. Lupescu

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 544*, dosar 23, f. 28

60

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VINĂTORI
DIN 16 SEPTEMBRIE 1944**

(...). Batalionul 1 din Regimentul 5 vinători a fost atacat în dimineața zilei de 16 septembrie 1944, de trupe germane la Șag și la Parța. Batalionul a oprit înaintarea inamicului pentru un moment, pe Timiș. Fiind atacat de forțe superioare la Parța, compania ce se afla în apărare pe sat a fost silită să se replieze din sat pe malul Timișului. La Șag, inamicul a trecut Timișul prin pădure, la 1 km — vest de unități și a căzut în flancurile și spatele batalionului. Comandantul batalionului văzînd că este pe punctul de a fi ocupat satul și ca să nu fie încercuit, a ordonat retragerea și a dus lupta în retragere către Giroc—Chișoda, iar pînă în seara zilei de 16 septembrie 1944, întîrzie înaintarea inamicului (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119, dosar 12, f. 4*

61

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VINĂTORI
DIN 17 SEPTEMBRIE 1944**

(...). În ziua de 17 septembrie 1944 la ora 8, inamicul a atacat dinspre vest (Săcălaz) între calea ferată și Bega, spre Timișoara. Întrucît sectorul a fost slab ocupat, s-a dat ordin sublocotenentului Cojocărescu să atace cu plutonul său infiltrațiunile inamice, oprind astfel înaintarea lor. A fost sprijinit în parte de artileria sovietică care sosise în seara zilei de 16 septembrie 1944. La ora 10, inamicul a atacat dinspre Becicherec, către Timișoara, cu 10 care de luptă și circa 1 batalion de infanterie. Pînă la ora 12 au ajuns la calea ferată Timișoara—Arad. Au fost scoase din luptă de către artileria antitanc sovietică, 3 care de luptă. La ora 15 inamicul a ajuns pe Berecsău. Către ora 16 și-a reluat atacul spre Timișoara, cu care de luptă și infanterie. A intrat în acțiune artileria antitanc sovietică și artileria noastră — bateriile din Regimentul 1 artilerie și aruncătoarele de 120 mm ale Regimentului 5 vinători. Pînă la ora 17 au fost distruse 4 care de luptă, dar inamicul ajunsese la aeroport. La ora 17,30 inamicul a pornit la atac cu 3 care de luptă și cu infanterie. Carele de luptă au trecut peste poziția de rezistență ocupată de compania a 6-a, a locotenentului Popescu Nicolae și compania a 7-a, a locotenentului Ungureanu Constantin — din Batalionul 2. Soldații au stat adăpostiți lăsînd tancurile să treacă peste ei, iar cînd a apărut infanteria germană, s-a pus în aplicare planul de foc de infanterie, reușind să oprească înaintarea inamicului pe șoseaua Becicherec—Timișoara. La vest de sectorul Batalionului 2, inamicul, cu tancuri și infanterie ajunsese la cimitirul de la Mehala. S-a dat ordin căpitanului Buzdugan din Batalionul 5 auto să contraatace cu o companie întărită cu tunuri antitanc sovietice. Compania s-a transportat cu camioanele, a contraatacat și inamicul a fost respins. În această luptă a fost scos din funcțiune un car de luptă inamic, la nord-vest Mehala (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119, dosar 12, f. 4—5.*

62

**SITUAȚIA DIVIZIEI 3 VÎNĂTORI MUNTE LA 17 SEPTEMBRIE 1944.
(DUPĂ SCHIȚĂ, LA SCARA — 1 : 100 000)**

Post comandă divizie (la Beiuș).

Batalionul 5 vînători (la nord Beiuș,, între oraș și Delani).

Batalionul 3 pioneri (blochează valea Crișului Negru și șoseaua Pocola—Beiuș).

O companie geniu și transmisiuni (instalată la Finiș și la Cărbunari--Budureasa).

O companie (la Stina de Vale).

Batalionul 21 vînători (apără valea Crișului Negru; șoseaua dintre Uileacul de Beiuș—Petrani și șoseaua dintre Răbăgani—Pocola. Este atacat de Regimentul 48 infanterie maghiar, dinspre Șoimi—Uileacul de Beiuș și de Regimentul 38 infanterie maghiar, de la sud Vălăni de Beiuș--Petrani).

Batalionul 11 vînători (apără șoseaua Răbăgani--Pocola, de la sud Săucani, în cooperare cu Batalionul 21 vînători — pînă la sud-vest Drăgoteni. Este atacat de Divizia 12 infanterie maghiară, dinspre Răbăgani--Săucani).

Batalionul 12 vînători (situat în dreapta Batalionului 11 vînători cu sectorul de apărare la sud Drăgoteni, inclusiv drumul dintre Poetari și Remetea. Este atacat de Regimentul 36 infanterie maghiar dinspre est Coșdeni--Drăgoteni).

Batalionul 22 vînători (se apără în fața Regimentului 36 inamic care intrase în Remetea, la sud--sud-est de localitate, blocînd și comunicația Șoimuș--Remetea).

Batalionul 6 vînători (instalat la sud Meziad, se apără împotriva a 2 batalioane inamice ce atacau dinspre Sohodol Lazuri, vest Meziad).

Întocmit: Șeful biroului 3
căpitan A. Lupescu

A.M.A.N. -- M.St.M., fond nr. 544, dosar 23, f. 38

63

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI
REFERITOR LA APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA**

(...). În ziua de 18 septembrie 1944, la orele 19 se primește ordinul special nr. 3 al Diviziei 9 cavalerie prin care se hotărăște ca în noaptea de 18/19, orele 24, Divizia 9 cavalerie, cu toate unitățile de întărire, să fie scoasă din poziție. Comandamentul sovietic a încunoștințat trupele sovietice de acest lucru. Mișcarea s-a executat precis cu începere de la orele 24 în cea mai perfectă liniște pentru ca replierea să nu fie descoperită. Ambele batalioane, în cursul nopții se adună în cazarma Alion. De la această dată regimentul va începe deplasările spre noua zonă de concentrare, pentru a intra în subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție. În această noapte se termină misiunea Regimentului 5 vînători în apărarea garnizoanei sale de baștină, Timișoara. Recunoscut este că dacă acest regiment se deplasa din garnizoană spre Ineu, încă din ziua de 8 septembrie 1944, inamicul ar fi ocupat Timișoara.

În luptele de la Timișoara, regimentul are următoarele pierderi: ofițeri răniți — sublocotenent Seculici Alexandru; ofițeri dispăruți — sublocotenent A. Amzulescu și sublocotenent H. Tutilă; subofițeri răniți — sergent Gh. Radetchi și sergent-major

Tr. Rognea; subofițeri dispăruți: sergent-major Gh. Monoran și plutonier S. Dumbravă; trupă: morți — 9; răniți — 49; dispăruți — 155. Majoritatea dispăruților sînt de la Batalionul 1, în lupta în retragere de la Șag pînă la Timișoara, Regimentul 5 vînători în aceste lupte capturează 7 prizonieri, dintre care: 1 ofițer, 1 subofițer și 5 trupă (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119*, dosar 12, f. 5.

64

EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI, PRIVIND DEPLASAREA EFECTUATĂ DE LA TIMIȘOARA ÎN ZONA DE CONCENTRARE A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

(...). Conform ordinului special nr. 3, Regimentul 5 vînători și Regimentul 1 artilerie constituie un detașament și se deplasează inițial în zona Ianova.

În ziua de 19 septembrie 1944 la orele 4,30 regimentul se pune în marș spre comuna Ianova, în ordinea: Batalionul 2, compania armament greu regimentar și Batalionul 1. Marșul se execută în condițiuni bune. Ajunși în comuna Ianova, trupa are repaos, după care pleacă mai departe, către comuna Herneacova, unde a ajuns către orele 18, dar marșul a continuat mai departe către comuna Stanciova, unde regimentul rămîne peste noapte.

20 septembrie 1944. La ora 7,30 își începe marșul spre comuna Hodoș, care este depășită fără repaos. Se continuă marșul mai departe pînă în comuna Găvoșdia, unde se dă o haltă mare și se servește masa trupei. După masă regimentul își continuă marșul pînă în comuna Șiștarovăț, unde cantonează peste noapte. Marșul în timpul zilei a fost foarte greu dar trupa l-a parcurs în condițiuni foarte bune.

21 septembrie 1944. La ora 7, regimentul se pune în marș trecînd prin Lipova — Băi, Lipova, ajungînd către orele 14 în satele Ötvös și Conop, unde se dă un repaos pentru masa trupei. După masă, se continuă deplasarea, iar la orele 20 ajunge la Birzava, unde cantonează peste noapte.

22 septembrie 1944. Bucătăriile ajung trupa din urmă și dimineata, pe la orele 6, se dă masa trupei. La orele 8 regimentul își începe din nou marșul spre comuna Beliu. La orele 10 regimentul intră în comuna Beliu, comună în care au fost lupte, inamicul fiind respins. Acest marș în teren foarte accidentat, pe ploaie și în condițiuni foarte grele, ostașii regimentului l-au parcurs fără a simți nici o oboseală, aceasta dispărînd la gîndul că toți merg să-i elibereze pe frații ardeleni ce au fost vremelnice ocupați (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119*, dosar 12, f. 6.

65

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL BATALIONULUI 11 VÎNĂTORI DIN DIVIZIA 3 VÎNĂTORI MUNTE, DIN 20 SEPTEMBRIE 1944

(...). În Cîmpanii de Sus a venit proprietarul morii din comuna Ștei, a declarat că la aproximativ 300 m nord-vest de moară s-ar găsi 2 tancuri inamice care trag asupra noastră. Populația civilă din satele Finațe, Cîmpanii de Sus, Cîmpanii de Jos și Sighiștel, au adus informații că patrulele inamice au trecut dinspre Budureasa, Hirsești, Valea Neagră de jos, spre Sighiștel (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 151*, dosar 1, f. 169

66

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL CORPULUI DE CAVALERIE. SITUAȚIA
OPERATIVĂ A DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE, ÎN ZILELE DE 23 ȘI 24
SEPTEMBRIE 1944**

(...). Pe Crișul Negru, între Zerind și Belfir, inamicul s-a instalat în apărare cu elemente înaintate la sud de riu, în regiunea: Tămașda-Mișca-Talpoș-Belfir (...). În ziua de 24 septembrie 1944, pe Crișul Negru, inamicul are un cap de pod la Talpoș, pe care-l menține cu dârzenie (...). Comandamentul aliat, hotărînd reluarea înaintării către nord, peste Crișul Negru și spre nord-vest, Armata I-a ordonă Corpului de cavalerie să împingă imediat Divizia 1 infanterie-instrucție și Divizia 1 cavalerie, spre nord, pentru a ocupa Salonta pînă la căderea serii, de unde, va fi în măsură să bazeze toate direcțiunile care converg către această localitate dinspre est, nord și vest, asigurînd din această regiune dreapta dispozitivului ofensiv al Armatei 53 sovietice. Diviziile au fost acționate direct de Corpul 57 sovietic, prin Divizia 203, deoarece ordinul Armatei I-a a sosit cu întîrziere la Corpul de cavalerie, iar operațiunea comporta urgență (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 354, dosar 25, f. 61—65*

67

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI
DIN 25 SEPTEMBRIE 1944**

(...). Dispozitivul de atac: Batalionul 2 (căpitan Stamatiu) întărit cu un pluton tunuri Boffors și 1 pluton de aruncătoare 81,4 mm, în linia I-a; Batalionul 1 (căpitan Petrescu), înapoia drepteii, în măsură de a face față eventualelor reacțiuni inamice dinspre vest de Talpoș; plutonul aruncătoare de 120 mm (căpitan Constantinescu), la centrul dispozitivului, în măsură de a interveni cu foc acolo unde se ivesc rezistențe inamice. Regimentul 1 artilerie este dat ca sprijin acestei acțiuni.

La ora 13, Batalionul 2, sprijinit de Regimentul 1 artilerie, pornește la atac și este primit cu focuri puternice de inamicul care era organizat la sud de Criș. Respinge inamicul și către orele 17 ajunge cu primele elemente pe malul de sud al Crișului, iar cu companiile, la 100 m vest de satul Talpoș (...). Satul Talpoș a fost ocupat în urma atacului și manevrei executate pe la vest, de Batalionul 2, care a intrat primul în sat. În înaintarea către sat, un pluton a intrat în cîmpul de mine care împrejmuia satul. În tot timpul acțiunii, Batalionul 2 a fost sprijinit de Regimentul 1 artilerie și de plutonul aruncătoare de 81,4 mm (...). În această zi de lupte grele regimentul are următoarele pierderi: un ofițer mort — sublocotenentul Hinovescu; grade inferioare: morți — 4; răniți — 37 (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1119, dosar 12, f. 7—9*

68

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN
DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 26 SEPTEMBRIE 1944**

Misiunea unității: deplasarea regimentului de la Beiuș la Calea Mare-gară, spre satul Cihei.

Regimentul s-a pus în marș luând măsuri de siguranță cu Batalionul 1 în avangardă, în ziua de 25 septembrie 1944, orele 13. În dimineața zilei de 26 septembrie 1944 am sosit în Calea Mare-gară, în pădure. Marșul s-a executat greu din cauza distanței parcurse și din cauza ploii. S-a continuat marșul spre Oradea-Mare. În noaptea de 26/27 septembrie 1944, regimentul a staționat în satul ~~S~~martin.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106*, dosar 5, f. 28,

69

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL BATALIONULUI 11 VÎNĂTORI
DIN DIVIZIA 3 VÎNĂTORI MUNTE, DIN 26 SEPTEMBRIE 1944**

(...) La orele 15, compania reia atacul cu înverșunare asupra satului. Sublocotenentul în rezervă Abrudan Iosif, a luat comanda unui pluton de cercetare și s-a infiltrat în sat. S-a degajat o luptă crâncenă între el și inamic, deoarece satul Leș era locul lui de baștină; deși locurile fiindu-i cunoscute, s-a infiltrat cu mare greutate din cauza armelor automate amplasate în fața bisericii și în fața școlii, și neprecupețindu-și viața, a trecut la asalt reușind să reducă armele automate la tăcere și să alunge inamicul din sat (...).

A.M.A.N. --- M.St.M., *fond nr. 151*, dosar 1, f. 178

70

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL GRUPULUI 6 VÎNĂTORI
DIN DIVIZIA 3 VÎNĂTORI DE MUNTE DIN 26 SEPTEMBRIE 1944**

(...) Batalionul 11 vînători atacă satul Leș. După lupte grele care au durat toată ziua, satul a fost cucerit și curățat de inamic, capturându-se prizonieri și mult material de geniu și transmisiuni (...). Timp ploios. Pierderi: 1 ofițer; 25 trupă. Consum de muniție: 42 000 cartușe; 300 lovituri brand 81,4 mm; 180 lovituri brand 60 mm.

A.M.A.N. -- M.St.M., *fond nr. 742*, dosar 4, f. 13

71

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL BATALIONULUI 5 VÎNĂTORI
(BATALIONUL DE MOȚI „AVRAM IANCU”) DIN DIVIZIA 3 VÎNĂTORI MUNTE,
DIN 27 SEPTEMBRIE 1944**

(...) La orele 8 batalionul trece granița vremelnică. Populația de origine română, dezrobită, de prin localitățile din traseul de înaintare al batalionului, primește ostașii cu urale, drapele tricolore păstrate cu sfințenie timp de patru ani, dăruindu-le alimente (...).

A.M.A.N. M.St.M., fond nr. 145, dosar 2, f. 93

72

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE
DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 27/28 SEPTEMBRIE 1944**

Misiunea unității: Regimentul 3 infanterie are misiunea de a lua contact cu inamicul pe direcția — cota 150 — șoseaua Oradea—Salonta și a ataca învăluind pe la vest, Oradea-Mare, asigurându-și flancul stîng descoperit.

Inamicul apără liziera de sud-vest Oradea-Mare. Foc puternic de mitraliere și puști-mitraliere de pe liziera orașului. Foc puternic de artilerie dinspre vest de Oradea-Mare. În timpul înaintării regimentului și intrării în dispozitiv, la orele 11, 5 avioane inamice au bombardat și mitraliat regimentul. Pierderi cauzate regimentului: 1 ofițer rănit; 2 grade inferioare-rănite; 2 tunuri stricate; 12 cai morți și răniți.

Regimentul 3 infanterie a atacat inițial cu Batalionul 3 dealungul șoselei, fiind primit cu foc de aruncătoare și arme automate dinspre șosea și neavînd legătura cu unitățile sovietice din dreapta, s-a introdus Batalionul 2 în dreapta Batalionului 3. S-a dat ordin de atac și batalioanele au ajuns pe liziera de sud a colțului de sud-vest Oradea-Mare. Batalionul 3 a trecut de cazărmi și s-a oprit pe liziera orașului.

Batalionul 3, către orele 17,50, a fost contraatacat de circa 40 maghiari, contraatacul a fost oprit. Din cauza pericolului de la flancul stîng al Batalionului 3, s-a introdus și Batalionul 1 înapoia și stînga Batalionului 3. La orele 18,30, 8 avioane inamice au mitraliat și bombardat eșalonul de căruțe cu munițiuni și bateria 120. Rezultatul bombardamentului nu se cunoaște pînă în prezent.

Pierderi cauzate regimentului: 6 morți, grade inferioare; 11 răniți, grade inferioare; 5 ofițeri răniți; 24 cai răniți.

Munițiuni: este absolută nevoie de munițiuni de toate calibrele deoarece căruțele cu munițiuni ale regimentului au fost incendiate de aviație. Armament distrus: 2 mitraliere; 1 pușcă mitralieră; 1 pistol automat.

Vecinii: la dreapta, la aceeași înălțime cu Batalionul 2 — stînga descoperită.

Hotărîrea: a rămîne în apărare noaptea aceasta, pentru a continua atacul mîine.

În cursul nopții s-au întîmplat următoarele: un contraatac pregătit de mitraliere și aruncătoare, către orele 0,15 a fost respins; alt contraatac, la orele 1,20, la fel pre-

gătit, a fost respins. La 5,00, pregătit cu aruncătoare, artilerie și mitraliere un nou contraatac — nu a mai fost desfășurat. În partea de vest a orașului, înspre ziuă, s-a auzit zgomot de motoare, un număr nedefinit de tancuri; s-au luat toate măsurile necesare. La ora 1,00 a sosit un tren în Oradea Mare.

Pierderi cauzate inamicului: morți, circa 23; răniți, circa 30; un avion doborât — pilotul luat prizonier.

Regimentul 3 infanterie, în același dispozitiv.

Pierderi suferite de regiment: un ofițer mort, sublocotenentul Bugoi I. V. de la compania 1 mitraliere; doi ofițeri răniți — sublocotenentul Biserici N. de la compania a 8-a, maior Petrescu D., comandantul Batalionului 2; un ofițer șocat — sublocotenentul Moraru I; trupă: 10 morți, 45 răniți, 2 dispăruți.

Muniție consumată: 3/4 din U.F. (unitatea de foc); în cursul nopții completată cu o U.F.

Vecinii: la dreapta, legătura intimă cu Badea — Regimentul 1 infanterie; stînga, descoperită.

Hotărîrea: conform ordinului diviziei, rămîn pe loc.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106*, dosar 5, f. 30—31

73

EXTRAS DIN RAPORTUL INFORMATIV NR. 20091 DIN 28 SEPTEMBRIE 1944 AL DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

(...) Aviația inamică de vînătoare a executat între orele 10 și 13 mai multe zboruri în scop de recunoaștere, în zona Salonta și pe direcția Salonta—Arpășel—Batăr (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 39, f. 107

74

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 29 SEPTEMBRIE 1944

Misiunea unității: retragerea Regimentului 3 infanterie pe o nouă poziție la sud de Chișirid.

Regimentul a fost atacat în flancul drept și spate, de tancuri și infanterie. Regimentul a fost forțat să se retragă.

Pierderi cauzate regimentul: morți — 3 ofițeri, 66 trupă; răniți — 8 ofițeri, 61 trupă; dispăruți — 450.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106*, dosar 5, f. 31

75

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL DETAȘAMENTULUI COLONEL SERACIN,
AFLAT ÎN SUBORDINEA DIVIZIEI 1 INFANTERIE — INSTRUCTIE,**

DIN 30 SEPTEMBRIE 1944

(...) La orele 7,30 pe întregul front și în special în sectorul Batalionului 1 din Regimentul 5 vânători, inamicul începe o vie activitate de artilerie și aruncătoare. La orele 8,45 inamicul începe atacul în sectorul Batalionului 1 din Regimentul 85 infanterie, călare pe șoseaua Méhkerek—Mezőgyán. Pe întregul front atacul este oprit de focul infanteriei și artileriei. Batalionul 1 din Regimentul 5 vânători raportează că este greu atacat la stînga și cere aducere de unități pentru a nu fi întors pe la sud. Cum detașamentul nu a mai avut nici o rezervă, a solicitat diviziei aducerea unui batalion pentru intervenție la stînga detașamentului.

Divizia a comunicat telefonic că nu are forțe disponibile și că detașamentul să ia 2 companii de la Regimentul 85 infanterie pentru a interveni la stînga. Acest lucru s-a executat deși comandantul detașamentului, colonelul Seracin, a raportat că și dreapta detașamentului este descoperită — unitățile Detașamentului colonel Zlătescu fiind la circa 6—7 km depărtare.

După 30 minute de la deplasarea acestor companii, inamicul atacă dreapta Regimentului 85 infanterie, adică tocmai acolo de unde se luaseră forțele. Stînga detașamentului rezistă pe poziție. Imediat ce inamicul și-a dat seama că atacul nu reușește atacînd numai de front batalioanele, dezlănțuie un atac, cu aceleași mijloace, între ambele batalioane, (în dreptul) companiei de pioneri a Regimentului 85 infanterie.

Pentru a nu fi străpuns la centru, și nici întors la dreapta, comandantul detașamentului a ordonat replierea dreptei pe canal, pivotînd cu stînga Batalionul 1 din Regimentul 5 vânători.

La orele 13, conform unui ordin primit de la Divizie, P.C. al detașamentului s-a deplasat la Tövikesziget.

După orele 13, inamicul continuă să atace puternic, în special între cele două batalioane; a reușit să pătrundă în poziție. În acel moment, cele 6 tunuri anticar de 75 mm au început să se retragă spre Salonta. Sînt însă înapoiate de locotenent-colonel Mertic și instalate în poziție. Acest lucru a influențat mult retragerea trupelor de pe poziție. Inamicul continua să preseze atît la legătura între cele două batalioane, cît și la dreapta Batalionului 1 din Regimentul 85 infanterie.

Față de această situație, atît Batalionul 1 din Regimentul 85 infanterie, cît și dreapta, Batalionul 1 din Regimentul 5 vânători, încep lupta în retragere către sud-est. În același moment, detașamentul primește ordin de la divizie, de a face față înspre nord, pe șoseaua Sarkad—Salonta și să-și acopere dreapta cu armament anticar, către Salonta.

S-a primit ordin telefonic de la divizie ca același lucru să fie comunicat și către detașamentele colonel Seracin și colonel Zlotescu. După scurt timp, în deplasare spre noul post de comandă, este găsit colonelul Zlotescu, pe șoseaua Sarkad—Salonta și i se comunică ordinul diviziei.

P.C. al detașamentului se mută la încrucișarea șoselei Ciumeghiu—Salonta, cu calea ferată. Detașamentul și-a continuat mișcarea de repliere cu Batalionul 1 din Regimentul 5 vânători, spre Ciumeghiu și Batalionul 1 din Regimentul 85 infanterie, spre ferma Barmod. În acest timp sosește șeful biroului 3 al diviziei, maiorul Ciulpan, care transmite ordinul ca detașamentul să reziste pe Ciumeghiu, în care scop comandantul detașamentului dă ordinele necesare.

În deplasare spre Ciumeghiu, în vederea organizării apărării lui, colonel Seracin a găsit că acest sat era organizat pentru apărare, de către Detașamentul locotenent-colonel Tudoran.

Ulterior, locotenent-colonel Merlic Adrian, comandantul Regimentului 85 infanterie, informează detașamentul că a primit ordin de la maiorul Ciulpan, ca apărarea să se facă mai întâi pe ferma Barmod și apoi pe satul Ciumeghiu. Deoarece trupa era în deplasare spre Ciumeghiu, conform ordinelor anterioare, pentru a rezista pe ferma Barmod, trebuia să contraatace întrucât această fermă fusese ocupată (...). La orele 16,30 Batalionul 1 din Regimentul 85 infanterie, întărit cu o companie din Regimentul 5 vânători, pornește contraatacul pentru reocuparea fermei Barmod. A întâmpinat o foarte puternică rezistență și mult foc de artilerie, aruncătoare și 6 tanchete. Cu toată rezistența inamicului și cu sprijinul eficace al artileriei și armamentului greu, batalionul reușește să ocupe ferma la orele 17,25. La această oră inamicul concentrează un puternic foc de toate armele, incendiind ferma și producând pierderi grele batalionului. Urmează apoi un contraatac dinamic care obligă Batalionul 1 din Regimentul 85 infanterie să rupă lupta la căderea serii, spre Ciumeghiu. Restul Batalionului 1 din Regimentul 5 vânători se retrage spre sud.

Artileria — 3 tunuri și 2 obuziere — au sprijinit în mod magistral și în condițiuni extrem de grele de observație și legătură, acțiunea detașamentului, rămânând la sfârșitul acțiunii fără nici un proiectil (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 37, dosar 1, f. 4—7*

76

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 30 SEPTEMBRIE 1944

Misiunea unității: reorganizarea Regimentului 3 infanterie.

Regimentul 3 infanterie organizează un nod de rezistență și antitanc în zona satului Chișirid. Limita de despărțire: cota 190 — colțul nord-est Leș. Se leagă la stînga cu Brigada a 2-a moto sovietică printr-o grupă de pușcași — pe botul de deal la 1 km sud-vest Chișirid. Este sprijinit de un divizion din gruparea P.P. nr. 3.

Din cauza pierderilor suferite, regimentul s-a reorganizat pe 3 batalioane în satul Șauaieu și Păușa. În cursul serii de 30 septembrie Regimentul 3 infanterie s-a instalat în apărare între Chișirid și Leș, conform ordinului primit.

Pierderi cauzate regimentului: 2 răniți — 1 ofițer, 1 soldat.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106, dosar 5, f. 31*

77

PROPUNEREA PENTRU DECORARE CU MEDALIA „VIRTUTEA MILITARĂ” CLASA A II-A, POST MORTEM A SOLDATULUI PAULESCU P. PETRE, CONTINGENTUL 1945, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI (NĂSCUT ÎN COMUNA SACOȘUL MARE, JUDEȚUL TIMIȘ)

Fîind trăgător al mitralierei, trage în inamicul mult superior și care înainta pînă la 50 m. Nu renunță la lupta inegală și cade lovit de un glonț pe mitraliera lui.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 235; 307*

78

**PROPUNEREA PENTRU DECORARE CU MEDALIA „SERVICIU CREDINCIOS”
CLASA A III-A, A SOLDATULUI SIMULESCU ARCADIE,
CONTINGENTUL 1937, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN SECEANI, JUDEȚUL TIMIȘ)**

S-a distins întotdeauna printr-un curaj deosebit și vitejie ca agent de transmisiuni, cînd, fără a ține seama de focul inamic și cu riscul vieții, a transmis ordinele la destinație în cel mai scurt timp. În lupta de la Salonta, în ziua de 30 septembrie 1944, fiind trimis la compania a 5-a, nu s-a mai întors fiind capturat de inamic. S-a înapoiat la unitate după 24 de ore, reușind să se strecoare printre trupele fasciste care acționau în zonă, fără să fi fost cel puțin rănit.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 241*

79

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „BĂRBĂȚIE ȘI CREDINȚĂ”
CLASA A III-A, CU SPADE, A UNOR SOLDAȚI ȘI GRADAȚI
DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI, PENTRU VITEJIA DE CARE AU DAT DOVADA
ÎN LUPTELE DE LA TALPOȘ ȘI SALONTA (25, 30 SEPTEMBRIE 1944)**

Nr. crt.	Numele și prenumele	Gradul	Contingentul	Domiciliul	
				comuna	judet
0	1	2	3	4	5
1.	Toma Ilie	soldat	1945	Rusca Montană	Severin ¹
2.	Dabu Ioan	soldat	1945	Lupeni Vechi	Dolj
3.	Popescu Virgil	soldat	1945	Mușetesti	Dolj ²
4.	Ursu Ioan	soldat	1945	Derești	Severin ³
5.	Frănilă Octavian	soldat	1943	Denta	Timiș
6.	Usman Roman	soldat	1945	Hunedoara	Hunedoara
7.	Steiner Anton	soldat	1945	Timișoara	Timiș
8.	Tuș Gheorghe	soldat	1943		
9.	Circa Virgil	fruntaș	1944	Roșița	Mehedinți ⁴
10.	Popovici Ionuș	soldat	1936	Tirnova	Arad
11.	Bundaș Achim	soldat	1945	Comeat	Timiș
12.	Fit Gavril	soldat	1944	Cărpiniș	Timiș
13.	Iascintee Pavel	fruntaș	1936	Cărbunari	Caras ⁵
14.	Rădulescu Gheorghe	soldat	1945	Curtea	Severin ⁶
15.	Boboc Stelian	soldat	1945	Dănești	Dolj ⁷
16.	Bălan Marin	soldat	1945	Adîncata	Dolj
17.	Tulitu Ștefan	soldat	1945	Bechet	Dolj
18.	Iacobescu Petru	soldat	1945	Basati	Severin ⁸

0	1	2	3	4	5
19.	Marcu D. Ion	soldat	1945	Țiu	Dolj
20.	Petcu Trifu	soldat	1945	Ghilad	Timiș
21.	Morariu N. Ion	soldat	1945	Uliuc	Timiș
22.	Nica Gh. Constantin	soldat	1945	Gogoșița	Dolj
23.	lordache J. Marin	soldat	1945	Poiana Mare	Dolj
24.	Martin Tudor	soldat	1945	Hunedoara — Timișană	Timiș ⁹
25.	Oancea Constantin	soldat	1945	Adincata	Dolj
26.	Stancu Ion	soldat	1945	Segarcea	Dolj
27.	Găicea Petru	soldat	1945	Vișag	Severin ¹⁰
28.	Gruici Ilie	soldat	1945	Popolovăț	Timiș
29.	Chiurța Silviu	soldat	1945	Sărbătoarea	Dolj
30.	Andrei Constantin	soldat	1944	Logrești	Gorj
31.	Pirlea Constantin	soldat	1945	Murani	Timiș
32.	Mituțel Gheorghe	soldat	1945	Maglavit	Dolj
33.	Săpunar Alexandru	soldat	1945	Hinog	Gorj
34.	Petcu Ioan	soldat	1945	Ciuperceni	Dolj
35.	Nedelcu Ioan	soldat	1936	Petrești	Dimbovița
36.	Eberhardt Iosif	soldat	1943	Semlac	Timiș ¹¹
37.	Hojdea Ion	soldat	1945	Timișeni	Timiș
38.	Molcea Dragoș	soldat	1945	Ciuperceni	Dolj
39.	Ghidiceanu Marin	soldat	1942	Boreni	Dolj
40.	Ruican Gheorghe	soldat	1945	Segarcea	Dolj
41.	Boștină Gheorghe	soldat	1944	Ciuperceni	Dolj
42.	Podeanu Constantin	soldat	1945	Tălpaș	Dolj
43.	István Nicolae	soldat	1945	Ianova	Timiș
44.	Muntaza Gheorghe	soldat	1945	Perșani	Dolj
45.	Oprea Virgil	soldat	1945	Grindeni	Dolj
46.	Cătănă Ștefan	soldat	1945	Craiova	Dolj
47.	Mocioi Ioan	soldat	1945	Piroasa	Gorj
48.	Ciocea Ioan	caporal	1944	Bobda	Timiș
49.	Cauc Dumitru	caporal	1937	Pristol	Mehedinți
50.	Niculicea Gh. Gheorghe	caporal	1942	Orevița	Mehedinți
51.	Sepeteanu Aurel	caporal	1942	Hodoni	Timiș
52.	Ristici Mihail	caporal	1937	Comloșul Marc	Timiș
53.	Sava Nicolae	caporal	1938	Glimboca	Severin ¹²
54.	Toroiman Ilie	sergent	1943		Dolj
55.	Stoi Teodor	sergent	1943	Chesinț	Timiș ¹³
56.	Seculi Vasile	sergent	1943	Fiscut	Arad
57.	Ivănescu Ioan	sergent	1940	Virciorova	Severin ¹⁴
58.	Bistrieanu Ioan	sergent	1943	Izgar	Caraș ¹⁵
59.	Chirca Haralambie	sergent	1938	Măceșu	Dolj ¹⁶
60.	Albu Nicolae	sergent	1942	Birda	Timiș
61.	Val Ioan	sergent	1944	Stanciova	Timiș
62.	Rimneanțu Ioan	sergent	1943	Opațița	Timiș
63.	Andrei Gheorghe	sergent	1936	Cenad	Timiș
64.	Radu Ion	sergent	1931	Clopodia	Timiș

* Au fost aduse corectări ale denumirii județelor în conformitate cu noua împărțire administrativ-teritorială a țării, după cum urmează: 1 — Caraș-Severin; 2 — Gorj; 3 — Caraș-Severin; 4 — Gorj; 5 — Caraș-Severin; 6 — Caraș-Severin; 7 — Gorj; 8 — Caraș-Severin; 9 — Arad; 10 — Timiș; 11 — Arad; 12 — Caraș-Severin; 13 — Arad; 14 — Caraș-Severin; 15 — Caraș-Severin; 16 — Gorj.

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 56, f. 247—250; 277

80

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI MIREUȚĂ CONSTANTIN,
CONTINGENTUL 1942, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN LOCALITATEA LOZNA, JUDEȚUL DOROHOI)**

În calitate de comandant de pluton, din compania a 7-a, a dat dovadă de mult curaj și vitejie în lupta cu trupele fasciste în atacul executat în ziua de 25 septembrie 1944, pentru cucerirea satului Talpoș, județul Bihor. În ziua de 30 septembrie 1944, din nou se afirmă, când, cu un curaj demn de remarcă susține retragerea unităților vecine dinspre Salonta.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 224*

81

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI DE REZERVĂ GHIȚĂ ILIE,
CONTINGENTUL 1942, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN LOCALITATEA OPTAȘI, JUDEȚUL OLT)**

În calitate de comandant de pluton la compania a 6-a a dat dovadă de mult curaj, spirit de sacrificiu și vitejie în luptă, cu trupele fasciste, în ziua de 25 septembrie 1944, pentru eliberarea localității Talpoș din județul Bihor. Tot timpul a fost în fruntea plutonului sau trăgând cu pușca mitralieră când unul din trăgători a căzut; procedează apoi, personal, la dominarea terenului din fața plutonului. Prin exemplul său personal a reușit să conducă plutonul la izbîndă respingînd rezistențele inamice puternic întărite și superioare ca număr, de pe liziera de vest și sud-vest a satului Talpoș. Este cel dintîi care intră în sat.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 224*

82

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI DE REZERVĂ
FLORUȚA GH. IOAN, CONTINGENTUL 1932, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN LOCALITATEA TĂTĂRAȘTI, JUDEȚUL HUNEDOARA)**

Pentru devotamentul și spiritul de sacrificiu și modul excelent cu care a condus plutonul de mitraliere, contribuind la atingerea obiectivului (comuna Talpoș), este printre primii care trec pe malul de nord al Crișului Negru, urmărind cu foc inamicul care mai opunea rezistență. La Salonta, cu tot focul superior al inamicului, rămîne pe poziție trăgînd personal cu mitraliera, ajutînd prin aceasta replierea celor trei companii urmărite de inamic.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 224*

83

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI CIORĂDESCU NICOLAE,
CONTINGENTUL 1941, DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI (NĂSCUT ÎN GIURGIU)**

În calitate de comandant de pluton, în ziua 28 septembrie 1944 a primit ordin să ocupe cu plutonul său o poziție la circa 5 km sud — Salonta, călare pe șoseaua Salonta—Ciurmeghiu, în punctul unde calea ferată întretaie șoseaua. Aici a avut misiunea să informeze comandamentul din Salonta asupra mersului operațiunilor de la sud-Salonta, (și de a) semna și întârzie o eventuală pătrundere a inamicului către Salonta. S-a îndeplinit misiunea cu prisosință. În după-amiaza zilei de 30 septembrie 1944, cind unitățile vecine, care ocupau front la vest de șosea, au început retragerea spre est, acest ofițer a rămas pe poziție și a rezistat presiunii inamicului care încerca să taie retragerea unităților noastre. Datorită acțiunii sale energice a reușit să-l oprească pe inamic și să asigure retragerea unităților noastre — Regimentul 85 infanterie și Batalionul 1 din Regimentul 5 vînători. Rămas complet izolat și expus a fi încercuit și prins, a încercat să se retragă spre Salonta, dar și în această direcție s-a izbit de trupe fasciste care înaintau spre Salonta. Calmul și priceperea cu care a acționat în această situație critică, l-au ajutat să se strecoare și să iasă din încercuirea care-l amenința. În această acțiune a dat dovadă de mult curaj, pricepere și vitejie, pentru care-l propun la decorare.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 224*

84

**EXTRAS DIN PROPUNEREA LA DECORARE A LOCOTENENTULUI DE REZERVĂ
POPESCU NICOLAE, CONTINGENTUL 1936, COMANDANTUL COMPANIEI A 6-A
DIN BATALIONUL 2 AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN MUȘETEȘTI, JUDEȚUL GORJ)**

Pentru modul cum a condus acțiunea companiei sale în ziua de 25 septembrie 1944, în lupta cu trupele fasciste, pentru eliberarea satului Talpoș (din) județul Bihor.

Personal, în prima linie, a condus manevra companiei sale sub focul puternic al inamicului ce apăra cu dirzenie satul Talpoș. Acțiunea companiei sale a fost hotărîtoare pentru cucerirea satului Talpoș (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 174*

H o t ă r î r e :

În temeiul Decretului 332 din 7 februarie 1945, s-a conferit Ordinul „Steaua României” cu spade, în grad de cavaler, cu panglică de „Virtute Militară”, locotenentului de rezervă Popescu Nicolae.

Monitorul oficial, anul CXIII, nr. 42, din 21 februarie 1945, p. 13

85

**PROPUNEREA LA DECORARE A LOCOTENENTULUI DE REZERVĂ
UNGUREANU CONSTANTIN, CONTINGENTUL 1938,
COMANDANTUL COMPANIEI A 7-A DIN BATALIONUL 2
AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI (NĂSCUT LA TURNU-SEVERIN)**

La executarea atacului din ziua de 25 septembrie 1944 pentru eliberarea satului Talpoș, a dat dovadă de mult curaj și vitejie, cînd, personal, în fruntea companiei sale, sub un foc puternic al inamicului, a condus acțiunea companiei sale și a reușit ca împreună cu compania a 6-a, din dreapta, să pună stăpînire cel dintîi pe malul stîng al Crișului Negru, imediat vest-satul Talpoș, puternic bătut de focul aruncătoarelor inamice. A continuat acțiunea trecînd imediat, cel dintîi, cu compania sa, riul Criș, prin apă, reușind să cucerească un cap de pod la nord de Criș și să reducă focul aruncătoarelor și artileriei inamice care a bătut pe riul Criș. În ziua de 30 septembrie 1944, cu ocazia retragerii din Salonta cînd Batalionul 2 a format ultima rezistență pe liziera de sud a orașului, a asigurat cu compania sa retragerea trupelor române și aliate, ocupînd o poziție chiar în mijlocul orașului. Alege momentul cel mai prielnic pentru a rupe lupta, reușind să se distanțeze de inamic și cu minimum de pierderi ajunge la punctul de adunare al batalionului.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 173*

86

**PROPUNEREA LA DECORARE A LOCOTENENTULUI DE REZERVĂ
VERMEȘAN NICOLAE DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI**

În ziua de 30 septembrie 1944, în luptă cu forțele superioare fasciste în sectorul Salonta, a dat dovadă de un deosebit calm, curaj și vitejie. Compania sa a primit ordin se ocupe o poziție la 500 m sud liziera sud-Salonta, pentru a asigura retragerea companiilor 5, 6, 7, care se aflau spre vest și spre nord de poziția sa în contact cu inamicul și pentru a opri inamicul care ar încerca să manevreze orașul pe la sud pentru a tăia retragerea trupelor române și aliate spre singurul pod care exista peste canalul colector de la est de oraș. Compania sa și-a îndeplinit cu prisosință misiunea primită. Inamicul a fost oprit, iar drumul de retragere, asigurat. Datorită priceperii și calmului său a reușit să ducă cea din urmă luptă și să se retragă spre pod chiar în momentul cînd însăși ambele flancuri ale sale erau amenințate a fi învăluite de inamic.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 173*

87

**PROPUNEREA LA DECORARE A CĂPITANULUI STAMATIU ȘT. IOAN,
COMANDANTUL BATALIONULUI 2 DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI**

În ziua de 25 septembrie 1944, la ora 13, căpitanul Stamatiu Ioan, a atacat cu batalionul său trupele inamice care se aflau pe Crișul Negru, la vest de satul Talpoș, acționînd în legătură la dreapta cu un regiment de infanterie sovietic. A dat dovadă

de mult curaj și spirit de sacrificiu fiind tot timpul în linia I-a a unităților din batalionul său, pe care le-a dirijat și condus îmbărbătind și încurajând ofițerii și unitățile de recruți. În urma măsurilor, luate a respins cu batalionul, după lupte grele, trupele fasciste; a ocupat malul de sud al Crișului Negru, a trecut o companie prin Criș, la nord de Criș, manevrând pe la nord satul Talpoș, iar cu restul batalionului s-a îndreptat către satul Talpoș pe care l-a ocupat la orele 17. Datorită atacului Batalionului 2, întreaga apărare inamică a satului Talpoș a fost înfrântă.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 169*

H o t ă r î r e:

În conformitate cu ordinul nr. 627 din 5 noiembrie 1944 al Corpului de cavalerie, cu onoare se face cunoscut:

Domnul general, comandant al Armatei I-a, a aprobat căpitanului Stamatiu Șt. Ioan, din acel regiment, Ordinul „Steaua României” clasa a IV-a, cu spade și panglică de „Virtute Militară” și „Frunze de stejar”.

Pentru această aprobare s-a dat de către acest comandament, Ordinul de zi nr. 219 din 9 noiembrie 1944.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 423*

88

**PROPUNEREA LA DECORARE CU ORDINUL „STEAUA ROMÂNIEI” CLASA A IV-A,
CU SPADE ȘI PANGLICĂ DE „VIRTUTE MILITARĂ”,
A LOCOTENENT-COLONELULUI GIURAN ALEXANDRU,
CONTINGENTUL 1918, COMANDANTUL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI
(NĂSCUT ÎN LOCALITATEA CERMEGEȘTI, JUDEȚUL VILCEA)**

A condus în mod deosebit Regimentul 5 vînători, în luptele de la Talpoș, operînd cu foarte multă judecată și simț tactic deosebit (...). Prin acțiunea sa, dusă peste Criș, prin apă, cu Batalionul 2 din Regimentul 5 vînători, a învăluit pe la vest această localitate și a făcut să cadă rezistența. La apărarea Salonte, în primele linii, a luptat la rînd cu soldații săi pe care îi avea în mînă, dînd dovadă de un curaj deosebit, spirit de jertfă și eroism.

Comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție,
general de brigadă Gheorghe Poșoiu

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 99*

89

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „VIRTUTEA MILITARĂ” CLASA A II-A,
A CAPORALULUI DUDAȘ PAVEL, CONTINGENTUL 1944, DIN REGIMENTUL
85 INFANTERIE (NĂSCUT ÎN CĂRAND, JUDEȚUL BIHOR)**

În ziua de 14 septembrie 1944, în apărarea comunei Pincota, a dat dovadă de un deosebit curaj. A scos de sub bombardamentul aviației inamice 120 de arme care se aflau într-o căruță incendiată.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 78*

90

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „VIRTUTEA MILITARĂ” CLASA A II-A,
A SERGENTULUI SABĂU PAVEL, CONTINGENTUL 1942, DIN REGIMENTUL
85 INFANTERIE (NĂSCUT LA ARAD)**

În ziua de 14 septembrie 1944, a dat dovadă de mult curaj și spirit de jertfă în luptele din comuna Pincota, unde, cu tunul său a distrus 3 tancuri și 2 autocamioane inamice.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 78*

91

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI VODĂ LAUREAN
DIN REGIMENTUL 85 INFANTERIE (NĂSCUT LA LUDUȘ)**

Pentru curajul și destoinicia cu care a condus mersul operațiunilor în ziua de 29 și 30 septembrie 1944, în calitate de adjutant al batalionului, reușind împreună cu comandantul de batalion să oprească contraatacul inamicului din flancul și spatele batalionului. În ziua de 30 septembrie 1944, a urmat pe comandantul de batalion la atacul de la ferma Barmod, reușind să pună stăpânire pe fermă, sub ploaia de gloanțe și branduri, s-a menținut pe poziție cu grupul de comandă reușind să restabilească legăturile între unitățile de sub comandă.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 226*

92

**PROPUNEREA LA DECORARE A LOCOTENENTULUI COLTESCU D. VICTOR,
CONTINGENTUL 1942, DIN REGIMENTUL 85 INFANTERIE (NĂSCUT LA
TURNU-SEVERIN)**

În ziua de 13 septembrie și 16 septembrie 1944, la atacul executat de maghiari asupra comunei Pincota, ofițerul, în calitate de comandant al plutonului de tunuri anticar, a dat dovadă de mult spirit de sacrificiu și eroism, căci cu tunurile sale a distrus 5 care de luptă și mai multe autocamioane. Timp de 6 ore frontul n-a putut fi străpuns datorită modului de a lupta al acestui brav ofițer, care își încuraja ostașii, pe linia I-a.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 102*

93

**PROPUNEREA LA DECORARE A LOCOTENENT-COLONELULUI MERTIC ADRIAN,
COMANDANTUL REGIMENTULUI 85 INFANTERIE**

Raport special nr. 1076 din 5 octombrie 1944, de propunere la decorare cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, a locotenent-colonelului Mertic Adrian, comandantul Regimentului 85 infanterie din subordinea acestui comandament, pentru fapte de arme deosebite săvârșite pe cîmpul de luptă, după cum se arată mai jos:

1. În ziua de 14 septembrie 1944, în luptele de la Pincota a condus personal acțiunea companiei a 2-a și a mijloacelor A.C. și branduri oprind net atacul inamic cu care de luptă, din care 3 au fost distruse și capturînd mult material de război.

La 29 septembrie 1944, la atacul satului Méhkerek, personal a alacat în primele linii și ocupă cu companiile din cap, salul Méhkerek. Fiind contraatacat de forțe superioare SS, în flanc și spate, se repede sub ploaia de gloanțe, flakuri, branduri, artilerie, cu o companie de rezervă și face față inamicului de la flancul sting, reușind să-l oprească; astfel, dă ocazie batalionului să se retragă și să rămînă pe baza de plecare.

2. În ziua de 30 septembrie 1944 văzînd situația critică de la Batalionul 1 din Regimentul 5 vînători, personal împinge în poziție cele 6 tunuri. A.C. de 75 mm, care se mișcau spre Salonta, le pune în baterie și prin tragerile executate oprește înaintarea inamicului și dă posibilitate Batalionului 1 din Regimentul 5 vînători, să se replieze. Inamicul presînd puternic și văzînd că artileria detașamentului este amenințată, că inamicul se dirijează vertiginos spre Salonta, personal, ia companiile 3 și 4 din Regimentul 85 infanterie și opune rezistență cu toate focurile de infanterie, artilerie și branduri, de toate calibrele, reușind să-l oprească pe inamic, dînd posibilitate Batalionului 1 din Regimentul 5 vînători și restul Regimentului 85 infanterie să se replieze în noua poziție. La atacul fermei Barmod, văzînd importanța aceluia atac pentru toate trupele ce luptau la Salonta, primînd ordinul verbal al diviziei, montează atacul fermei și prin exemplul personal reușește să o ocupe restabilind astfel situația.

3. În concluzie, un ofițer superior deosebit de viteaz, comandant de regiment care a săvîrșit fapte de arme deosebite, dînd exemplul personal trupei și ofițerilor săi și care, prin acțiunea sa, a creat condiții favorabile continue pentru ducerea mai departe a luptei, sau sustragerii grosului și artileriei, fapte de arme săvîrșite în primele linii și pentru care merită cu prisosință să fie distins cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, pentru care îl propun cu toată convingerea.

Comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție,
general de brigadă Gh. Poșoiu

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar, 56, f. 115

94

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „VIRTUTEA MILITARĂ” CLASA A II-A,
POST-MORTEM, A CAPORALULUI COȘEREA HARALAMBIE, CONTINGENTUL 1944,
DIN REGIMENTUL 4 GRĂNICERI (NĂSCUT ÎN ZĂVIDENI, VILCEA)**

Element foarte curajos, dotat su singe rece și spirit de sacrificiu. În luptele pentru apărarea Zerindului face siguranța flancului sting cu grupa sa, succesiv, întîi pe Iermata, apoi, pe Zerind, după ce mai înainte ia legătura cu Pichetul 40 care fusese

încercuit de inamic. De la orele 11 și pînă la orele 16, în ziua de 13 septembrie, făcînd siguranța de flanc a Zerindului, luptînd contra unui inamic superior, îmbărbătîndu-și soldații, cade cu fața spre inamic străpuns de un glonte dușman.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 76*

95

**PROPUNEREA LA DECORARE A SUBLOCOTENENTULUI MARCU NICOLAE
COMANDANTUL PLUTONULUI 1 DIN REGIMENTUL 3 TRANSMISIUNI
DIN SUBORDINEA DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE
(NĂSCUT ÎN ZALĂU, JUDEȚUL SĂLAJ)**

Deși sublocotenent tînăr, a dovedit un spirit deosebit de sacrificiu și singe rece, prin aceea că, fără cablu și fără aparate, numai cu mijloace din zonă și rețeaua permanentă, a reușit, strecurîndu-se chiar în liniile inamicului, să facă legături telefonice, dînd astfel comandamentului libertatea de acțiune și de conducere. Numai grație vitejiei sale am avut legături telefonice pe lungime de 50 km lărgime și 30 km adîncime.

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 71*

96

**PROPUNEREA ȘCOLII DE OFİȚERI REZERVĂ ÎNEU, PENTRU DECORAREA
CĂPITANULUI ANDREI GRIGORE CU ORDINUL „STEAUA ROMÂNIEI”
CLASA A III-A, CU SPADE ȘI PANGLICĂ DE „VIRTUTE MILITARĂ”
ȘI „FRUNZĂ DE STEJAR”, POST-MORTEM (NĂSCUT LA TULCEA)**

În ziua de 17 septembrie 1944 ocupa cu compania sa punctul de sprijin de la Prunișor. La ora 15 a fost atacat de circa 2 batalioane. Printr-un bombardament infernal stătea numai în linia I-a, umblînd de la pluton la pluton, îmbărbătîndu-și elevii, datorită cărui fapt, deși inamicul era covârșitor față de efectivul companiei sale, atacul a fost zdrobit. În ziua de 18 septembrie, la ora 7 inamicul a atacat din nou cu circa 2 batalioane. Deși căpitanul Andrei era total încercuit, a rezistat la 3 atacuri consecutive, pînă la ora 11. La ora 15, inamicul primind întăriri, a atacat cu circa 1 regiment, voind să pună mîna cu orice preț pe înălțimile Prunișor. În fața acestor forțe zdrobitoare căpitanul Andrei a stat neclintit pe poziție pînă la ora 16,30, cînd a fost rănit mortal de un proiectil de artilerie grea.

A.M.A.N. — M.St. M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 206*

97

**PROPUNEREA LA DECORARE CU ORDINUL „STEUA ROMÂNIEI” CLASA A IV-A,
CU SPADE ȘI PANGLICĂ DE „VIRTUTE MILITARĂ”, A CĂPITANULUI MAZILU
IOAN, DIN REGIMENTUL 1 ARTILERIE (NĂSCUT ÎN LOCALITATEA VULPEȘTI,
JUDEȚUL BUZĂU)**

Pentru spiritul de sacrificiu și singele rece de care a dat dovadă în ziua de 29 septembrie 1944 când bateria ce comanda a ajutat prin focul ei să se intre în satul Méhkerek și mai ales, pentru focul plasat asupra infanteriei inamice, care a contraatacat ajungând în apropiere de observatorul bateriei. A stat neclintit la observatorul său sprijinind infanteria. În ziua de 30 septembrie 1944, sub focul de branduri și flakuri inamice, a dat dovadă de spirit de sacrificiu și devotament, sprijinind infanteria care se replia pe o nouă poziție. A sprijinit în foarte bune condițiuni atacul Batalionului 1 din Regimentul 85 infanterie, asupra fermei Barmod, care a fost cucerită.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 168*

98

**PROPUNEREA LA DECORARE A MAIORULUI MARINESCU T. CONSTANTIN
DIN REGIMENTUL 1 ARTILERIE (NĂSCUT LA BĂJĂNEȘTI, MUSCEL)**

La 29 septembrie 1944, la atacul satului Méhkerek, maiorul Marinescu văzând situația grea creată batalionului prin contraatacul dat în flanc și spate a dirijat focul divizionului, concentrându-l asupra atacului inamic și reușind astfel să-l oprească și să dea posibilitate batalionului să ocupe baza de plecare. La 30 septembrie 1944, prin retragerea unităților de infanterie, bateriile au rămas în direct contact cu inamicul. Personal, sub ploaia de gloanțe, s-a repezit și a oprit bateria A.C. 75 mm pe care a repus-o în baterie; a luat-o sub comandă și prin focul ce a deschis a încetinit înaintarea infanteriei inamice.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 208*

99

**PROPUNEREA LA DECORARE CU ORDINUL „STEUA ROMÂNIEI” CLASA A IV-A
CU SPADE ȘI PANGLICĂ DE „VIRTUTE MILITARĂ”, A LOCOTENENT-COLONELULUI
TUDORAN HORIA, COMANDANTUL REGIMENTULUI 1 ARTILERIE (NĂSCUT
ÎN LOCALITATEA CURECHIU, JUDEȚUL HUNEDOARA)**

A fost numit comandantul Detașamentului Ciumeghiu în ziua de 29 septembrie 1944. În această calitate a organizat apărarea și a luptat în mod deosebit în linia I-a, în ziua de 30 septembrie 1944, cu un inamic mult superior, îmbărbătind ostașii și re-

zistind pe poziție contraatacurilor date de forțele fasciste, cu care de luptă, tanchete, motocicliști, asigurind prin aceasta retragerea grosului Regimentului 85 infanterie și a Batalionului 2 din Regimentul 5 vânători, către sud.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506, dosar 56, f. 100*

100

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 1 OCTOMBRIE 1944

În cursul nopții, rare schimburi de focuri de infanterie. Zgomot de mașini și la flancul drept și la flancul stâng. Către orele 9, circa 20—25 de mașini se îndreptau de la Oradea Mare spre Leș. Regimentul 3 infanterie, în apărare, între Chișirid-Leș. Dispozitivul — vezi schița. În timpul instalării, în seara de 30 septembrie 1944, sînt doi răniți: 1 ofițer și 1 soldat. Vecinii: legătura la dreapta cu Regimentul 1, la stînga, legătura cu Brigada a 2-a moto. Hotărîrea: apărare fără gînd de retragere (pe satul Chișirid). În seara zilei de 1 octombrie 1944, inamicul cu circa 5 tancuri și infanterie, a atacat regimentul în flancul stîng ajungînd pînă la P. C. Flancul stîng al regimentului s-a repliat spre pădurea de la est-Păușa. Pierderi cauzate inamicului: 8 răniți, 10 morți.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106, dosar 5, f. 31—32*

101

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL DIVIZIEI 3 VÎNĂTORI DE MUNTE, DIN 1 OCTOMBRIE 1944

În cursul nopții inamicul reacționează cu foc de tunuri din tancurile aflate la Gepiu și Inand și cu artileria grea, asupra satului Miersig. La ora 13,45 inamicul atacă puternic poziția de la Bicaciu, cu 14 care de luptă, din direcția Inand. Atacul pre-sează puternic în sectorul Batalionului 12 vînători de munte. Tancurile inamice execută trageri în satul Miersig, unde era P. C. al diviziei. La ora 14,30 tancurile inamice străpung poziția Batalionului 12 vînători de munte forțîndu-l să se replieze pe marginea de est a satului. P. C. al diviziei se deplasează la marginea de nord-est Miersig, urmărit de tragerile tancurilor inamice care se apropiau. Legăturile telefonice cu trupele fiind rupte, comandamentul rămîne izolat, și pentru că focurile se apropie și tancurile intră în partea de vest în sat, P. C. se deplasează în Sititelec unde organizează un baraj de oprire pe linia Sititelec. Unitățile împrăștiate de tancurile inamice care au atacat în sectorul Grupului locotenent-colonelului Vagner, îndreptîndu-se de la Miersig spre Leș, se repliază în pădure. La ora 18, divizia se mută la Oșand, unde se ordonă regruparea unităților.

La ora 13,30, ora atacului inamic, divizia iese de sub comanda Corpului 33 sovietic și trece sub comanda Corpului 9 moto sovietic.

La Oșand, după regruparea unităților, divizia încearcă reocuparea satelor Sititelec și Miersig. Astfel, trimite Batalionul 3 pioneri cu Divizionul 9 aruncătoare să re-ocupe satul Sititelec. În măsură ce unitățile se vor regrupa vor ocupa poziție pe marginea vest-Coltea (ord. carnet nr. 38).

La ora 21, Corpul 9 moto sovietic ordonă stringerea diviziei și punerea ei în marș pentru a ocupa sectorul Ianoșda. Până la 2 octombrie 1944, ora 5, toate trupele trebuie să fie îngropate în teren. La orele 23, prin ordinul de carnet nr. 39 se ordonă Batalionului 5 vânători de munte (primul regrupat) să se deplaseze imediat la Ianoșda, unde să ocupe poziție pe marginea de nord a satului.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 333, dosar 81, f. 17.*

102

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL DIVIZIEI 3 VÎNĂTORI DE MUNTE, DIN 2 OCTOMBRIE 1944

La ora 23, P. C. al diviziei se deplasează la Gurbediu. În cursul nopții se primește raportul nr. 35 al Batalionului 6 vânători de munte prin care arată că a fost atacat de lăncuri și 2 companii s-au repliat pe marginea de est a satului Ianoșda. În această situație, pentru executarea ordinului Corpului 9 moto sovietic, se formează Gruparea maiorului Clăianu, cu batalioanele 6 și 5 vânători de munte și Divizionul 9 aruncătoare, cu misiunea ca în dimineața de 2 octombrie 1944 să atace pe direcția Ianoșda—Bicaciu—Gepiu-est, încadrat la sud-Păușa de Corpul 9 blindat, iar la dreapta, de Corpul 5 blindat. Gata de atac la ora 5, pornirea la ordinul diviziei. Restul elementelor ce se vor mai aduna va forma altă grupare care va constitui eșalonul II al atacului. Batalionul 3 pioneri, în rezerva diviziei, la pădurea Goroniște (ordinul de operații nr. 38 A.). Ordinul de operații nr. 39, completează cu zona pădurii nord-vest Goroniște, pentru regruparea elementelor rămase în urmă, toate puse sub comanda colonelului Cârnu, adunate până la ora 7. La ora 5, pe baza de plecare — Batalionul 6 vânători de munte, iar Batalionul 5 vânători de munte și Divizionul 9 aruncătoare — în marș de la Husasău la Ianoșda. Atacul aliaților începe la ora 11,15 apoi atacă și Gruparea Clăianu în legătură cu coloanele de care de luptă aliate. La ora 13,15 comanda Grupării Clăianu are la dispoziție și focul unui Divizion Katiușa. În seara zilei se dă ordinul de operații nr. 40 pentru ziua de 3 octombrie 1944. Gruparea colonelului Cârnu care constituie eșalonul II al atacului va face siguranța flancului spre vest, reluând mișcarea spre direcția Inand—Berechiu—Toboliu. Reluarea mișcării la ordinul diviziei.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 333, dosar 81, f. 17 (contrapagină)*

103

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 2 OCTOMBRIE 1944

Regimentul a rămas în apărare pe satul Chișirid. Activitatea inamicului: în apărare pe satul Nojorid. Schimburi rare de focuri, în schimb bombardamente dese de artilerie și de aruncătoare. Pierderi suferite în cursul zilei de 1 și 2 octombrie 1944: morți — 2 ofițeri, locotenent Buzatu Nicolae, sublocotenent Moise Dumitru; 3 soldați; răniți — 1 ofițer, locotenent Curuz Petru; 10 soldați. Vecinii: legătură la dreapta cu Regimentul 1, la stînga și către Păușa, cu Regimentul 2 infanterie; stînga descoperită. Hotărîrea: rămîn în apărare pentru timpul nopții, pînă la noi ordine.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106, dosar 5, f. 32*

104

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 3 OCTOMBRIE 1944

Regimentul 3 infanterie, sprijinit de artilerie, atacă în direcția vest, satul Nojorid. Inamicul apără liziera Nojorid—Leș la circa 200 m de șosea. Regimentul 3 infanterie a început atacul în cursul zilei de azi la orele 13, după o pregătire de artilerie de 10 minute. La început nu a fost primit de nici un foc de infanterie. Direcția de atac a fost la vest de satul Nojorid. Către orele 13,30 regimentul a fost primit cu focuri de artilerie trase din tancuri. Tot timpul satul a fost bombardat de artilerie. Pierderi: răniți, circa 58 soldați și ofițeri. Maior Stanciu C., șeful de stat major, rănit la orele 13,30. Morți: la această oră nu se știe precis, raportăm la 4 octombrie 1944. Muniția: circa 1/2 U.F. mai este pe unitățile de pușcași; 1/4 U.F. de 76 mm și 45 mm, mai este pe unități; muniție de 82 mm și 50 mm nu mai avem. Vecinii: nu avem legătură cu dreapta; cu stînga este legătură. În timpul luptei am avut legătură cu batalioanele numai prin agenți. Seara, hrană caldă. Rămîn în apărare pînă la noi ordine.

A.M.A.N. M.St.M., fond nr 1106, dosar 5, I. 33

105

EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 4 OCTOMBRIE 1944

Conform ordinului diviziei, Regimentul 3 infanterie s-a retras după poziția unde ajunsese în seara zilei de 3 octombrie, pe o nouă poziție, înapoi, pentru reorganizare. Retragerea regimentului a început către orele 4 din 4 octombrie 1944 fără a fi demascată, în ordine și cu tot armamentul, făcîndu-se și evacuarea răniților. Regimentul, inițial s-a retras în pădurea de la sud-est de satul Chișirid, iar ulterior, în satul Păușa. Dispozitivul regimentului, în cantonament de alarmă. Se comunică pierderile în ofițeri și trupă — din cei 58 răniți în cursul zilei de ieri avem: 13 ofițeri răniți, 45 trupă răniți. Morți: sublocotenent Constantinescu din compania a 9-a; 12 trupă. Vecinii: legătura la dreapta a batalionului Coman, cu Regimentul 1 infanterie, este făcută. Hotărîrea: rămîn în cantonament de alarmă pînă la noi ordine.

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 1106, dosar 5, I. 33 34

106

RAPORTUL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI NR. 744 DIN 4 OCTOMBRIE 1944 ÎNAINȚAT DIVIZIEI 1 INFANTERIE-INSTRUCȚIE

La ordinul Dvs. nr. 20123 din 3 octombrie 1944. Am onoarea a raporta că plutonul de recunoaștere a luat ființă pe data de 25 septembrie 1944. Comandantul plutonului este sublocotenentul de rezervă Tița Sever, iar ofițer cu recunoașterea, sublo-

cotenent de rezervă Epure Iacob. Plutonul este organizat pe 3 grupe a câte 10 oameni fiecare grupă, din care 2 grupe comandate de subofițeri.

Comandantul Regimentului 5 vânători,
locotenent-colonel *Al. Giuran*

Ofițer informator,
locotenent *M. Iordache*

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 506*, dosar 39, f. 131

107

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU” DIN 5 OCTOMBRIE 1944

Reorganizarea Regimentului 3 infanterie în satul Păușa. Cîteva recunoașteri de avion, de la inamic, la mare înălțime. În fața batalionului maior Coman, de la orele 8,30 la orele 15, bombardament de artilerie pe satul Chișirid și pe prima linie. S-au observat grupe de infanterie lucrînd pe partea de est a șoselei Nojorid—Leș. Din informațiile luate de la prizonierul maghiar s-a stabilit că în ziua de 30 septembrie 1944, Nojoridul a fost ocupat de Batalionul 77 grăniceri din Divizia 7 grăniceri maghiară. Efectivul batalionului — de 700 maghiari și 100 nemți. Pînă în ziua de 4 octombrie 1944 au avut 100 oameni pierderi. Batalionul maior Coman are pierderi: 2 morți, 13 răniți. Regimentul 3 infanterie a stat în cantonament de alarmă în satul Păușa. S-a executat organizarea unităților conform ordinului primit de la divizie. Către orele 19,30, regimentul s-a deplasat la est de satul Chișirid pentru a ocupa poziția Regimentului 1 infanterie.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106*, dosar 5, f. 34

108

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL GRUPULUI 6 VÎNĂTORI DIN DIVIZIA 3 MUNTE, DIN 6 OCTOMBRIE 1944

(...). La orele 14,50, în sectorul Batalionului 11 vînători munte, apar 5 tancuri inamice. Batalionul se repliază pînă pe linia tunurilor anticar aliate, cu care ocazie inamicul pierde un tanc și 4 tanchete. Infanteria inamică este pusă pe fugă iar sectorul Batalionului 11 vînători de munte este ocupat din nou, pe vechea linie (...). Timp frumos. Pierderi: 6 trupă. Consum de muniție: 30 000 cartușe; 190 lovituri de aruncător 81,4 mm; 230 lovituri de aruncător 60 mm.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 742*, dosar 4, f. 18.

109

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE
DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 6 OCTOMBRIE 1944**

Regimentul 3 infanterie și batalionul maior Coman, apără sectorul: șanțul antitanc — marginea de vest satul Chișirid-cota 190. Se leagă la stînga printr-o grupă de luptă dată de maior Coman. Este sprijinit de subgruparea Dinescu (bateria 7) și subgruparea Coman (bateria 8 și 9). Din informațiile de la maior Coman, peste șoseaua de la Leș—Nojorid, în partea de est, s-a instalat trupă care a început lucrări de sapă. Numărul nu se poate ști — împiedică vederea porumbiștea. La ieșirea din Leș, către Nojorid, la ultimele case — o baterie de 120 mm; la biserica din Leș, probabil o altă baterie inamică. Înapoi, peste drum, la cantonul de cale ferată, artilerie grea inamică. La jumătatea drumului, între Leș și Nojorid, se găsește o viroagă ce trece peste drum. Peste această viroagă este un pod. La acel pod a apărut un ofițer care a chemat la el pe alții și le-a arătat în direcția noastră, în timpul discuției. Din recunoașterile făcute ieri pe liziera de sud a satului Nojorid (s-au observat) lucrări de sapă (iar) în casa izolată de la est Nojorid — 2 mitraliere și acolo intră și ies oameni. Probabil P.C. (post-comandă). Dispozitivul regimentului, cel arătat în schiță. Aseară, cînd regimentul se deplasa spre poziție, inamicul a bombardat din Leș cu artileria. Avem rănit pe căpitanul Dr. Vărzaru Traian. Vecinii: legătura cu dreapta este făcută prin Regimentul 20 sovietic; cu stînga, interval mare pînă la Regimentul 2 infanterie. Hotărîrea: rămîn în apărare pînă la noi ordine.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106, dosar 5, f. 35*

110

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL CORPULUI DE CAVALERIE ROMÂN,
PRIVIND MIȘCAREA PE GRUPĂRI TACTICE INDICATĂ PENTRU ZIUA DE
7 OCTOMBRIE 1944**

1. Divizia 1 cavalerie întărită cu un batalion de la Divizia 1 infanterie-instrucție, se va pune în marș spre direcția: Adea—Socodol—Pilu—Gyula și Békés, pentru a ajunge în dimineața zilei de 8 octombrie către ora 9, în zona Békés.

2. Divizia 1 infanterie-instrucție se va pune în marș pe direcția: Pădureni—Socodol—Kötegyháza—Békéscsaba unde va ajunge înainte de amiaza zilei de 8 octombrie.

A.M.A.N.—M.St.M., *fond nr. 354, dosar 25, f. 115 (contrapagină)*

111

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL CORPULUI DE CAVALERIE
ROMÂN DIN 10 OCTOMBRIE 1944**

În după-amiaza zilei s-a primit de la Grupul generalului Pliev, ordinul de operații nr. 00110 prin care se prevedea subordonarea Diviziei 1 infanterie-instrucție către Divizia 8 cavalerie sovietică, numai pe timpul operațiunilor ce se vor executa pentru cucerirea zonei Nagybjom—Nagyrábé—Bihar Torda.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 354, dosar 25, f. 124*

112

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL BATALIONULUI 11 VÎNĂTORI
DIN DIVIZIA 3 VÎNĂTORI DE MUNTE, DIN 10 OCTOMBRIE 1944**

(...). Avocatul Gheorghe Rațiu din comuna Roit a trecut prin sectorul companiei a 3-a și a raportat (la postul de comandă al batalionului) că în sat se găsesc 3 tancuri și 3 lanchete, toate cu personal german. Asemenea, un tun antiaerian și 2 mașini mari de transport. Tot acolo se mai găsește și o companie ungurească îngropată în teren, spre liziera de sud a satului Roit (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 151*, dosar 1, f. 190

113

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE
DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 7—11 OCTOMBRIE 1944**

În apărare temporară între Chișirid și Apatcu, la sud de Oradea Mare. Satele Leș și Nojorid — ocupate de inamic. Nojoridul era ocupat de Batalionul 77 grăniceri maghiari din Divizia 7 grăniceri. În tot acest timp, 7—11 octombrie 1944, schimburi rare de focuri de infanterie și dese de artilerie. Cîteva cîmpuri de mine în fața poziției inamice. Aviația inamică foarte puțin activă. Pierderi cauzate: 1 mort trupă, 4 răniți trupă și 1 dispărut trupă.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1106*, dosar 5, f. 35—36

114

**EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 1 INFANTERIE
AL DIVIZIEI „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 12 OCTOMBRIE 1944**

(...). În cursul dimineții s-a continuat cu mult succes atacul, respingînd inamicul. Direcția de înaintare: stînga șoselei Nojorid—Oradea avînd și șoseaua inclusiv. La orele 20, regimentul a intrat în Oradea, curățind casă cu casă pînă la Criș, pe care a fost nevoit să-l treacă prin apa pînă la gît, cu tot armamentul și apoi a ocupat o poziție de apărare la nord de Oradea.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 1104*, dosar 3, f. 74

115

EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 12 OCTOMBRIE 1944

Regimentul 3 infanterie reia înaintarea pe la est-Nojorid, pentru a ajunge la nord-est Nojorid cu un batalion în eșalonul I. Batalionul căpitanului Ivan Ioan, urmează înapoia batalionului maior Irofte. Regimentul 3 infanterie, pornind la atac, a înaintat fără a primi foc de la inamic, pe direcția generală — est Nojorid. Ajungând la sud de cota 150, s-a dat peste câmp de mine. Către orele 13,30 foc puternic de mitraliere și aruncătoare în dreapta noastră. Cîteva arme automate au oprit înaintarea companiei de cercetare divizionare. S-a intervenit cu batalionul maior Irofte și s-a rezolvat incidentul. În momentul de față, orele 16,30, batalionul maior Irofte, luînd legătura cu unitățile sovietice, a primit sector de curățat în partea de vest Oradea Mare. Pierderi: 2 răniți de mine antiinfanterie. Vecinii: este legătură și cu dreapta și cu stînga. Batalionul căpitanului Ivan Ioan nu este întrebuintat. Continuî înaintarea și concurez la curățirea sectorului dat.

A.M.A.N. — M.St.M., — fond. nr. 1106, dosar 5, f. 36

116

EXTRAS DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 3 INFANTERIE DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU”, DIN 13 OCTOMBRIE 1944

Regimentul 3 infanterie își continuă înaintarea către vest, cu direcția: Oradea Mare—Girișul de Criș—Hencida.

Rezistențe inamice în curs de rezolvare de către avangarda diviziei, în partea de vest și nord-vest de Girișul de Criș. Regimentul 3 infanterie a luat parte la cucerirea Oradei, în după-amiaza de 12 octombrie 1944. Nici o pierdere în oameni sau material. Azi 13 octombrie 1944, deplasarea regimentului pe direcția Mezesas. Oprit în satul Girișul de Criș. Vecinii: nici o legătură — regimentul deplasîndu-se pe axul general de mișcare al diviziei, pe o singură coloană. Hotărîrea: aștept pînă se reia înaintarea, sau intervin în sprijinul Regimentului 2 infanterie, la ordin.

A.M.A.N. — M.St.M., — fond nr. 1106, dosar 5, f. 36—37

117

PROPUNEREA LA DECORARE A CAPORALULUI VASILACHE IORDACHE ION, CONTINGENTUL 1938, DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN PUEȘTII DE SUS, RÎMNICU-SĂRAT)

La 27 septembrie 1944, la Oradea Mare, rezistă cu grupa pe poziție la venirea a 2 tancuri inamice cu desanți. Poartă lupta cu desanții și-i distruge, lăsînd tancurile să treacă în focul tunurilor antitanc care le-a distrus.

A.M.A.N. — M.St.M., — fond nr. 540, dosar 48, f. 67

118

**PROPUNEREA LA DECORARE A SERGENTULUI TUDOSE TOADER GHEORGHE,
CONTINGENTUL 1938, DIN DIVIZIA „TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN SIBIU)**

În luptele pentru Oradea, din ziua de 27 septembrie 1944, cu două grupe din pluton reușește să se mențină timp de 5 ore, cu tot contraatacul puternic fascist. În această luptă fasciștii au pierdut mai mult de 20 de oameni, morți și răniți.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 81*

119

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „PENTRU VITEJIE” A PLUTONIERULUI
AVRAM VASILE IOAN, CONTINGENTUL 1925, DIN DIVIZIA
„TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN LOCALITATEA ȘERBĂNEȘTI)**

Plutonier cu aprovizionarea Batalionului 2 din Regimentul 2 infanterie, s-a înscris voluntar pentru a lupta pe tancurile sovietice în luptele de la Șauaieu, Miersig și Gepiu, unde a fost rănit — cu mîna stîngă fracturată. Cînd a pornit cu batalionul de tancuri a fost omorît șeful tanchist, iar el, cu pistolul a apărut tancul pentru a nu fi distrus de nemți.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 34*

120

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „MERITE ÎN LUPTĂ” A PLUTONIERU-
LUI-MAJOR ROȘCA PETRU TOADER, CONTINGENTUL 1929, DIN DIVIZIA
„TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN CALAFAT)**

În timpul luptelor de la Nojorid a dat dovadă de mult curaj, contraatacînd inamicul, producîndu-i mari pierderi și luînd captură 1 mitralieră grea și 3 puști mitraliere.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 41*

121

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „PENTRU VITEJIE” A SUBLOCOTENEN-
TULUI ORĂȘANU DUMITRU IOAN, CONTINGENTUL 1940, DIN DIVIZIA
„TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN PIATRA NEAMȚ)**

În luptele de la Nojorid respinge un contraatac dat de nemți, pricinuind pierderi. Nemții au lăsat 3 arme automate și 4 morți. Cade rănit, îmbărbătînd ostașii de sub comandă.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 18*

122

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „STEAUA ROȘIE” A LOCOTENENTULUI
IONIȚĂ CONSTANTIN NICOLAE, CONTINGENTUL 1942, DIN DIVIZIA
„TUDOR VLADIMIRESCU” (COMUNA DOCHIA, NEAMȚ)**

Fiind comandant de pluton în acțiunile avute la Nojorid, manevrînd cu plutonul, a reușit să dea peste cap inamicul care a lăsat mai mulți morți și 3 mitraliere grele.

A.M.A.N., — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 27*

123

**PROPUNEREA LA DECORARE CU MEDALIA „STEAUA ROȘIE” A CĂPITANULUI
DIHOESCU GHEORGHE IOAN, CONTINGENTUL 1935, DIN DIVIZIA
„TUDOR VLADIMIRESCU” (DIN PLOIEȘTI)**

S-a distins în luptele de la Oradea, în 27 și 28 septembrie 1944, ca și comandant al companiei a 5-a. A lăsat de au trecut carele inamice peste companie fără ca să-i poată produce vre-o pierdere și a rezistat cu dîrzenie atacurilor inamice pînă ce a căzut rănit în ziua de 28 septembrie 1944.

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 540, dosar 48, f. 23*

124

**EXTRAS DIN ORDINUL DE OPERAȚII NR. 760 DIN 15 OCTOMBRIE 1944
AL CORPULUI 35 ARMATĂ SOVIETIC**

(...). Divizia 2 vînători de munte română va ataca în direcția Brusturi—Săcueni. Către seara zilei de 15 octombrie 1944, va ieși pe linia: liziera de nord Poclusa de Barcău—Cenaloș. Către seara zilei de 16 octombrie 1944, împreună cu Divizia 93 gardă va ocupa localitatea Săcueni și va ieși pe linia: Cherechiu—Feneș.

Din stînga atacă Corpul 5 cavalerie. Limita între ele: Telechiu—Săcueni. Toate punctele pentru divizie inclusiv. P.C. divizie la 15 octombrie 1944—Ciulești. P.C. Divizie la 16 octombrie 1944 — liziera de vest Săcueni (...).

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 332, dosar 105, f. 294*

125

**EXTRAS DIN REGISTRUL DE OPERAȚII AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI PRIVIND
PROPUNERILE LA DECORARE ALE UNOR LUPTĂTORI DIN ACEASTĂ UNITATE,
PENTRU CONTRIBUȚIA ADUSĂ ÎN ACȚIUNILE DESFĂȘURATE ÎNTRE
10—17 OCTOMBRIE 1944 ÎN ZONA LOCALITĂȚII NAGYRÁBÉ (R.P.U.)**

Cu ocazia luptelor de la Nagyrábé ofițerii, subofițerii și trupa din ambele batalioane, s-au distins în mod deosebit, stîrnind și admirația aliaților sovietici.

Pentru spiritul de jertfă și curajul de care au dat dovadă au fost propuși la decorare, după cum se arată mai jos:

1. La Ordinul „Mihai Viteazul” *clasa a III-a cu spade, post-mortem* — sublocotenentul de rezervă *Vodă Nicolae*, care s-a distins în lupta de la Nagyrábé în ziua de 10 octombrie 1944, dînd dovadă de mult curaj, eroism și spirit de sacrificiu, în fața inamicului.

Fiind comandantul plutonului 1 din compania a 8-a, în linia I de atac, reușește cu tot focul ucigător de infanterie, branduri și artilerie, dezlănțuit de inamic, să ajungă cu plutonul său în fața unui canal plin cu apă. Sublocotenentul de rezervă *Vodă Nicolae*, nu ține seama de focul inamic; ordonă plutonului să treacă canalul, trecînd el cel dintîi prin apă, dînd exemplu de curaj oamenilor săi și ajunge pe malul celălalt sub ploaia de gloanțe dușmane, urmat fiind de oamenii din plutonul său. Deschide un foc viu cu plutonul asupra inamicului de la marginea satului, înlesnind prin aceasta trecerea canalului de către unitățile vecine din dreapta și stînga plutonului său. Înaintează în fruntea plutonului, către sat, dînd un exemplu de viu curaj oamenilor săi care, înflăcărați de același avînt eroic îl urmează de aproape prin ploaia de gloanțe. Un glonte inamic îl lovește. Ofițerul cade și, deși rănit grav, nu se lasă doborât, ci, cu pistolul mitralieră în mînă, trage asupra inamicului la marginea satului. Ordonă oamenilor săi din pluton „Înainte băieți!” și vrea să mai facă un salt, însă, nu mai poate și moare cu mîna înceștată pe pistolul mitralieră, trăgînd pînă la ultima suflare în inamicul din Nagyrábé, în timp ce ostașii din plutonul lui înaintau spre inamic executînd ultimul ordin ce a mai putut să-l dea sublocotenentul de rezervă *Vodă Nicolae*.

2. La Ordinul „Steaua României” *clasa a IV-a cu spade, panglică de „Virtute Militară” și „Frunză de stejar”* — 1 ofițer.

3. La Ordinul „Steaua României” *clasa a V-a, cu spade, panglică de „Virtute Militară” și „Frunză de stejar”* — 7 ofițeri.

4. La Ordinul „Coroana României” *clasa a V-a, cu spade, panglică de „Virtute Militară” și „Frunză de stejar”* — 10 ofițeri

5. „Virtutea Militară de război” *clasa a II-a* — 13 subofițeri și 27 trupă.

6. Crucea „Serviciu Credincios” *clasa I-a, cu spade* — 14 trupă.

7. Crucea „Serviciu Credincios” *clasa a II-a, cu spade* — 123 trupă.

8. Crucea „Serviciu Credincios” *clasa a III-a, cu spade* — 3 subofițeri și 30 trupă.

9. Medalia „Serviciu Credincios” *clasa I-a, cu spade* — 2 trupă.

10. Medalia „Serviciu Credincios” *clasa a II-a, cu spade* — 2 trupă.

11. Medalia „Serviciu Credincios” *clasa a III-a, cu spade* — 1 subofițer și 23 trupă.

12. Medalia „Bărbăție și Credință” *clasa a II-a, cu spade* — 3 subofițeri și 1 trupă.

13. Medalia „Bărbăție și Credință” *clasa a III-a, cu spade* — 7 subofițeri și 181 trupă.

14. Crucea „Meritul Sanitar” *clasa a II-a* — 1 subofițer.

15. Medalia „Serviciu Sanitar” *clasa a III-a* — 4 trupă.

A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 1119, dosar 12, f. 25

126

ORDINUL TELEFONIC AL ȘEFULUI DE STAT MAJOR AL DIVIZIEI 2 VÎNĂTORI DE MUNTE, DAT GRUPULUI 5, ÎN 17 OCTOMBRIE 1944

Reluați înaintarea la orele 6, astfel ca pînă la ora 12, cel mai tîrziu, să atingeți obiectivul zilei de 16 octombrie 1944. În acest scop veți fi întărit cu Regimentul 25 tancuri sovietic, pe care îl veți întrebuința la cucerirea Săcuenilor. În plus, veți fi ajutat de Divizionul 2/198 sovietic. Legătura cu P.C. Divizie (Sîniob), pînă la obiectiv, prin telefon, fir tras de Dvs.

Șeful de Stat Major al Diviziei 2 vînători de munte,
locotenent-colonel, A. Taraș

Primit:
Al. Sirbu

A.M.A.N.—M.St.M., *fond nr. 332, dosar 124, f. 309*

127

**ORDINUL DE ZI NR. 427 AL ARMATEI A 4-A ROMÂNE,
DIN 8 NOIEMBRIE 1944**

În operațiunile din Ardeal, Divizia 2 vînători de munte este prima mare unitate care aleargă la frontieră pentru a opri furia germano-maghiară. În zilele de 6-10 septembrie 1944, reușește prin lupte dirze să împiedice pătrunderea inamicului pe valea Arieșului, respingînd toate atacurile sale. Începînd din ziua de 11 septembrie 1944, alături de aliați, trece la ofensivă zdrobind toate rezistențele inamice, curățînd Munții Apuseni pînă aproape de Gilău și interceptînd, cea dintîi, șoseaua Cluj—Oradea Mare.

Prin acțiunea sa, Divizia 2 vînători de munte întoarce continuu rezistențele din fața aripei stîngi a Armatei 27 sovietice, pe care o asigură contra reacțiunilor inamice din munți.

Pentru faptele strălucite de arme săvîrșite pe cîmpul de luptă citez pe Armată, trupele Diviziei 2 vînători de munte și pe comandantul lor, generalul de brigadă Iordăchescu Constantin, împreună cu Grupurile 4 și 5 vînători de munte și unitățile din Divizoanele 4 și 5 tunuri de munte, care s-au acoperit de glorie luptînd pentru dezrobirea Ardealului.

Comandantul Armatei a 4-a,
general de Corp de armată
Gheorghe Avramescu

A.M.A.N. — M.St.M., *fond nr. 332, dosar 91, f. 200*

II. MEMORII

1

LUPTELE PREMERGĂTOARE ELIBERĂRII ORADIEI

Greu a fost, cu lupte crâncene și multe pierderi, în acoperirea frontierei din zona Beiuș, timp de 24 de zile.

Divizia 3 munte, cu propriile mijloace și numai în atacuri și contraatacuri, așteptând sosirea trupelor sovietice, care s-a făcut la timp, și-a îndeplinit misiunea.

Situația tot așa de dificilă, cu lupte dure, destrămări de fronturi, a fost premergătoare eliberării Oradiei.

Eram în postul de comandă al diviziei, la Leș, sud Oradea, avînd la dreapta Divizia „Tudor Vladimirescu”. Divizia 3 munte era prinsă bine pe pozițiile de pe malul stîng al Crișului Repede, între Toboliu și Nojorid.

Corpul 33 sovietic, din care făceam parte, ne informează că se așteaptă o ofensivă inamică spre Oradea și Salonta. În acest timp am ocupat gara Toboliu, localitățile Sintandrei și Chișirid, unde făcusem legătura cu Divizia „Tudor Vladimirescu”.

În zorii zilei inamicul trece Crișul Repede atacînd puternic Divizia 3 munte la Tărian și Girișul de Criș, dar este contraatacat și aruncat înapoi peste Criș. Abia se luminase de ziuă cînd, în sectorul Diviziei „Tudor Vladimirescu” și Diviziei 337 sovietice, se dezlănțuie un puternic bombardament de artilerie și aviație, sprijinit de numeroase tancuri. Ofensivă inamică în toată amploarea, dar și ostașii diviziilor „Tudor Vladimirescu” și sovietice, rezistau cu dîrzenie. Mulți ostași români și sovietici au căzut în aceste lupte, ca: locotenent-colonelul Buzoianu, comandantul Regimentului 2 din Divizia „Tudor Vladimirescu”; șeful de stat major al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, colonelul Teclu, este grav rănit. Inamicul continuă să preseze puternic la Nojorid, chiar la legătura Diviziei 3 munte cu Divizia „Tudor Vladimirescu”. Ulterior, Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337 sovietică se repliază pe pădurile Șauaeu—Mierlău.

General de divizie MOCIUL-SCHI LEONARD, comandantul Diviziei 3 munte în perioada 23 August 1944—8 aprilie 1945

Divizia 3 munte este amenințată cu încercuirea. Hotărâsc replierea dreptei diviziei dar transmiterea ordinului este imposibilă, deoarece legăturile erau rupte. Încredințez căpitanului Lupescu din stalul major, importanta misiune de a duce ordinul la Gruparea colonelului Constantinescu. Infiltrîndu-se cu motocicleta printre liniile inamice, reușește să ducă ordinul la timp, realizîndu-se astfel replierea pe linia Husasău de Tinca—Ianoșda, datorită conducerii ferme a colonelului Constantinescu. Aceasta, în plină zi.

În acest timp, Batalionul 5 Moți atacă spre Nojorid ajutînd la retragerea Batalionului 11 vînători de munte. Aviația inamică a atacat continuu, provocînd multe pierderi.

În ziua de 2 octombrie Divizia 3 munte a trecut la atac, sprijinită de tancuri sovietice, ocupînd linia Sînicolau—ferma Pîncota, de unde se declanșează bătălia pentru eliberarea Oradiei.

În aceste lupte a fost pusă la maximum de încercare inițială și capacitatea cadrelor, fiind un exemplu viu în mijlocul ostașilor animați de spiritul de sacrificiu și dirzenia de a ajunge la frontiera de totdeauna a patriei dragi.

Brașov, la 1 februarie 1979

General-locotenent (r.)

Leonard Mociulschi

2

CONTRIBUȚIA REGIMENTULUI 1 ARTILERIE AL DIVIZIEI „TUDOR VLADIMIRESCU” ÎN LUPTA PENTRU ELIBERAREA CRIȘANEI

La 21 septembrie primesc ordin de la comandantul Regimentului 1 artilerie al diviziei, locotenent-colonel Petrini I., de a pune în marș divizionul pe direcția Vașcău—Beiuș. Ajuns la Beiuș, primeam ordine de la comandantul Diviziei 3 vânători de munte, generalul Leonard Mociulschi. Din informațiile primite se părea că inamicul era în curs de părăsire a orașului. Aviația inamică ne-a hărțuit tot timpul. Către orele 23 raportăm comandantului diviziei că Regimentul 1 artilerie al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, compus din 2 baterii de tunuri 76 mm și o baterie obuziere 122 mm, este gata de luptă.

Conform ordinului de operații, Divizionul 1 intră în compunerea grupului vânătorilor de munte a maiorului Clăianu compus din batalioanele 6 și 11, având misiunea de a urmări și nimici inamicul ce se retrăgea pe direcția Beiuș—Răbăgani—Holod—Nojorid—Oradea. Grupul vânătorilor era format din recruți, comandanții de grupe și plutoane neavând experiența războiului. În zonă se semnalaseră mari unități de tancuri și autoblindate. Moralul unităților era scăzut. În această situație, am cerut aprobarea comandantului să prezint trupe și ofițerilor ultima realizare tehnică a armatei sovietice, tunul antitanc de 76,2 mm și proiectilul subcalibrat — arma cea mai eficientă în lupta cu tancurile — cunoscut sub denumirea de „moartea tancurilor” în lupta cu tunul la distanța de 600 m. Un grup de ostași întreabă cum este posibil ca un asemenea mic obuz să scoală din luptă „tigrii”, „pantere” sau „leopardii” nemților. Comandantul tunului răspunde: „lupta dintre tanchiști și tunari este întotdeauna câștigată de noi. Cu o singură condiție, să nu-ți fie frică și să fii calm, să ochești repede și exact și atunci când ai adus încrucișarea firelor la baza tancului, să tragi de cordiță. Eu vă asigur că în acest caz proiectilul lovește drept în inima monstrului de oțel, care, rănit mortal, mai tușește uneori, se învîrte neputincios pe loc, scoate fum și moare. Cu acest tun am venit de hac multor tancuri grele în lupta de la Sfîntu Gheorghe”.

La ieșirea din Răbăgani sîntem primiți cu focuri de branduri și arme automate. Organizăm o incursiune din voluntari, formată din 3 cercetași panduri și locțiitorul bateriei a 2-a. După 20 de minute am auzit explozii de grenade, rafale de pistoale automate, urmate de un *URA!* și apoi o tăcere de mormînt. După cîteva clipe, șase militari coborau pantele dealului în spatele căruia se terminase operația. Șeful incursiunii raportează că misiunea a fost îndeplinită. Au fost capturați doi prizonieri — un căpitan horthyst și un agent. Ofițerul era comandantul unui batalion care urma să execute un nod de rezistență înaintea noastră. După o scurtă pregătire de artilerie, vînătorii se avîntă și asaltează inamicul, care, fiind surprins, se predă — circa o companie, iar restul batalionului se retrage lăsînd pe teren morți și răniți. Continuăm urmărirea. Aviația inamică ne obligă să dispersăm unitățile și să înaintăm în salturi succesive. Bateriile asigurau cu focul lor deplasarea de la un obiectiv la altul.

În ziua de 24 septembrie vinătorii din avangardă se infiltrează prin pădurea de la nord Husasăul de Tinca și cad în spatele bateriilor inamice. La un moment dat, o coloană de căruțe și atelajele bateriilor inamice încercau să se retragă spre nord. După câteva salve de artilerie vinătorii capturează 40 de căruțe și 100 de cai cu atelajele bateriilor. În ziua următoare aviația inamică nu ne atacă, deși zboară la mică înălțime. La un moment dat observăm o coloană inamică ce mășcăluia pe un drum paralel cu direcția itinerarului nostru. Ostașii încep să se agite. Vinătorii se opresc și se pregătesc pentru a organiza atacul. Grupele de luptă se desfășoară și așteaptă momentul deschiderii focului. Bateriile sînt gata de tragere. Cîțiva inși din coloana inamică sar din mașini și încearcă să ne identifice cu ajutorul binoculului. Fără ordin, una din mitralierele noastre deschide focul și o serie de cartușe scot mici nori de praf în fața mașinii din capul coloanei inamice. Mașinile pornesc imediat. Bateriile deschid focul și coloana se împrășteie. Capturăm 3 camioane, 4 motociclete, un aparat radio emisie-recepție, mai multe aparate telefonice, 20 bobine cablu telefonic și un tabel cu indicativele posturilor și lungimilor de undă folosite. Un motociclist luat prizonier ne spune că pătrunderea vinătorilor în spatele bateriilor lor a provocat panică și că întreaga apărare din sector s-a destrămat, iar detașamentul lor pregătea instalarea comandamentului unei mari unități în Miersig. Noaptea cantonăm în Miersig.

Dimineața continuăm urmărirea pe direcția Nojorid-Oradea. O ploaie mărunță ne udă pînă la piele. Către orele 18 un agent de legătură îmi aduce ordinul prin care misiunea divizionului încetează, deoarece Divizia „Tudor Vladimirescu” intra în primul eșalon al Corpului 33 armată sovietic. Ne luăm rămas bun de la bravii vinători, manifestîndu-ne regretul că nu putem fi alături de ei.

Ajungem în zona de concentrare a Corpului 33 armată sovietic, unde se aflau diviziile 3 vinători munte, „Tudor Vladimirescu” și 337 sovietică. Înaintarea urma să se facă pe o singură coloană, pe direcția Hidișelul de Jos-Băile Felix-Sînmartin-Oradea, cu misiunea de a ajunge cît mai grabnic la periferiile de la sud-est de Oradea, unde primele elemente ale Diviziei 337 sovietice duceau lupte de stradă. Plouă mereu. Drumurile sînt impracticabile. Marșul devine extrem de obositor.

La 27 septembrie primesc ordin de a intra în dispozitivul de luptă al Regimentului 1 infanterie, comandat de locotenent-colonelul Badea. La orele 16, în timp ce ne găseam pe o poziție de așteptare, în vederea ocupării bazei de plecare la atac, la nord-est Cihei, 18 avioane inamice ne supun unui bombardament violent. La orele 17 al doilea val de 30—40 avioane ne bombardează în picaj. Regimentul 1 infanterie suferă pierderi serioase. O bombă de mare calibru explodează lîngă casa în care ne adăposteam. Acoperișul și tavanul mă îngroapă sub dărămături. Caporalul Grădinaru și un radiotelegrafist reușesc să mă scoată. Eram amețit, șocat și intoxicat de gaze. Mi se dau primele ajutoare. Regimentul se instalează în noua poziție. Dispun ca bateriile 1 și 3 să ocupe poziții de tragere în cîmp deschis în apropierea fabricii de cărămizi. Bateria 2 tunuri, comandată de locotenentul Coriciu, se instalează la 50 m înapoia liniei întîia, avînd piesele dispuse pe un front de 150 m în eșcher, cu misiunea de a opri pătrunderea tancurilor inamice în interiorul sectorului Regimentului 1 infanterie. De asemenea, dispun ca tunurile antitanc de 45 mm. să fie amplasate în fața liniei întîii și pe cît se poate pe flancurile sectorului regimentului. Pînă dimineața bateriile se îngroapă la teren și se asigură un bun camuflaj. Ne găseam în pragul unei mari bătălii. Aparatele radio—T.F.F. din zonă omit fără întrerupere. Se dau dispoziții și se fac cereri, uneori în clar. De pildă, un comandant de regiment cere să i se trimită cîteva baterii de artilerie, altul raportează că tunurile nu au sosit în sectorul său.

Spre ziuă se aude un huroit continuu de tancuri și blindate. Nemții aduc 3 divizii horthyste și o divizie de tancuri pentru a contraataca de-a lungul șoselei Oradea-Salonta și Oradea-Beiuș. Dimineața sîntem din nou bombardați de aviația inamică care încearcă să ne paralizeze orice acțiune. La orele 8, pe un front de 1 km, tancurile hitleriste devansează infanteria horthystă. Primul val de 8 tancuri grele se apropie de poziția noastră. Deschid focul tunurile antitanc de 45 mm. Tancurile înaintează

și după câteva clipe se opresc, apoi schimbă direcția și se îndreaptă pe direcția tunurilor de 45 mm. În acest moment de oprire sînt luate în primire de tunurile bateriei a 2-a. Cîteva tancuri sînt lovite, altele continuă să se apropie de poziția noastră. Un tanc lovit se oprește la 100 m în fața poziției noastre. Din tancurile lovite 3 reușesc să iasă din sectorul nostru.

Un al doilea val de tancuri se îndreaptă spre flancul stîng al sectorului. Cîteva sînt avariate, iar restul reușesc să iasă din raza focului bateriei.

Un al treilea val de tancuri stă în centrul sectorului. Trei din acestea sînt lovite și cîteva avariate fac calea întoarsă retrăgîndu-se spre liziera de sud-est a Oradiei.

Către orele 12 în sectorul Regimentului 1 este relativ liniște. Doar aviația de recunoaștere ne mai deranjează, obligîndu-ne să mușcăm din pămîntul răscolit de bombe. Observatorul înaintat al regimentului comunică ieșirea unei coloane de tancuri și blindate din periferiile Oradiei, care se deplasează în sectorul Diviziei 337. Pe la orele 14,30—15,40 avioane de asalt atacă în reprize de 10—15 minute în intervalul dintre Divizia 337 și Divizia „Tudor Vladimirescu”.

Către orele 16, Regimentul 1 infanterie primește ordin de repliere pe linia sud Leș-Chișirid-Apateu-Cordău. În această situație am apreciat că e mai prudent să rămîn pe poziția unde am respins valurile de tancuri, iar în cazul cînd vom mai fi atacați să luptăm pînă la căderea întinericului și atunci la ordinul comandantului de regiment să mă retrag pe aliniamentul arătat mai sus. Către orele 17 încerc și reușesc în ultima clipă să iau legătura cu căpitanul Cristian șeful statului major al diviziei, care îmi spune scurt: „ne-am retras de pe poziție”. Tancurile inamice au intrat în spatele diviziei și au încercuit și bateriile Divizionului 2. Două batalioane ale Regimentului 1 luptă în încercuire. Bateria 1 și 3 se deplasează spre sud în pădurile nord Miersig. Plecăm hăituiți de aviație și tancuri.

Rămăs pe poziție cu bateria a 2-a și grupul de comandă, odată cu apusul soarelui începem replierea spre aliniamentul ordonat.

Către orele 03 din 28 septembrie reușesc să găsesc pe comandantul Regimentului 1 infanterie la nord de Leș. Acesta îmi ordonă să mă deplasez pe linia fortificată pentru a contribui la ieșirea din încercuire a celor două batalioane. În aceeași noapte Regimentul 2 infanterie, aflat în rezerva Corpului 33 armată sovietic, se instalează între Regimentul 1 și Divizia 337 sovietică, adică în golul creat de străpungerea poziției de către tancurile și infanteria inamică.

În dimineața zilei de 29 septembrie luptele devin extrem de grele. Nemții aruncă asupra noastră un foc nimicitor. Erau clipe de apocalips. Luptam cu disperare, în interiorul pozițiilor noastre, căutînd să ieșim din încercuire. În aceste momente ne adunam ultimele puteri și rezistam furiei contraatacurilor dușmane. Este adevărat, pierderile noastre au fost foarte grele: locotenent-colonelul Ion Buzoianu, comandantul Regimentului 2 infanterie cade în luptă; maiorii Serghie și Ciocan, comandanți de batalioane, mor eroic pe pozițiile încercuite. Atacurile disperate ale nemților au continuat pînă la 3 octombrie. Comandantul diviziei, colonelul Teclu este grav rănit, luînd comanda locotenent-colonelul Haupt Mircea.

După 3 octombrie atacurile inamice slăbesc în intensitate. Începe să sosească grosul trupelor sovietice și cu acestea și Brigada 22 tancuri, care s-a acoperit de glorie la Stalingrad. Pandurii completează efectivul desanților la această unitate. La 8 octombrie primim ordin să atacăm pe direcția Leș-Nojorid. În dreapta aveam Divizia 337 sovietică, iar în stînga Divizia 3 vînători munte. Noi atacăm cu Regimentul 3 infanterie în dreapta și Regimentul 1 infanterie și Brigada 22 tancuri pe direcția loviturii principale. De la sud de Oradea apare o masă de tancuri inamice. Asistăm la o colosală ciocnire. După mai multe încercări de învăluire a flancurilor, Brigada 22 iese învingătoare și reușește să dea o lovitură de „berbec” în flancul tancurilor germane. După cîteva zile de lupte cu ariergărzile inamice, la 12 octombrie 1944 orașul Oradea este eliberat. Jertfele noastre nu au fost zadarnice.

Timișoara, la 25.10.1978

Locotenent-colonel (rez.) Aurel Popovici

3

CONTRIBUȚIA OBSERVATORULUI ÎNAINȚAT AL BATERIEI A 8-A (DIVIZIONUL 3 ARTILERIE) DIN DIVIZIA 1 DE VOLUNTARI „TUDOR VLADIMIRESCU” ÎN ZILELE DE 11—13 OCTOMBRIE 1944 PENTRU ELIBERAREA ORADIEI ȘI A ALTOR

LOCALITĂȚI

În perioada premergătoare zilelor de 11—13 octombrie 1944 mă găseam cu observatorul înaintat al bateriei a 8-a artilerie instalat la nord, nord-vest de liziera comunei Chișirid, județul Bihor, avînd misiunea de a descoperi și supraveghea mișcările și acțiunile inamicului pe direcția comunelor Leș, Nojorid, vest-Oradea și de a le raporta imediat comandantului de baterie care se găsea la observatorul principal.

Urmărind cu multă atenție obiectivele, acțiunile și mișcările inamicului pe direcțiile ordonate, am descoperit și stabilit următoarele:

— tranșeea I-a de apărare a inamicului era organizată pe șoseaua Oradea—Sălonta, iar în dreptul comunelor Leș și Nojorid, pe lîngă liziera acestora;

— pentru a duce în eroare observarea și cercetarea noastră, inamicul a organizat posturi înaintate la circa 200—250 metri de tranșeea I-a și tranșee false, pe care să le poată susține la nevoie cu focul infanteriei din tranșeea I-a;

— în turlile bisericilor din comunele Leș și Nojorid inamicul a instalat observatoarele artileriei și ale aruncătoarelor de mine;

— în spatele dispozitivului inamic spre comuna Berekböszörmény erau amplasate bateriile de artilerie și arucătoarele de mine ale acestuia;

în tranșeea I-a militari în uniforme cachi și albastre, de unde am dedus că apărarea inamicului se execută alît de către militari din armata germană, cit și de militari din armata horthystă. Inamicii, care ocupau posturile înaintate, erau echipați în uniformă cachi deci erau soldați horthysti;

— în adîncimea dispozitivului inamic am observat mișcări de trupe din direcția sud spre nord și, datorită coloanei de praf care se ridica la circa 100—150 metri înălțime și a huruitului motoarelor, am stabilit că sînt trupe mecanizate, care execută o deplasare forțată spre Oradea, cu scopul de a păstra orașul și de a permite trupelor care se deplasau de la Cluj pe defileul riului Crișul Repede, în direcția Oradea—Episcopia Bihor, să se retragă spre interiorul Ungariei;

— în comuna Leș și Nojorid populația civilă nu circula, fiind probabil ascunsă în adăposturi sau pivnițe.

Toate aceste observații, au fost raportate la timp comandantului bateriei a 8-a, în scopul stabilirii reperelor și al reglării tragerilor în vederea atacului ce urma a se declanșa.

În ziua de 12 octombrie 1944, la ora „H”, s-au executat tragerile de artilerie asupra reperelor stabilite, reușind să fie distruse cele două observatoare ale inamicului din comunele Leș și Nojorid, după care focul artileriei s-a mutat asupra posturilor înaintate și asupra pozițiilor de artilerie ale inamicului. În urma distrugerii celor două observatoare inamice și executarea tragerilor de artilerie

Sublocotenent COMȘA IOAN, comandantul bateriei a 8-a (Divizionul 3) din Regimentul 1 artilerie al Diviziei „Tudor Vladimirescu”

asupra pozițiilor inamice, s-a dat Regimentului 3 infanterie posibilitatea să declanșeze atacul asupra pozițiilor inamice.

Este de remarcat faptul că fiecare soldat și ofițer a participat la atacul pentru eliberarea ultimei fișii de pământ a patriei cu un elan și un curaj cu totul aparte. La acest elan au contribuit bravura, dirzenia, gradul de instruire și conștiința îndeplinirii datoriei față de patrie a fiecărui ostaș.

Datorită tragerilor precise, executate de artilerie, și a elanului cu care ostașii Regimentului 3 infanterie au plecat la atac, inamicul a fost luat prin surprindere și obligat să-și părăsească tranșeele și întregul dispozitiv de apărare, retrăgându-se dezorganizat pînă dincolo de riul Crișul Repede, unde a încercat să reorganizeze o apărare în dispozitivul stabilit și amenajat din timp, însă nu a mai reușit, datorită puternicului foc executat de artilerie și a atacurilor continue ale infanteriei.

Unitățile și subunitățile Regimentului 3 infanterie au întâlnit rezistența inamicului în dreptul localităților Hențida -Estar, Pociai, pe malul de nord al canalului Beretău, Hosu—Paly și Monostor-Paly, unde inamicul organizase ultima și cea mai puternică rezistență, la aproximativ 12--15 km. înainte de orașul Debrețin.

Menționez că în cadrul observatorului am avut în subordine pe sergentul Tincu Constantin, caporalul Căciulescu Gheorghe, radio-telegrafiști care au depus un interes deosebit pentru asigurarea legăturilor între observatorul înaintat, observatorul principal și poziția bateriei, atît înainte de atac, cit și în timpul înaintării în direcția Debreținului. Legătura telefonică în timpul cit am fost la observatorul înaintat a fost asigurată de fruntașul Budnaru Gheorghe, un militar destoinic, iscusit și cu foarte mult curaj în acțiuni.

Comandantul bateriei a 8-a artilerie a fost locotenentul Mureșan Gheorghe, în prezent colonel (r.), cu ultimul domiciliu în București.

Comandantul Divizionului 3 artilerie a fost maiorul Ghițescu Constantin, cu ultimul domiciliu în București, în prezent Colonel (r.) — pensionar.

În concluzie, consider că acțiunile efectuate de observatorul înaintat al bateriei a 8-a artilerie au adus o notabilă contribuție la eliberarea mai devreme a ultimei fișii de pământ a țării noastre de sub dominația fascistă*.

Timișoara, la 14. 07. 1978.

Locotenent-colonel (rez.) Ioan Comșa

4

EPISOADE DIN ACȚIUNEA BATALIONULUI 12 VINĂTORI DE MUNTE ÎN LUPTELE PURTATE PE TERITORIUL CRIȘANEI

În lunile iunie și iulie 1944, în garnizoana Cîmpeni, din județul Cluj au fost mobilizate forțe noi pentru completarea efectivelor Batalionului 12 vinători de munte, care lupta pe frontul de la Iași.

Printre cei chemați în aceste efective a fost și subsemnatul, ca fiind provenit din Batalionul 1 grăniceresc Bistrița-Năsăud, contopit cu Regimentul 84 infanterie, unități desființate în urma ocupării Transilvaniei de Nord.

Pînă în preajma zilei de 23 August 1944 efectivul chemat s-a prezentat la unitate și pregătirile erau făcute pentru plecarea noastră în Moldova.

---

* În anul 1944, în perioada participării la aceste lupte, am avut gradul de sublocotenent.

Ziua de 23 August 1944 a schimbat însă cu totul soarta noastră ca unitate militară, după cum a schimbat și soarta întregii țări.

Comandantul Diviziei 3 vânători munte, generalul Mociulschi Leonard, în cuvântarea ce ne-a ținut-o în ziua de 25 august 1944, când întregul batalion a fost adunat în careu, pe un platou din apropierea comunei Bistra, ne-a adus la cunoștință că misiunea noastră de acum înainte este să luptăm contra armatelor fasciste hitleristohorthyste până la definitivă lor lichidare.

În ziua de 5 septembrie 1944, batalionul cu efectivul complet a plecat din garizoana Cîmpeni, în coloană de marș, pe șoseaua Abrud- Brad spre Vascău- Beiuș Oradea.

Deși efectivul în oameni era complet, înzestrarea noastră cu armament și muniții era deficitară, dar am plecat fiind încredințați că pe parcurs vom primi tot de ce avem nevoie.

În drum, unitatea noastră s-a încadrat alături de celelalte batalioane ale Diviziei 3 vânători de munte, ce se îndreptau spre Beiuș.

Primul contact cu inamicul l-am avut în ziua de 17 septembrie 1944 în apropiere de satul Pocola de lângă Beiuș. Eșaloanele unităților germane și horthyste atacau spre est, și luptau cu disperarea celui care știe că nu mai are nici o scăpare. Prin localitățile pe unde treceau formau puncte de rezistență folosind aproape în exclusivitate numai arme automate, fiind sprijiniți și de tancuri.

Deși sub aspectul dotării cu armament situația noastră era inferioară, aveam însă avantajul convingerii că avem un scop precis pentru care luptăm, cel imediat: eliberarea Transilvaniei de Nord și apoi urmărirea în continuare a armatelor fasciste, până la definitivă lor lichidare.

În satul Pocola, aflat la vest de orașul Beiuș, la câțiva kilometri, inamicul își instalase în teren mai multe mitraliere și tunuri antitanc, camuflate în marginea satului. Cum satul se afla pe un platou mai ridicat, poziția inamicului domina întregul islaz din apropierea comunei, dinspre care unitatea noastră înainta.

Era o zi de duminică, dimineața, cam pe la orele 8,00, când în urma informațiilor primite despre existența inamicului în sat, compania de cercetare și compania 1 au primit ordin de înaintare în direcția satului. Desfășurați în dispozitiv de luptă am pornit spre liziera satului. Plutonul de sub comanda mea se afla în flancul stîng al dispozitivului. La scurt timp, înaintarea noastră a fost oprită de focul intens al armelor automate. Culcați la pămînt, eram împróscați de țărîna rafalelor ce cădeau în jurul nostru. Trăgătorul puștii mitraliere de la grupa a 2-a fiind lovit mortal, locul lui a fost luat imediat de soldatul Matei Petru din aceeași grupă, care, profitînd de scurtele pauze dintre rafale, a luat în primire pușca mitralieră și, dînd dovadă de un curaj nemaipomenit, prin salturi scurte, a înaintat, antrenînd și restul plutonului după el.

Situația era foarte grea, mulți ostași au murit sau au fost răniți, dar s-a întîmplat un fapt neașteptat și îmbucurător. Flancul drept al liniei de atac, compania 1 — în sectorul cărei se afla un șanț, ce exista acolo, mai dinainte — cu ajutorul acestuia, a reușit să se infiltreze în spatele inamicului și, în scurt timp, armele automate ale acestuia au fost reduse la tăcere. În felul acesta, prima noastră acțiune de luptă a fost încununată de succes.

Pierderile noastre au fost mari, desigur aceasta s-a datorat și faptului că întregul efectiv al batalionului și chiar al diviziei nu mai fusese pe front, și nu cunoșeau greul luptelor. Printre cei căzuți, în această primă luptă, a fost și sublocotenentul de rezervă Cerghit Ioan, avocat din București, care era comandantul unui pluton din compania 1. Experiența acestei lupte ne-a îndîrjit și ne-a făcut să mergem înainte cu mai multă hotărîre, dar și cu mai mare prudență.

După cîteva zile, am fost ajunși din urmă de primele eșaloane ale armatei sovietice. Era o unitate de infanterie, care a trecut peste Apuseni în condiții deosebit de

grele. Aceasta ne-a dat și mai mult curaj și, în câteva zile, am ajuns la comuna Nojorid.

Mai înainte însă, în apropierea satului Gurbediu, unitatea noastră a trecut iar printr-o grea încercare. După câteva ceasuri de relativă acalmie, companiile din prima linie — și de data aceasta compania de cercetare și compania a 2-a — au ocupat o poziție de luptă pe liziera unei păduri de stejar. Restul companiilor se aflau în pădure. Deodată ne-am pomenit atacați de 5 tancuri germane care veneau dinspre sat și, făcând o manevră de încercuire, ne-au blocat ieșirea din pădure. Situația părea disperată, pentru că nu dispuneam de mijloace de luptă antitanc și focul armelor din tancuri a făcut multe victime printre ostașii noștri. După vreo două ceasuri de frământări, au ajuns în apropierea noastră unități din Divizia „Tudor Vladimirescu”, care, erau sprijinite de tancuri. În urma unui scurt schimb de focuri, trei tancuri germane au fost distruse, iar celelalte s-au retras.

În ziua următoare a avut loc în apropiere de Oradea o grea luptă de tancuri, pentru că au sosit din urmă unitățile de tancuri ale armatei sovietice care, cu ocazia acestei lupte, au distrus în mare parte tancurile germane. Batalionul 12 vânători de munte nu a intrat în Oradea, itinerarul său în formație de luptă a trecut prin partea de sud-vest a orașului, dinspre Nojorid spre localitățile Sintandrei și Borș.

Armatele germano-horthyste în retragerea lor spre vest, după ce au părăsit Oradea, au opus rezistență în continuare, în fiecare localitate, pentru a da posibilitate unităților lor mai mari să se retragă. Astfel, am întâmpinat o rezistență mai deosebită la ocuparea satului Sintandrei. A trebuit să luptăm pentru fiecare stradă și chiar pentru fiecare casă. Aceeași luptă a trebuit să o ducem și la ocuparea localității Borș. De data aceasta, pierderile noastre au fost foarte mici.

Înaintarea noastră era rapidă, și din această cauză uneori treceau zile la rînd și nu ajungeau la noi marmidele cu mîncare. După ce am trecut pe teritoriul Ungariei, unitatea noastră — încadrată de unități sovietice — a înaintat în același ritm rapid, cu lupte grele pentru fiecare localitate.

Cîmpia întinsă a Ungariei nu ne-a creat probleme, iar canalele din sistemul de irigație care brăzdează cîmpul din loc în loc erau trecute cu ușurință de ostașii noștri desfășurați în formație de luptă.

În ziua de 17 octombrie 1944 însă, trecînd peste un astfel de canal, lat de circa 3 m, aflat în apropierea localității Hajduszoboszló, tirul inamicului care se adăpostea pe liziera comunei a fost deosebit de intens. Cu această ocazie a fost ucis unul dintre cei mai apropiați ostași din pluton, caporalul Băcănaru Ioan, care a fost lovit în plin de un proiectil de tun antitanc. A căzut lîngă mine. Din schijele aceluiași proiectil am fost rănit și eu la cap și la picioare. Am fost dus la ambulanță și apoi evacuat la spital.

După vindecare, și după o ședere în țară de două luni, am fost trimis din nou la unitate, pe care am regăsit-o în Munții Tatra. Apoi, în calitate de comandant al aceleiași companii de cercetare, am luat parte la toate acțiunile unității pe teritoriul Cehoslovaciei.

Ziua de 9 Mai 1944 ne-a găsit în orașul Brno. După un popas de o lună într-una din pădurile Boemiei, ne-am întors în țară, întreaga divizie, în coloană de marș, cam pe același traseu pe care am mers încolo.

Eram fericiți și bucuroși că ne întoarcem acasă. Prin localitățile pe unde treceam ne aminteam cu părere de rău de fiecare dintre ostașii și ofițerii căzuți în luptă. Ajunsă în țară, divizia noastră a luat parte la parada militară care a avut loc la Cluj cu ocazia primei aniversări a zilei de 23 August 1945 și cu lacrimi în ochi am trecut pe sub arcul de triumf, gîndindu-ne la viitorul luminos care ni se deschidea în față.

Timișoara, la 14.07.1978.

Sublocotenent (rez). Vasile Moldovan

5

**CONTRIBUȚIA REGIMENTULUI 1 ARTILERIE-INSTRUCȚIE LA DESFĂȘURAREA
ACȚIUNILOR DE LUPTĂ, ÎN SPRIJINUL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI-INSTRUCȚIE,
ÎN „ITINERARIUL EROIC”, STRĂBĂTUT ÎN RĂZBOIUL ANTIFASCIST, DE LA TIMI-
ȘOARA LA N. V. DE DEBREȚIN, ÎN PERIOADA
23 AUGUST — 20 NOIEMBRIE 1944**

La împlinirea a 100 de ani de la proclamarea Independenței de stat a României, gândul nostru se îndreaptă cu respect, venerație și recunoștință, către ofițerii, subofițerii și ostașii *Regimentului 1 artilerie*, care avind trei baterii în componerea Diviziei 1-a și 3 baterii în subordinea Diviziei a 2-a, la 26 aprilie 1877, de pe pozițiile situate în dispozitivul de apărare adoptat pe malul de nord al Dunării, de la Calafat, au răspuns agresiunii artileriei otomane de la Vidin, cu promptitudine, printr-un foc susținut și eficient. Aceste prime salve de foc ale artileriei din războiul pentru cucerirea independenței de stat a României, veritabile salve de foc ale Independenței, al căror ecou a străbătut în istoria neamului nostru, au constituit începutul itinerariului eroic străbătut de Regimentul 1 artilerie, în slujba patriei, pentru apărarea vetei străbune și a independenței. Atât în războiul din 1877—1878, în războiul din 1916—1918 cât și în războiul antifascist, în perioada anului 1944, generațiile de artileriști ale acestui regiment cu nume de simbol „*Întiul de artilerie*”, înființat la 1860 de Alexandru I. Cuza, prin unirea bateriilor moldovenești și muntenesti, și-au făcut datoria, în îndeplinirea cu succes a misiunilor încredințate.

Continuatori ai tradițiilor de luptă strămoșești și continuatori ai vitejiei și înaltelor virtuți ostășești ale artileriștilor „*Întiului de artilerie*”, tinăra generație de recruți, ostași ai acestui regiment, a purtat cu cinste flacăra eroismului afirmându-se prin faptele de arme săvârșite în dificilele acțiuni de luptă la care a participat în războiul antifascist.

Căpitan MAZILU IOAN, comandant de divizion din Regimentul 1 artilerie-instrucție

Unitățile aparținând de Divizia 1 infanterie-instrucție (partea sedentară — sau „Bis”), au participat încă din noaptea de 23/24 august 1944, pentru apărarea sectoarelor încredințate, imediat după anunțarea la radio a actului istoric de la 23 August 1944, în zona Timișoara și în teritoriile în care se aflau dislocate. Astfel, au asigurat apărarea teritoriului, fiind organizate și pregătite pentru a intra în luptă, îndată ce ar fi fost necesar, imediat după orele 22, în seara de 23 August 1944.

Accasta a fost posibil, datorită pregătirilor făcute în perioada 13 august 1944—23 august 1944, când unitățile de recruți ale Diviziei 1 infanterie-instrucție au fost organizate corespunzător.

În urma unui ordin telefonic primit la data de 9 august 1944, la Timișoara, de la Marele Stat Major al armatei din București, comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție a fost chemat de urgență la București. În deplasarea efectuată, comandantul diviziei a fost însoțit de comandanții regimentelor de recruți 5 vînători, 93 infanterie și 85 infanterie. La revenirea de la București, s-a adus un ordin secret, și s-au dat imediat instrucțiuni, în urma cărora unitățile de recruți au fost pregătite pînă

la data de 15 august 1944, în vederea unei dislocări, într-o zonă care urma să fie indicată printr-un ordin suplimentar de către secția 3-a a M.St.M.

Ca urmare a activității susținute, desfășurate în perioada 13 august 1944 — 23 august 1944, unitățile Diviziei 1 infanterie-instrucție au devenit unități combatante, autonome, gata de a se deplasa la primirea ordinului. Această măsură a prezentat o importanță deosebită, pentru acțiunile întreprinse de unitățile din compunerea organică a Diviziei 1 infanterie-instrucție — în cadrul participării în sector și în condițiile locale specifice, determinate de acoperirea frontierelor, în partea de sud-vest a țării.

„Itinerariul eroic” străbătut de ostașii recruți ai Regimentului 1 artilerie (instrucție) în războiul antihitlerist, începe imediat după anunțarea la radio, în seara de 23 August 1944, la orele 22, a comunicatului privind declanșarea insurecției. Recruții regimentului se aflau la acea dată dislocați în comuna Urseni, la circa 8 km, pe direcția sud-est de Timișoara. De îndată am dat alarma; am intrat imediat în acțiune cu întregul efectiv de care dispunea regimentul în comuna Urseni. În orele ce au urmat, având asigurată legătura telefonică cu permanența diviziei, am efectuat pregătirile de plecare din comună, iar în ziua de 24 august 1944, în primele ore ale dimineții, regimentul s-a deplasat la Timișoara, unde la orele 14 a intrat în compunerea Detașamentului operativ — care a fost înființat de divizie sub comanda lt. colonelului Giuran Alexandru, pentru apărarea orașului, pe direcția vest și sud de Timișoara, în sectorul Centru, având la nord Detașamentul colonel Corbu și la sud Detașamentul colonel Costescu.

Detașamentul Giuran și-a constituit pozițiile de apărare pînă la orele 20, în ziua de 24 august 1944. Detașamentul se compunea din Regimentul 5 vînători, care dispunea de două batalioane de recruți, Regimentul 1 artilerie, Batalionul de garnizoană — în subordinea Regimentului 5 vînători, 1 pluton de pioneri din Regimentul 7 pioneri, compania de grăniceri Jimbolia și jandarmii din sector.

Poziția de apărare atribuită detașamentului în perioada 24 august 1944, de la orele 14 și pînă la 7 septembrie 1944, a trecut pe la Sinandrei — vest calea ferată Sinandrei—Timișoara—Freidorf—Pața. După 7 septembrie 1944, prin modificările care au survenit în dispunerea marilor unități, în cadrul dispozitivului de acoperire al frontierelor, Divizia 1 infanterie-instrucție a primit ordin de a-și grupa unitățile în zona Ineu, în timp ce la Timișoara a fost adusă de la Lugoj Divizia 9 cavalerie. Regimentele de recruți 5 vînători și 1 artilerie s-au deplasat în localități învecinate cu Timișoara, pregătindu-se pentru plecare spre zona de concentrare — Ineu —, stabilită pentru Divizia 1 infanterie — instrucție. Astfel, la 8 septembrie 1944, Regimentul 5 vînători se afla la Sinandrei (cca 10 km nord-vest de Timișoara), iar Regimentul 1 artilerie la Pădurea-Verde și Giarmata-Vii, fiind gata de îmbarcare și transport pe calea ferată, la al doilea ordin. Din cauza evenimentelor, cele două regimente au rămas pe loc, neintervenind ordin de plecare. În perioada zilelor 8—10 septembrie 1944 s-a executat un program de instruire, administrativ, s-a procedat la verificarea efectivelor, la completarea acestora după posibilități și cu efective ce veneau de la P.A. (partea activă), la examinarea și pregătirea echipamentului, armamentului, muniției, aprovizionările și serviciile aflate în compunere.

În dimineața de 11 septembrie, unități hitleriste SS, venind pe direcția de sud a orașului Timișoara, dinspre Stamora, au dezlănțuit un puternic atac, vizînd ocuparea localității. În apropiere de Timișoara, pe aliniamentul de la Fratelia și Chișoda, unde se afla în poziție Regimentul 13 călărași, trupele naziste au fost oprite din înaintare. Un aport eficient și important la diminuarea potențialului de luptă inamic l-a avut și formația de avioane trimisă de Armata I-a, care a acționat asupra coloanei, creîndu-i pierderi în oameni și tehnică de luptă.

Intrucît Divizia 9 cavalerie avea un potențial redus de apărare, insuficient pentru a face față necesităților impuse pentru menținerea unor poziții pe un front larg în plin șes, exterior orașului Timișoara, Corpul 7 teritorial, aflat la Radna, a dispus telefonic, prin colonel Checiulescu, ca ambele regimente de recruți să treacă în subordinea Diviziei 9 cavalerie, pentru a asigura astfel în mod corespunzător apărarea Timișorii.

Cele două regimente (5 vînători și 1 artilerie s-au îndreptat spre Timișoara, imediat după primirea ordinului dat în acest sens, telefonic, de către generalul Popescu Dumitru, comandantul Diviziei 9 cavalerie. Ambele regimente reușesc, parcurgînd distanța într-un ritm susținut, să ajungă în poziția stabilită, inițial în dispozitivul de apărare ordonat, în partea de sud a Timișorii. Prin modificarea de către divizie a planului de acțiune, s-a dispus executarea unui contraatac la sud de Fratelia și Chișoda, pe direcția Șag și Parța, în scopul respingerii inamicului la sud de riul Timiș și eliberarea celor două localități. De îndată s-a procedat la adoptarea unui dispozitiv corespunzător, necesitat de îndeplinirea misiunii încredințate.

La orele 14,40, în ziua de 11 septembrie bateriile de artilerie ale Regimentului 1 artilerie au început pregătirea contraatacului. Astfel, intra în luptă pentru prima dată generația de tineri ostași, recruți ai acestui regiment, continuînd cu cinste, devotament, înaltă ținută ostășească și vitejie „Itinerariul eroic” în războiul antifascist. După o scurtă pregătire de artilerie, la orele 15, a început contraatacul, executat cu succes de către cele două batalioane de recruți ale Regimentului 5 vînători, avînd în continuare în sprijin compania de armament greu regimentar a Regimentului 5 vînători, precum și bateriile Regimentului 1 artilerie, care a efectuat schimbarea de baterie, impusă de necesități. Seara, misiunea a fost îndeplinită cu succes, inamicul fiind respins mult la sud de riul Timiș, iar cele două localități (Șag și Parța) eliberate. La orele 20 era constituită o poziție de apărare înaintată a orașului Timișoara, pe direcția sud, amplasată pe malul de nord al riului Timiș, de la Parța la Șag și în continuarea Pădurii Girocului.

Nu trebuie omis faptul că Regimentul 1 artilerie dispunea de o modestă dotare cu guri de foc (dispunea de piese necesare pentru instrucție), avea o viteză limitată de deplasare, utilizînd pentru tractare caii, iar aprovizionarea cu muniție, efectuîndu-se la distanță, implica mari dificultăți. Cu toate acestea, militarii acestui regiment, care a intrat pentru prima dată în luptă la Timișoara în 11 septembrie 1944, învingînd toate greutățile inerente situațiilor de luptă, prin dirzenia lor, prin hotărîrea de care au dat dovadă, prin tenacitatea și înaltele calități ostășești, și-au făcut în mod exemplar datoria, asigurînd un eficient foc de sprijin în acțiunile de luptă executate de recruții Regimentului 5 vînători, cu care au străbătut împreună drumul de luptă din războiul antifascist, de la Timișoara la nord-vest de Debreșin, în perioada 23 august — 20 noiembrie 1944.

În timpul cît a participat la luptele pentru apărarea orașului Timișoara, Regimentul 1 artilerie a sprijinit cu foc Regimentul 5 vînători, remarcîndu-se efortul depus — în condiții extrem de grele de observare, deplasare, aprovizionare și amplasare — pentru executarea tragerilor, din zilele de 15—18 septembrie 1944. În aceste zile bateriile Regimentului 1 artilerie au asigurat un foc de sprijin Batalionului 1 din Regimentul 5 vînători (batalion comandat de căpitanul Petrescu), care a acționat în apărare la sud de Timișoara, remarcîndu-se în mod special în luptele crîncene care au avut loc în ziua de 16 septembrie în spațiul de la Parța—Șag—Pădurea Giroc pînă la sud de Fratelia și Chișoda. Batalionul a acționat cu reușite manevre, un rol important revenindu-i companiei a 4-a mitraliere (comandant, locotenent rez. Aurel Mirescu, iar comandanți de platoon: sublocotenent rez. Nicolae Dumitrașcu și sublocotenent rez. C. Inelesc). În partea de nord-vest a Timișorii, la marginea cartierului Mehala, în după amiaza zilei de 17 septembrie erau angajate în luptă: Batalionul 2 (comandat de căpitan Ioan Stamatiu) din Regimentul 5 vînători, avînd în sprijin o companie din Regimentul 9 grăniceri, o companie auto-moto, bateriile noastre de artilerie, comandate de subsemnatul și de căpitanul Ilie Bucurescu, compania de armament greu regimentar a Regimentului 5 vînători (dotată cu 3 piese aruncătoare de 120 mm și 4 piese aruncătoare de 81,4 mm) și Divizionul de artilerie antiaeriană care executa foc terestru. Aceste subunități au reușit să constituie o poziție de apărare fermă pe această direcție, pe unde puternica formație de tancuri inamică, urmată de importante forțe de infanterie, căuta să pătrundă în Timișoara, prin succesive atacuri furibunde.

Observatorul Regimentului 1 artilerie, care se afla în Catedrala ortodoxă română din Cetate, a observat o concentrare de forțe inamice în pădurea Bistra- la sud de

gară și la cererea și comanda mea s-a executat o concentrare a întregii artilerii ce se afla în Timișoara (Regimentul 1 artilerie; Regimentul 6 artilerie grea; Regimentul 6 artilerie călărească), asupra acestui obiectiv, dispersînd concentrarea de forțe inamice. Tot din acest observator, cu tot armamentul Regimentului 1 artilerie, s-a făcut o intervenție rapidă asupra unei coloane motorizate ce înainta de la Peciul-Nou spre Timișoara, care la fel a fost dispersată.

Ostașii unității noastre au dovedit, prin participarea la aceste lupte, vitejie, spirit, de sacrificiu, capacitate combativă ridicată, spirit de cooperare și conlucrare între diferitele arme și specialități militare, precum și măiestrie în folosirea judicioasă a terenului în cazul luptelor de apărare.

Ostașii, subofițerii și ofițerii acestui regiment, intrînd pentru prima dată în luptă, au acționat cu hotărîre și succes la îndeplinirea misiunii încredințate, de apărare a pămîntului străbun, a orașului lor de garnizoană, Timișoara.

După îndeplinirea misiunii încredințate în cadrul dispozitivului de apărare al orașului Timișoara, cele două regimente — 5 vînători și 1 artilerie — au primit ordin de a se deplasa imediat, pentru a reintra în subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție, de care aparțineau organic și care în zona Crișului Alb era angajată în lupte crîncene contra unor importante forțe vrăjmașe. Ca urmare, timp de trei zile, în parte și noaptea, vînătorii și artileriștii execută un marș anevoios, în condiții extrem de grele, pe drumuri desfundate. Înfruntînd toate greutățile, artileriștii, întocmai ca și vînătorii, reintră în compunerea Diviziei 1 infanterie-instrucție, formînd aceeași brigadă.

Se remarcă luptele violente care au avut loc pentru eliberarea localității Talpoș din sudul județului Bihor, în care — după un susținut și energic atac — vînătorii, sprijiniți eficient de artileriști, resping forțele inamice și în ziua de 25 septembrie 1944, eliberează localitatea Talpoș constituind o poziție înaintată la nord și nord-vest de această localitate. Aici s-au utilizat și 3 obuziere de 105 mm (Győr-Ungaria) provenite din captură, cu muniția respectivă.

În continuarea acțiunilor de luptă, artileriștii acestui regiment se remarcă prin participarea eficientă la luptele din zona localității Salonta, în ziua de 29 septembrie și în special în ziua de 30 septembrie 1944, cînd au adus un aport substanțial la decimarea rîndurilor formațiilor inamice care atacau insistent pozițiile noastre.

În luptele deosebit de violente purtate de unitățile Diviziei 1 infanterie-instrucție în zona Salonta (în spațiul Méhkerék—Salonta—Ferma Barmod—Ciurmeghiu—Sarkad), între 27—30 septembrie 1944, mai ales ultima zi fiind deosebit de dificilă, artileriștii au avut o comportare excepțională. Despre contribuția artileriei în acea zi Jurnalul de operații al Brigăzii 1 din compunerea Diviziei 1 infanterie-instrucție, semnat de — colonelul G. Seracin, păstrează următoarea apreciere: „*Artileria (3 tunuri și 2 obuziere) au sprijinit în mod magistral și în condiții extrem de grele de observație și legături acțiunea detașamentului, rămînînd la sfîrșitul acțiunii, fără nici un proiectil*”.

În ziua de 30 septembrie 1944, gurile de foc ale Regimentului 1 artilerie (atît cele din dotare, cît și cele 3 obuziere de 105 mm provenind din captură) au tras neînterupt, în sprijinul Brigăzii 1 infanterie-instrucție, cît și a celeilalte coloane (Detașament) din compunerea Diviziei 1 infanterie-instrucție — care a acționat în zona Salonta. Efortul depus în această zi de artileriști a fost deosebit. Datorită mobilității în acțiune, de care dispuneau coloanele motomecanizate și de tancuri ale inamicului, datorită numărului mult superior al gurilor de foc ale inamicului (artilerie, obuziere, aruncătoare de 120 și de calibru mai redus, chiar a unor piese de artilerie antiaeriană folosite trestru), a unor repetate acțiuni executate de către avioanele inamice asupra pozițiilor noastre, precum și a succesivelor modificări ale pozițiilor

noastre de apărare, menite a frâna și dispersa formațiile inamice spre a dilua forța contraloviturii executate, urmărind în același timp, de a crea inamicului maximum de pierderi cu minimum de sacrificii din partea noastră — se poate aprecia că în această zi artileriștii au depus un strălucit examen al vitejiei, măiestriei și hotărârii de a-și îndeplini cu succes misiunea încredințată, dovedind în același timp competență în desfășurarea luptelor.

Este necesar de a se sublinia în mod special, acest efort complex depus, în condiții extrem de dificile, în care a acționat Regimentul 1 artilerie în luptele din zona Salonta, într-un spațiu larg, contra unui inamic ce deținea superioritate privind numărul de guri de foc, de muniție afectată, de posibilitățile mijloacelor de transport și de aprivizionare din dotarea proprie. De un real folos în această luptă au fost cele 3 piese de artilerie (obuziere de 105 mm — proveniență Ungaria), precum și muniția capturată anterior la 23 septembrie 1944 la Beliu, prin respingerea unor forțe inamice.

Se remarcă faptul că și Regimentul 1 artilerie a contribuit la zăgăzuirea contraloviturii inamice din zona Salonta — cu toate că inamicul dispunea de tehnică de luptă superioară și a angajat în acțiune elemente mult mai puternice decât potențialul nostru — creîndu-i pierderi în oameni și tehnică de luptă. *În urma acestei acțiuni, Regimentul 1 artilerie nu a avut afectată nici una din gurile de foc din dotare precum nici din piesele de captură angajate în luptă, de artileriștii noștri.* Aceasta a permis ca în continuarea luptelor, dispunând de același potențial de luptă, Regimentul 1 artilerie să asigure sprijinul de foc necesar, Regimentului de recruți 5 vînători, în drumul străbătut, *remarcîndu-se în mod special în luptele crîncene care au avut loc în cîmpia Tisei, pe teritoriul Ungariei.*

La contraatacul dat de trupele germane, am format o flancgardă și rezistat cu două obuziere pînă la sosirea grosului coloanei. Pentru aceste fapte de arme, au fost propuși la decorare 12 ostași, cu „Virtutea Militară”, iar eu am fost decorat cu Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România”, clasa IV-a, cu spade, prin Decretul nr. 731/1968.

În perioada 10—17 octombrie 1944 fiind în compunerea grupării de est (Detașamentul colonelului Viscopoleanu), în sprijinul Regimentului 5 vînători, care acționa asupra forțelor inamice, puternic întărite în zona localității Nagyrábé, Regimentul 1 artilerie a depus un efort deosebit, asigurînd în condiții extrem de grele (situații de luptă, contraatacuri inamice, formații de blindate puternic sprijinite de artilerie și aruncătoare, ploii interminabile, drumuri desfundate, care au creat serioase dificultăți subunităților ce efectuau aprovizionarea cu muniția necesară), un substanțial foc.

La 26 octombrie 1944 am fost rănit și clasat gradul III de invaliditate, de către sectorul pensii al Ministerului Forțelor Armate.

În continuarea acțiunilor de luptă ce au avut loc în cîmpia Tisei, între 17—20 noiembrie 1944, (dată cînd regimentul a fost reorganizat, vîrșînd efectivele și armamentul altor unități), artileriștii au participat la îndeplinirea unor dificile misiuni de luptă, conlucrînd permanent cu unități de artilerie sovietice, sprijinindu-se reciproc și acționînd în comun, în raport de situație și necesități.

Ostașii, subofițerii și ofițerii Regimentului 1 artilerie prin modul în care și-au îndeplinit misiunile încredințate în itinerariul de luptă străbătut în războiul antifascist, de la Timișoara la nord-vest de Debrețin, în perioada 23 August — 20 noiembrie 1944, prin vitejia, tenacitatea, hotărîrea, competența, prin faptele de arme săvîrșite în condiții deosebit de dificile, în care au acționat, au dovedit că sînt vrednici continuatori ai virtuților ostășești ale generației de artileriști ai acestui regiment, care în războiul pentru independență au înscris la loc de cinste această unitate în filele istoriei militare românești.

Timișoara, la 21 iunie 1977

Locotenent-colonel (rez).

Ioan Mazilu

6

PENTRU PATRIE

Deși au trecut trei decenii și jumătate de la victoria asupra fascismului, în memorie rămân neșterse faptele de arme săvârșite în războiul antifascist de ostașii, subofițerii și ofițerii Regimentului 5 vânători recruți din garnizoana Timișoara, care s-au distins în aprigele lupte la care au participat în anul 1944.

În decursul anilor adesea îmi revin în memorie și cu deosebită emoție parcă retrăiesc momentele importante din itinerariul eroic străbătut, în războiul antifascist, de acest brav regiment timișorean, de la Timișoara până în cîmpia Tisei, la nord-vest de Debrețin.

Cu emoție îmi reamintesc chipurile militarilor din Regimentul 5 vânători, care, cu sacrificiul suprem, au săvârșit fapte de eroism, veritabile pilde de înalte virtuți ostășești.

Derularea evenimentelor, în mod cronologic, evidențiază unele momente importante, a căror subliniere se impune.

Între 9—13 august 1944, lt. colonel Giuran Alexandru (comandantul Regimentului 5 vânători), a însoțit pe comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție generalul Vasile Chițu, în deplasarea ce a avut loc la București, la Marele Stat Major. Cu această ocazie, comandantului diviziei și ofițerilor care-l însoțeau li s-a dat un ordin secret și instrucțiuni suplimentare privind pregătirea imediată a unităților de recruți, pentru a deveni regimente operative, gata de a se deplasa la ordinul ce va urma în scurt timp (de la M.St. M., — secția a III-a).

Cu acest prilej, generalul V. Chițu și ofițerii care l-au însoțit în deplasarea la București, au trecut și pe la postul de comandă al Armatei 1 române, ce se afla la Sibiu.

Reîntorși la Timișoara în după-amiaza de 13 august 1944, au fost de îndată dispuse și luate măsurile necesare pentru organizarea și pregătirea unităților de recruți. Aceste pregătiri au fost duse la îndeplinire în decurs de câteva zile. Ca urmare, la 23 August 1944, regimentele de sub comanda Diviziei 1 infanterie-instrucție au fost în măsură, ca în mod operativ, să ducă la îndeplinire misiunile încredințate.

Între unitățile Armatei române din Banat, care au intrat în acțiune încă din noaptea de 23/24 august 1944, a fost și Regimentul 5 vânători, ce aparținea organic de Divizia 1 infanterie-instrucție din garnizoana Timișoara. La 23 August 1944, regimentul era dislocat în comuna Săcălaz situată la cca 8 km vest de orașul Timișoara. Imediat după anunțarea de către posturile noastre de radio a comunicatului privind declanșarea insurecției, Regimentul 5 vânători a fost pus în stare de alarmă, din proprie inițiativă, de către comandantul său. Încă din noaptea de 23/24 august 1944, în baza ordinului primit de la divizie Regimentul 5 vânători s-a deplasat de la Săcălaz la Timișoara, pentru a contribui la apărarea orașului.

În perioada 24 august—7 septembrie 1944, acest regiment s-a aflat în compunerea Detașamen-

Major MORUZI GHEORGHE, comandantul trenului regimentar al Regimentului 5 vânători

tului operativ Giuran, împreună cu Regimentul 1 artilerie, Batalionul de garnizoană, compania de grăniceri Jimbolia și alte subunități din sector, conform ordinului diviziei, în cadrul dispozitivului de apărare adoptat.

S-a remarcat efortul colectiv intens și continuu, al militarilor din regiment, pentru asigurarea și organizarea apărării în condițiile specifice din sectorul atribuit, concomitent cu continuarea procesului de instruire a recruților, precum și îmbunătățirea dotării cu material de război. Importanța acestor pregătiri necesită a fi subliniată, întrucât ele au prezentat o majoră influență asupra participării cu succes a unității de vânători la îndeplinirea misiunilor de luptă încredințate în perioada ulterioară, pentru apărarea orașului Timișoara.

Contribuția Regimentului 5 vânători la luptele pentru apărarea orașului Timișoara în perioada 11—19 septembrie 1944 a fost de majoră însemnătate. Acționând cu cele două batalioane în sectoarele cele mai amenințate de inamic, *unitatea, prin puterea de foc de care a dispus*, a reușit să dea forțelor vrăjmașe o ripostă hotărâtă, zăgăzuind toate încercările inamicului de a pătrunde în oraș. Ținând seama de efectivele de care a dispus regimentul și de armamentul aflat în dotare, în dimineața de 11 septembrie această unitate a fost dată ca întărire de Corpul 7 teritorial, Diviziei 9 cavalerie, ce se afla la Timișoara. De asemenea, a fost dat ca întărire și Regimentul 1 artilerie. În felul acesta, Divizia 9 cavalerie a primit în subordine, prin cele două regimente, un potențial de luptă important.

Contraatacul executat de Regimentul 5 vânători recruți, avînd sprijinul de foc al Regimentului 1 artilerie (comandant de divizion, căpitan Ioan Mazilu; comandanți de baterie, locotenenții în rezervă Liviu Popa și Petre Pogînceanu), în ziua de 11 septembrie, între orele 15—20 (care era și prima luptă a acestui contingent de recruți) a fost încununat, cu un strălucit succes. Inamicul a fost azvîrlit de iureșul luptătorilor la sud de riul Timiș, iar localitățile Șag și Parța au fost eliberate în seara aceleiași zile.

Acțiunea de luptă din 12 septembrie a detașamentului înaintat (comandat de locotenent în rezervă Aurel Mirescu și sublocotenent în rezervă Nicolae Dumitrașcu) s-a remarcat, de asemenea, în mod deosebit. Hotărîrea cu care s-a acționat, focul bine condus la momentul oportun, cu întreg armamentul aflat în dotare, cu eficiența necesară, a determinat retragerea coloanei inamice, care încerca să înainteze.

La 16 septembrie 1944, Batalionul 1 din Regimentul 5 vânători s-a distins în luptele grele, la sud de Timișoara (pe malul de nord al riului Timiș, de la Parța la Șag și pîdurea de la est de această localitate). Supus unei puternice presiuni din partea forțelor vrăjmașe, superioare atît numeric cît și în ce privește tehnica de luptă, subunitatea a acționat judicios și cu mult simț tactic. Prin modul cum a condus lupta în repliere a reușit să angajeze importante forțe inamice, să le destrame coeziunea și să le dilueze forțele, după o zi de luptă desăfurată într-o largă arie spațială. Pentru un batalion de recruți participarea la o asemenea luptă, a constituit un strălucit examen de dăruire, vitejie și înalte virtuți ostășești, cu atît mai mult, cu cît în această luptă a acționat ca un batalion independent, fiind mult distanțat de comanda regimentului, de Batalionul 2 și de trenul regimentar.

A doua zi, după-amiază, Batalionul 2 al Regimentului 5 vânători, amplasat în poziții de apărare în sectorul de nord-vest al orașului, la marginea cartierului Mehala, s-a distins în mod special prin hotărîrea, tenacitatea și vitejia cu care a luptat, rămînînd neclintit în fața unor furibunde și repetate atacuri inamice, executate cu forțe superioare atît numeric cît și în ce privește tehnica de luptă (12 tancuri, precum și abundent armament automat).

În perioada luptelor pentru apărarea orașului Timișoara, un efort susținut l-au depus și diferitele servicii din spatele frontului, care au asigurat continuu unitățile și subunitățile aflate în poziții, cu muniție și hrană.

Cu toate încercările inamicului de a pătrunde în oraș, de a izola localitatea, dispozitivul de apărare al Timișorii s-a dovedit de năfnvins. Pozițiile de luptă, de apărare ale orașului, în sectorul de sud (la marginea Frateliei și a Chișodei) și la nord-vest (la marginea Mehalei) au fost menținute, zăgăzuindu-se toate atacurile vrăjmașe. De asemenea, artera de circulație Timișoara—Lugoj, atît pe calea ferată cît și pe șo-

sea, a fost menținută în stare normală de circulație, fiind apărată de subunitățile aflate pe poziții în sectoarele respective.

După îndeplinirea cu succes a misiunilor incredințate în zona orașului Timișoara, cele două regimente au primit ordin de a reintra în subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție, de care aparțineau organic, și de a se deplasa cu rapiditate spre zonele de concentrare și acțiune ale acestei mari unități.

În calitate de ajutor al comandantului Regimentului 5 vânători și comandant al trenului regimentar, am organizat și asigurat desfășurarea activității de aprovizionare a unității. Pentru a se efectua un marș susținut, am adoptat măsura de a se pregăti masa în bucătăriile de campanie concomitent cu deplasarea, iar servirea mesei să fie efectuată cu ocazia haltelor mari.

Drumul străbătut spre zona Crișurilor s-a făcut în condiții deosebit de grele. Datorită ploilor căzute din abundență, în zona deluroasă drumurile erau desfundate în cea mai mare parte; marșul militarilor (pe jos), precum și transportul materialului de război și a serviciilor, cu ajutorul căruțelor hipotRACTATE, s-a efectuat cu extrem de multe dificultăți. A fost necesar un plus de voință, de hotărîre, de dorință fierbinte, pentru îndeplinirea ordinelor primite pentru a învinge aceste greutăți. Ore în șir militarii străbăteau, plini de noroi, drumuri aproape impracticabile, cu uniforma udă. A fost un efort uman care greu poate fi înțeles de acei care nu l-au depus în aceleași condiții.

Regimentul 5 vânători a trecut și prin aceste greutăți, iar recruții, cu vigoarea lor tinerească, conduși cu hotărîre și competență de către comandanții lor, subofițeri și ofițeri de toate gradele, au ajuns în zona în care unitățile Diviziei 1 infanterie-instrucție se aflau angajate în luptă.

Rolul trenului regimentar în timpul deplasării pe distanța Timișoara — Beliu (între 19—24 septembrie 1944) a constat în a asigura, cu operativitate, deservirea întregului efectiv, transportul muniției, a diferitelor materiale de război, a hranei și serviciilor, ferite de acțiunile eventuale ale aviației inamice. Această misiune a fost îndeplinită în bune condițiuni și cu multă conștiinciozitate, de către întreg personalul afectat serviciilor (formațiilor de spate).

În 23 septembrie 1944, la Beliu, în urma unei scurte lupte, a fost capturat materialul de război al unei coloane inamice. Unele subunități din regiment s-au dotat suplimentar cu armament automat (cu care dotarea organică era deficitară), fapt care a impus măsuri speciale în vederea asigurării și transportării muniției necesare (armamentul avînd alt calibru decît cel utilizat prin dotare organică), în raport de necesitățile ivite.

Asigurarea la timp a muniției necesare a permis ca la 25 septembrie 1944, prin luptele înverșunate, date de Regimentul 5 vânători, sprijinit de Regimentul 1 artilerie, (comandant de baterie căpitan Ilie) să se străpungă pozițiile inamice din sectorul localității Talpoș, județul Bihor, eliberînd localitatea.

Aici, în fruntea plutonului pe care-l comanda, a căzut la datorie, luptînd eroic pentru eliberarea localității Talpoș tinărul sublocotenent de rezervă *Nicolae Hinovescu* împreună cu 4 ostași din subunitatea sa.

În zilele următoare, în zona Salonta, trenul regimentar a trebuit să facă față unor greutăți deosebite ca urmare a faptului că batalioanele Regimentului 5 vânători, au primit misiuni diferite, de a acționa în sectoare distanțate la cca. 10 km unul de celălalt. A fost necesară asigurarea aprovizionării cu suficientă muniție a trenurilor de luptă în condiții de supraveghere a aviației inamice, care efectua incursiuni în sectorul diviziei noastre.

Avînd muniție suficientă alît subunitățile de vânători, cit și plutoanele de aruncătoare de mîncă de 81,4 mm și 120 mm din cadrul companiei de armament greu regimentar, au reușit în ziua de 30 septembrie să ducă lupta în repliere, cu eficiența necesară, iar la sfîrșitul zilei să adopte o poziție de apărare pe un aliniament mai favorabil unde au zăgăzuit contralovitura inamică, creîndu-i acestuia grele pierderi. Luptînd pînă în ultima clipă a vieții, cade la datorie, pe mitraliera cu care a secerat neîntreput rîndurile dușmanului, soldatul erou *Petre Paulescu* care, la cei 21 de

ani pe care i-a avut, a arătat un înalt spirit de sacrificiu, o înaltă ținută ostășească. A fost propus la decorare „Post mortem” cu „Virtutea Militară” clasa a II-a.

La 30 septembrie 1944, inamicul a acționat cu numeroase blindate încercând învăluirea apărării noastre. Concomitent cu evoluția luptelor din după-amiaza zilei, pentru a proteja trenul regimentar, l-am dirijat pe direcția est, pe drumul spre Tinca, în zona apărată de unități sovietice. Trecând coloana de căruțe peste Crișul Negru, pe un pod aflat în sector, ne-am îndreptat spre sud, unde, în timpul nopții, cu întreg efectivul și materialul de război intact am ajuns la locul unde se afla comanda Regimentului 5 vânători. Imediat am putut asigura aprovizionarea cu muniție a Batalionului 2 și a companiei de armament greu regimentar, care se aflau în acele poziții, și, în continuare, aprovizionarea Batalionului 1, în noua poziție de apărare.

În noaptea de 7/8 octombrie 1944, Regimentul 5 vânători a trecut pe teritoriul Ungariei, efectuând o deplasare de-a dreptul extenuantă pe drumuri desfundate de ploii, fiind pregătit în orice moment de a putea intra în acțiune, ținând seama și de mobilitatea pe care o prezentau luptele din zona respectivă a frontului. Efortul militarilor a fost maxim, dacă se au în vedere condițiile în care s-a desfășurat marșul: durata acestuia, limitarea timpului de repaus și a odihnei, spre a se ajunge la ora stabilită în localitățile indicate prin ordine precise. Uneori, timpul pentru masă era redus la minimum necesar. După un asemenea efort susținut, trecând prin multe localități, obosiți de drum, de nesomn, uzi de ploaie, plini de noroi, la 10 octombrie 1944, regimentul primește ordin de a intra imediat în acțiune, spre a ataca de îndată rezistențele inamice amplasate la marginea localității Nagyrábé. În acest sector, între 10—17 octombrie 1944 Regimentul 5 vânători participă la lupte contra unui inamic puternic, amplasat bine în poziții (având tancuri îngropate și armament automat). Militarii regimentului de vânători s-au achitat în mod strălucit de misiunile încredințate și în zona localității Nagyrábé din cîmpia Tisei.

La 10 octombrie 1944, în atacul asupra localității Nagyrábé a căzut la datorie, în plină acțiune, luptînd eroic, sublocotenentul de rezervă *Nicolae Vodă*.

Misiunea principală, vitală, a trenului regimentar a fost, începînd de la 10 octombrie 1944, în continuare, de a asigura neîntrerupt aprovizionarea cu muniție, în cantități sporite, spre a se face față necesarului impus de desfășurarea luptelor deosebit de înverșunate. Transportul muniției de la distanță, cu ajutorul căruțelor hipotectate, pe drumuri de țară desfundate, în condiții meteorologice nefavorabile, toate acestea au creat greutăți mari, impunînd un efort sporit din partea militarilor care și-au desfășurat activitatea în cadrul formațiilor de spate, la trenul regimentar.

Faptele de eroism, de sacrificiu, pentru îndeplinirea misiunilor încredințate succesiv în războiul antifascist, în drumul de luptă străbătut de la Timișoara la nord-vest de Debrețin, de către regimentul de recruți timișorean 5 vânători, în anul 1944, s-au înscris la loc de cinste și vor rămîne neuitate.

Timișoara, la 05.07.1978.

Colonel (rez). *Gheorghe Moruzi,*

7

RELATARE — AUGUST 1944

La data de 9 august 1944, l-am însoțit pe generalul Chițu Vasile, comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție, la Marele Stat Major al Armatei, la București, unde ni s-a comunicat că unitățile de recruți trebuie să se separe de părțile sedentare imediat și să fie gata în cel mai scurt timp de a se deplasa — la primirea ordinului — în Moldova, într-o zonă ce se va preciza. Totodată, comandantului Diviziei i s-a în-

minat un ordin secret în acest sens, privind efectuarea cu rapiditate a pregătirii unităților de recruți, în vederea ordinelor ulterioare ce se vor primi de la M.St.M.

În după-amiaza zilei de 13 august 1944 am revenit la Timișoara și ajungând la locul unde se afla dislocat regimentul am luat măsuri pentru efectuarea cu rapiditate a ordinelor primite.

Pînă la 15 august 1944, cele 3 regimente de recruți, s-au separat de părțile sedentare, și-au asigurat dotarea necesară, s-a făcut repartizarea semnelor de identitate fiecărui ostaș, fiind gata de a trece imediat la îndeplinirea misiunilor ce vor urma.

Ziua de 23 august 1944, în care a intervenit actul de istorică însemnătate pentru patria noastră, a găsit unitățile Diviziei 1 infanterie-instrucție, gata pregătite pentru acțiunile ce au urmat. Aceasta a fost de o deosebită însemnătate pentru sud-vestul țării, care constituia poziția înaintată și expusă pe mai multe direcții unor posibile atacuri inamice.

Regimentul 93 infanterie-recruți, în baza ordinelor primite, a intrat în subordinea Diviziei 1 cavalerie, Arad, acționînd la ordinele acestei mari unități, pînă la data de 8 septembrie 1944, cînd am revenit la Divizia 1 infanterie-instrucție, deplasîndu-ne în zona de operațiuni pe linia Ineu—Belu—Tăgădău.

Timișoara, la 30.05.1977.

Locotenent-colonel GHEORGHIU IOAN, comandantul Regimentului 93 infanterie din Divizia 1 infanterie-instrucție

Colonel (rez). Gheorghiu C. Ioan

8

TIMIȘOARA EROICĂ

După 23 August 1944, concomitent cu lichidarea forțelor hitleriste în interiorul țării, s-au desfășurat acțiuni menite să împiedice pătrunderea trupelor fasciste din exterior pe teritoriul național.

Între 5—18 septembrie 1944 inamicul a dezlănțuit, cu forțele hitleriste și horthyste aflate în Ungaria și Iugoslavia, pe frontiera de vest a țării și de pe aliniamentul Cluj—Tîrqu-Mureș, o puternică ofensivă, cu scopul de a pune mina pe trecătorile Carpaților Meridionali. Comandamentul hitlerist spera ca în urma bătăliei pierdute în Moldova să-și refacă apărarea pe Munții Carpați, profitînd de avantajele ce i le oferea terenul. El delinea în continuare trecătorile Carpaților Orientali, astfel că important era să ajungă cît mai repede în sudul Transilvaniei și în zona Orșova.

Pe frontiera de vest, căile de acces ale inamicului erau valea Mureșului, văile Crișurilor, valea Begheului, respectiv a Timișului, valea Dunării și toate comunicațiile pe care le deschideau ele.

Căpitan STAN LIVIU, comandantul companiei constituită din studenții secției militare a Politehnicii din Timișoara.

În Banat, începînd de la 8 septembrie, apărarea frontierei și a orașului Timișoara a fost încredințată Diviziei 9 cavalerie, care dispunea de puține unități proprii, dar a fost înlărită cu unități din Divizia 1 infanterie-instrucție și cu subunități din garnizoană. Ea trebuia să reziste pe un spațiu larg cu multe goluri, prin care inamicul putea să-și infiltreze unități rapide. Misiunea diviziei era de a opri pătrunderea inamicului pe valea Begheiului între Mureș și Timiș, manevrînd pe poziții succesive pînă în zona Marșina—Coșova, unde să reziste cu orice preț, interzicînd astfel pătrunderea inamicului spre Dobra-Ilia, unde acesta putea întoarce apărarea văii Mureșului. O primă poziție de apărare se organizează la circa 20—25 km la vest și sud de Timișoara.

Ofensiva trupelor fasciste a fost precedată de o acțiune de cercetare, executată la 11 septembrie de către un batalion moto german, sprijinit de autoblindate de-a lungul șoselei Moravița—Timișoara. Oprit la sud de oraș de către 3 escadroane din Regimentul 13 călărași, inamicul a fost contraatacat de 2 batalioane din Regimentul 5 vînători de sub comanda lt. col. Giuran Alexandru și izgonit la sud de localitățile Șag și Parța și ulterior pînă la Voiteg.

Acțiunea principală a inamicului a început la 14 septembrie 1944 și a fost executată cu forțele a 2 divizii (Divizia moto Langemarck și Divizia 4 moto Prinz Eugen), care au atacat orașul pe direcții concentrice: Jimbolia—Timișoara și Deta—Timișoara.

Primele încercări ale inamicului sînt respinse de către subunitățile de grăniceri. Inamicul își lărgeste baza de acțiune atacînd și din direcția Sinicolaul Mare cu trupe germane și maghiare, intensificînd în același timp atacul pe toate direcțiile ce converg spre oraș.

În ziua de 15 septembrie, companiile Regimentului 17 infanterie (comandat de lt. col. Brădățanu Ilie), aflate în satele Beregsău și Becicherec, au fost presate puternic de inamic, care a atacat cu tancuri. Amenințate cu încercuirea ele se repliază la Beșenova și Săcălaz.

În zilele de 16 și 17 septembrie, cele două divizii germane au executat un atac concentric dinspre sud, vest și nord, ajungînd pe aliniamentul nord Mehala—Freidorf—Fratelia—Chișoda—Giroc—Urseni. Orașul Timișoara era aproape complet încercuit, rămînîndu-i o singură comunicație liberă, aceea spre Lugoj.

În sectorul de sud, Șag—Parța, Batalionul 1 din Regimentul 5 vînători (comandant, căpitanul Petrescu Ioan) a rezistat cu bravură, dar pînă la sfîrșit e nevoit să se replieze pe poziția Chișoda—Giroc, la periferia orașului.

La vest și la nord, companiile Regimentului 17 infanterie manevrează pe poziție, în cele din urmă se vor replia spre Sîndrei.

Batalionul 2 din Regimentul 5 vînători (comandant, căpitanul Stamatiu Ioan) luptă la nord de Mehala și este depășit de tancurile inamice, dar rezistă și respinge infanteria acestuia. Tancurile vor intra în oraș și vor ajunge pînă aproape de cimitirul de pe Calea Aradului, aici vor fi oprite și distruse de apărarea antitanc.

Inamicul atacă din nou, în sud, la Fratelia, în sectorul Regimentului 13 călărași, unde acesta rezistă cu pierderi extreme. Aici își va pierde viața comandantul acestui regiment, lt. col. Enescu Ioan, împreună cu încă trei din ofițerii săi. Atacul se intensifică și în sectorul Batalionului 1 al Regimentului 5 vînători, dar și acesta rezistă cu înverșunare.

Hitleriștii încearcă apoi o manevră de largă învaluire spre Ghiroda și Remetea Mare cu scopul de a intercepta singura cale de comunicație liberă a orașului, aceea spre Lugoj. Toate încercările lor vor fi însă oprite de o parte din Detașamentul condus de colonelul Galgoți Alexandru, compus din studenți ai Politehnicii și de trupele sovietice intrate în dispozitivul de apărare al orașului în ziua de 16 septembrie 1944.

După atâtea acțiuni ofensive, inamicul își dă seama că nu va putea ocupa orașul Timișoara și nu-și va putea dezvolta atacul de-a lungul comunicațiilor de pe râul Bega spre est și deci nu va putea ajunge la trecătorile Carpaților. În aceste condiții, el ordonă retragerea diviziilor sale și contopirea lor cu forțele ce se retrăgeau din Balcani în Ungaria și Jugoslavia de nord, unde spera că va duce o luptă de apărare în următoarele luni.

Începînd, deci, din ziua de 18 septembrie 1944 se observă mișcări de retragere a trupelor fasciste pe toate căile de comunicație de la sud, vest și nord de oraș. Era evident că bătălia pentru Timișoara se terminase.

Concomitent cu bătălia de la Timișoara, încercările de pătrundere ale inamicului pe văile Crișurilor sînt oprite. Pe valea Mureșului defileul este închis de legendara rezistență a Detașamentului Păuliș. În sudul Banatului atacul Diviziei Hindenburg se împotmolește în Munții Semenic, oprit fiind de bravele trupe ale Diviziei 19 infanterie.

Greul luptelor pentru apărarea orașului a fost dus într-o egală măsură de recruții Regimentului 5 vînători, ai Regimentului 17 infanterie și Regimentului 13 călărași, sprijiniți de către un divizion de artilerie din Regimentul 1 artilerie-instrucție, un divizion din Regimentul 6 artilerie călărească și de bateria a 3-a de artilerie grea din Divizionul 61 independent. Un deosebit aport în tragerile terestre a dat și Divizionul 15 artilerie-antiaeriană aflat în zona orașului.

La apărarea Timișorii au mai luat parte și alte subunități și formațiuni cu o mai mică capacitate de luptă ca: Secția militară a Politehnicii, Compania de garnizoană, o baterie din Școala de subofițeri de rezervă artilerie etc.

Prețul plătit în această eroică rezistență a fost mare. În total pierderile s-au ridicat la 8 ofițeri, 7 subofițeri, 337 soldați și sergenți și 4 muncitori din formațiunile de luptă ale gărzilor patriotice (morți, răniți și dispăruți).

Populația civilă și îndeosebi clasa muncitoare a sprijinit acțiunea trupelor noastre, sub diferite forme. Una din aceste forme a fost aceea a comunicărilor telefonice din localitățile ocupate de inamic, asupra tăriei și compoziției unităților lui. În această acțiune s-au distins operatoarele de la centralele telefonice de pe teritoriu, care și-au riscat viața în condițiunile în care comportarea cotropitorilor fașciști și horthyști era de-a dreptul bestială. *Ei au executat fără judecată familia locuitorului Ștefan Ștefan din Checea, compusă din 6 persoane, printre care și 2 copii; tot aici au fost uciși prin împușcare în ceață 6 grăniceri români luați prizonieri. La Beregsăul Mare au fost uciși 4 cetățeni, la Pesac 10, la Periam 17, la Alioș 10, la Biled 12, la Jimbolia 8, Ferendia 4, la Șag 3, și la Denta 2.*

La Giroc 13 ostași români, care au căzut prizonieri au fost uciși prin împușcare în ceață. Mulți cetățeni au fost deportați dincolo de granițele țării, de unde nu s-au mai întors.

O altă formă de participare la acțiunea de apărare a orașului a fost aceea a muncitorilor de la tramvaiele comunale care au stat permanent la dispoziția trupelor pentru transportul unităților militare dintr-o parte în alta a orașului, conform nevoilor operative.

Organizarea genistică a pozițiilor de apărare în jurul și interiorul orașului a fost făcută cu participarea benevolă a populației.

Muncitorii de la căile ferate au asigurat fără întrerupere funcționarea transporturilor militare și integritatea instalațiilor în condițiile unui bombardament aproape zilnic al gărilor și trenurilor în plin mers.

Și în fine, oamenii muncii au contribuit la apărarea orașului prin participare directă la luptă cu arma în mînă. Subunitățile formațiunilor de luptă patriotică, instruite și înarmate de partid, au luptat alături de militarii forțelor noastre armate

pe toate direcțiile de pătrundere spre oraș, aducându-și alături de ei neprecupețita lor contribuție de eroism și de singe.

În lumina perspectivei istorice, astăzi ne dăm seama mai bine ca oricând, că rezistența eroică a luptătorilor noștri de la Timișoara și de pe întreaga frontieră de vest a contribuit din plin la eliberarea teritoriului național, la redobândirea independenței noastre și la eliberarea mai devreme a popoarelor subjagate din sud-estul Europei.

Timișoara, 14 iulie 1978.

Locotenent-colonel (rez).
Liviu Stan

9

OBSERVATOR IDEAL PENTRU APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA

La intrarea în dispozitivul de apărare al orașului Timișoara, în cadrul Detașamentului de centru (între 24 august — 7 septembrie 1944), am stabilit punctul de comandă al divizionului (din Regimentul 1 artilerie-instrucție) la cinematograful *Capitol*, avînd observator în catedrala ortodoxă, care nu era terminată.

Întrucît eram slab dotați cu mijloace de transmisiuni, am recurs la aportul rețelei telefonice a orașului, care ne-a fost de un real sprijin. Astfel, am putut asigura legătura imediată între punctul de comandă al divizionului, cu bateriile, precum și cu observatoarele stabilite. Timp de 3 zile s-a confecționat o scară de frînghie și o platformă de scinduri în cea mai înaltă turlă a catedralei de unde se putea asigura un orizont de 360°, fiind posibilă supravegherea drumurilor de acces spre oraș, pe toate direcțiile. În acest observator a fost instalat un aparat telefonic, un goniometrubusolă și o lunetă foarfecă. Observatorul a funcționat permanent (pe 3 schimburi), avînd atît observatori cît și telefoniști.

În perioada luptelor care au avut loc pentru apărarea orașului Timișoara, între 11 septembrie — 19 septembrie 1944, utilizarea acestui observator s-a dovedit necesară spre a se asigura un aport cît mai substanțial al gurilor de foc ale artileriei noastre, în sprijinul apărării orașului, în diferitele sectoare.

La data de 16 septembrie 1944, cînd am fost obligați a efectua replierea prin luptă, de la Șag—Parța, la sud de Fratelia—Chișoda—Giroc, folosirea acestui observator s-a dovedit deosebit de utilă pentru conducerea focului și cunoașterea situației pe diferitele direcții. De asemenea, în ziua de 17 septembrie 1944 activitatea desfășurată de acest observator a fost deosebit de importantă pentru cunoașterea operativă a situației din diferitele sectoare de apărare ale orașului.

Utilizarea acestui observator a permis semnalarea la timp a concentrării de forțe (trupe și coloane motomecanizate), pe care inamicul a făcut-o în pădurea Bistra, precum și a celei de pe șoseaua Peciul Nou—Utvîn, permițîndu-se astfel luarea operativă de măsuri în vederea unor intervenții oportune și corespunzător dirijate, a tuturor gurilor de foc ale artileriei noastre din Timișoara.

Cu ajutorul acestui observator, am reușit la timp să neutralizăm concentrarea de forțe inamice din pădurea Bistra, precum și să oprim coloana motomecanizată care încerca a învâli apărarea orașului Timișoara (ce se deplasa pe direcția Peciul Nou—Utvîn).

Timișoara la 15.04.1978.

Locotenent-colonel (rez). *Ioan Mazilu*

10

RELATARE

Evenimentele de la 23 August 1944 m-au găsit în concediu, pe care-l petreceam împreună cu soția în comuna Hărău din Județul Hunedoara. În ziua de 24 august 1944, dis-de-dimineață nepotul meu, în vîrstă de 14 ani, a venit la mine foarte bucuros, spunîndu-mi: „Unchiule, nu mai este război, s-a făcut pace”. M-am uitat mirat la el, zicîndu-i: „de unde știi tu acest lucru?”. Mi-a răspuns: „Așa a anunțat la radioul vecinei noastre, care a venit să cheme pe tata și mama ca să asculte ce se spune”. Cum în comună era cantonat un batalion de vînători de munte, m-am prezentat comandantului cerîndu-i permisiunea de a lua legătura cu comandamentul Diviziei 1 infanterie-instrucție din Timișoara pentru a întreba dacă în situația creată trebuie să mă prezint la partea activă sau să mă prezint la partea sedentară a comandamentului diviziei. Am primit ordin ca să mă prezint la P.S. În după-amiaza zilei de 24 august 1944 am sosit la Timișoara și m-am prezentat la comandamentul Diviziei 1 infanterie-instrucție, unde l-am întîlnit pe maiorul Mărzac Alexandru.

A doua zi, comandantul a început, cu ofițerii ce-i avea la dispoziție, să organizeze un Stat-Major pentru divizie. Cum eram ofițer cu cifrul la divizie, mi s-a încredințat Biroul 2 și mi s-a dat delegație de a aproba convorbirile telefonice interurbane ale orașului Timișoara.

Între 24 august — 1 septembrie 1944, nu s-au semnalat evenimente deosebite. Unitățile p.s. subordonate diviziei, care instruiuau recruții, s-au amplasat în poziții de apărare, au asigurat măsurile organizatorice necesare pentru a fi gata să intervină, la ordin, acolo unde va fi necesar.

În timp ce unitățile de recruți se pregăteau pentru a fi gata de luptă în orice moment, Biroul 2 a ținut legătura cu pichetele de grăniceri de la frontieră, din sectorul Beba Veche—Stamora Moravița.

Prima ciocnire, la frontieră, a inamicului cu subunitățile noastre de grăniceri, a avut loc în noaptea de 25/26 august 1944, cînd a fost atacat pichetul de grăniceri nr. 7 de către un detașament estimat la un efectiv de circa 80 soldați inamici. În timpul luptei care a avut loc a căzut la datorie un caporal, iar un alt ostaș a fost rănit. Intervenind în scurt timp plutonul de grăniceri din rezerva companiei Sînicolau și un pluton din Detașamentul de siguranță Lovrin, inamicul a fost respins peste graniță, iar pichetul a fost restabilit și pus în funcțiune. Asupra acestei prime ciocniri, de la frontieră, Divizia 1 infanterie-instrucție a înaintat eșaloanelor superioare, la data de 26 august 1944, un raport informativ operativ. Acest caporal grănicer, căzut în luptă la bornele țării, a fost *primul erou* căzut în perioada acțiunilor insurecționale — din zona atribuită Diviziei 1 infanterie-instrucție.

În dimineața zilei de 27 august 1944 a avut loc o nouă ciocnire, cînd, circa 3 grupe inamice, aflate în zona de frontieră, au atacat între orele 2,15—5,30, plutonul Valcani din Regimentul de grăniceri (pichet aflat în sectorul acestui pluton). Gră-

Căpitan BOZAN GHEORGHE,
șeful serviciului cifru al Divi-
ziei 1 infanterie-instrucție

nicerii noștri, acționind prompt și hotărît, prin focul bine ținut cu întreg armamentul, au obligat inamicul să se retragă și să înceteze lupta.

La 30 august 1944 inamicul deschide focul asupra unui alt pichet de grăniceri, dar riposta promptă a grănicerilor noștri reduce la tăcere formația vrăjmașă.

Odată cu primele ciocniri la frontieră, divizia își schimbă postul de comandă operativ la Recaș, iar subsemnatul am rămas post înaintat al diviziei la Timișoara, avînd ca misiune menținerea legăturii cu grănicerii și supravegherea și aprobarea convorbirilor telefonice interurbane ale populației locale.

S-a remarcat rapiditatea cu care se efectua transmiterea știrilor din teritoriu, din întregul spațiu în care erau dispuse unitățile și subunitățile aflate în subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție. De asemenea, aportul substanțial adus de posturile telefonice ale rețelei civile din teritoriu și rețeaua de comunicații C.F.R., care au stat permanent la dispoziția subunităților dispuse în aria largă în care trebuia asigurată apărarea de către Divizia 1 infanterie-instrucție.

Intrucît după 23 August 1944, inamicul a efectuat o serie de incursiuni aeriene în spațiul încredințat pentru apărare Diviziei 1 infanterie-instrucție, prin rețeaua telefonică din teritoriu era de îndată semnalată apariția avioanelor inamice și date toate elementele necesare pentru cunoașterea exactă a acțiunii acestora (număr de avioane, numărul de motoare, altitudinea aproximativă, direcția de zbor, felul acțiunii, mitraliere, revenirea asupra unor obiective, etc.).

Urmărirea direcției de zbor cît mai exactă, precum și cunoașterea operativă a unor informații cît mai amănunțite privitor la raidurile inamice, a fost utilă pentru a se putea lua din timp măsuri adecvate de către comandamentul diviziei și a eşaloanelor superioare (care erau imediat înștiințate).

În raidurile efectuate de către aviația inamică în perioada 23 August — 8 septembrie 1944 s-au remarcat atacuri îndreptate asupra orașului Timișoara și asupra gării Vinga.

În urma unui atac executat de un avion inamic asupra Timișorii și zonei, la 28 august 1944 a fost grav rănit locotenentul Petre Negrescu, care, fiind transportat din sectorul aeroportului unde a fost rănit, la Spitalul militar, a decedat după cîteva ore. El a fost *primul omîer din divizie, care și-a dat viața în slujba patriei, după 23 August 1944, pentru apărarea poziției încredințat la Timișoara*. De asemenea, în aceeași zi a fost omorît și un soldat, pe drumul de la Urseni spre Timișoara, în timp ce se îndrepta spre oraș, îndeplinind misiunea de a duce șase cai la unitate.

Informațiile primite periodic de la diferitele posturi amplasate în vecinătatea frontierei au relevat, la începutul lunii septembrie 1944, unele mișcări de trupe inamice în vecinătatea frontierei noastre, acțiuni care se intensificau către sfîrșitul primei decade a lunii septembrie 1944. Aceasta ne-a determinat să anunțăm de urgență eşaloanele superioare și să luăm măsuri în consecință.

În ziua de 7 septembrie 1944, unitățile din subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție au fost scoase din pozițiile de apărare, fiind schimbate de unitățile aparținînd Diviziei 9 cavalerie, care a fost adusă la Timișoara. Divizia 1 infanterie-instrucție a primit ordin să se deplaseze în zona Ineu.

Se remarcă faptul că în perioada 23 august -- 8 septembrie 1944, în fișia de apărare încredințată Diviziei 1 infanterie-instrucție, în urma focului deschis de apărare antiaeriană organizată în teritoriu, în contra avioanelor inamice care au survolat teritoriul, au fost doborîte sau silite să aterizeze un număr de cinci avioane inamice (unul la Fratelia în 26 august 1944; unul la Brestovăț — n.v. Ghizela, la aceeași dată; un avion, la 30 august 1944, în zona Chizău; la 5 septembrie 1944, un avion inamic de vînătoare, lovit de antiaeriană, a aterizat forțat în zona Timișoara).

În urma deplasării Diviziei 1 infanterie-instrucție spre Ineu, subsemnatul am fost chemat la Corpul 7 teritorial-operativ, care își avea postul de comandă (P.C.) la Deva, pentru a primi noile cifruri. Sectorul Diviziei 1 infanterie-instrucție a fost preluat de Divizia 9 cavalerie. Din cauza precipitării evenimentelor, regimentele de recruți 5 vi-

nători și 1 artilerie, care aparțineau organic de Divizia 1 infanterie-instrucție, au fost puse în perioada 11 septembrie — 18 septembrie 1944 în subordinea Diviziei 9 cavalerie, pentru apărarea orașului Timișoara. Regimentul 5 vânători a dat lupte grele, reușind să stăvilească înaintarea inamicului. S-a remarcat contraatacul viguros executat în ziua de 11 septembrie 1944, la sud de Timișoara, soldat cu respingerea inamicului de la sud de Fratelia și Chișoda până la sud de riul Timiș și eliberarea localităților Șag și Parța. De asemenea, s-a remarcat acțiunea detașamentului înaintat al Regimentului 5 vânători, din 12 septembrie 1944, pe direcția Jebel-Voiteni, cînd o coloană inamică a fost oprită din înaintare și silită în urma focului eficient deschis, să se retragă. În zilele de 16, 17 septembrie 1944, cele două batalioane ale Regimentului 5 vânători au apărât sectoarele încredințate și s-au remarcat în mod deosebit, prin vitejia de care au dat dovadă. Regimentul 5 vânători, prin potențialul său de luptă, care a fost angajat în totalitate în acțiunile de apărare ce au avut loc la Timișoara în perioada 11—18 septembrie, 1944 a avut o prețioasă contribuție la menținerea dispozitivului trupelor noastre, în fața violentelor atacuri ale inamicului, care forța pătrunderea în oraș.

În timp ce regimentele 5 vânători și 1 artilerie din compunerea organică a Diviziei 1 infanterie-instrucție luptau pentru apărarea orașului Timișoara, celelalte unități din subordinea acestei mari unități erau angajate în lupte extrem de grele în zona Crișurilor.

Faptele de eroism, puse în slujba patriei, săvîrșite de militarii aparținînd de Divizia 1 infanterie-instrucție în războiul antifascist, nu vor fi uitate.

Timișoara, la 11.07.1978.

Locotenent-colonel (rez). *Gheorghe Bozan*

11

INSEMNĂRI

La data de 23 August 1944 comandam Regimentul 93 infanterie, organizat cu 2 batalioane și 1 companie specialități, cantonat în zona satelor: Miniș, Ghioroc, Cuvin, toate în județul Arad, găsindu-se în plină perioadă de instruire.

Luînd cunoștință de comunicatul la radio, prin care se anunța încheierea armistițiului, pînă la primirea altor ordine, am luat imediat măsuri de întărirea pazei depozitelor de munițiuni, îmbrăcăminte și subzistență, iar unitățile le-am echipat și pregătit pentru a putea fi întrebuintate în eventuale operațiuni.

Recruții se găseau la sfîrșitul a 5 luni de instruire, se terminase instrucția individuală și eram în cursul instrucției grupe. Se executaseră trageri de instrucție cu tot armamentul, așa că erau în măsură de a putea fi întrebuintați în eventuale operațiuni de luptă.

La 25 august 1944, intrînd operativ sub ordinele Diviziei 1 cavalerie Arad, conform ordinelor primite, Regimentul 93 infanterie a ocupat o poziție la vest de Arad, călare pe șoseaua Arad—Curtici, cu misiunea de a opri o eventuală pătrundere a inamicului în această zonă. S-au executat lucrări de organizarea terenului și în special șanțuri anticar pe căile de comunicații, de asemenea patrulări în zonă. Cu această ocazie s-a prins un caporal inamic rățăcit de patrula sa. Prizonierul a fost înaintat la comandamentul Diviziei 1 cavalerie.

La data de 2 septembrie 1944, fiind schimbat de alte trupe, Regimentul 93 infanterie recruți a revenit în cantonamentele din zona Miniș—Ghioroc—Cuvin, executînd

lucrări de apărare la vest de aceste localități și continuându-se în același timp instruirea recruților.

La data de 8 septembrie, conform ordinului Corpului 7 teritorial, Regimentul 93 infanterie se deplasează în zona de operațiuni pe linia Ineu—Belu—Tăgădău. Deplasarea se face cu trenul electric, de la Ghiococ până la Pincota, iar de acolo, pe jos. La trecerea prin Ineu se primește misiunea prin maiorul Ciulpan Ioan, șeful biroului operații al Diviziei 1 infanterie-instrucție.

Regimentul 93 infanterie, cu cele 2 batalioane, ocupa o poziție de apărare pe linia: Tăgădău—Craiva—Chișlaca—Ineu, în legătură la nord cu Divizia 3 vânători de munte și la sud cu Regimentul 85 infanterie. Post de comandă la fabrica de cherestea din comuna Bocsig. Se va interzice pătrunderea inamicului la est de linia fixată. În sprijin: 1 secție tunuri câmp din bateria Regimentului 1 artilerie și una secție aruncătoare grele. Legătura cu comandamentul Diviziei 1 infanterie-instrucție la Ineu, prin telefonul public.

Contingentul de recruți era cu instrucția în curs, grupele erau comandate de caporalii cu experiența războiului; plutoanele comandate de ofițeri activi și de rezervă, din promoția cea mai tânără, puțini cu experiența războiului; o mare parte din plutoane erau comandate de sergenți cu trecut în lupte pe front. Companiile-comandate de locotenenți și sublocotenenți activi și de rezervă. Unul din batalioane era comandat de un căpitan de rezervă. Mijloace de transmisiuni: agenții de legătură și telefonul public (unde se putea), ne lipseau telefoanele de campanie și firul telefonic respectiv.

Am insistat foarte mult le întreținerea moralului ridicat și la exemplul personal al comandanților, începând cu comandanții de grupă și până la comandamentul regimentului.

În ziua de 10 septembrie 1944 era terminată intrarea în dispozitiv și ocuparea poziției ordonată de comandamentul diviziei. În ziua de 12 septembrie 1944 am primit ca întărire Batalionul fix „Cris”, sub comanda căpitanului Milea Dumitru, pe care l-am instalat pe poziție, la aripa dreaptă, în zona localității Craiva, urmând să stabilească legătura cu Divizia 3 vânători de munte. Ca armament acest batalion era dotat cu puști individuale vechi.

Ziua următoare am primit sub comandă și resturile companiei de grăniceri retrasă de pe frontieră, fiind comandată de căpitan Diaconescu. Această companie am instalat-o în rezervă în comuna Tăgădău, cu intenția de a o întrebuința în golul de la nord, unde nu era încă stabilită legătura cu Divizia 3 vânători de munte. Inamicul, superior numeric, dotat cu multă artilerie, presa puternic în sectorul nord asupra satelor Mocirla și Craiva, forțând batalionul de la marginea de vest a satului Mocirla să se replieze până la marginea de vest comuna Belu.

Contraatacurile date cu rezerva batalionului nu au avut succes, mai ales din cauza puternicului bombardament al artileriei inamice, la care nu puteam răspunde decât cu secția de tunuri de la bateria de recruți a Regimentului 1 artilerie și cu cele 2 aruncătoare grele. În ziua de 15 septembrie s-a executat un contraatac prin surprindere, condus personal de comandantul regimentului, reușindu-se recucerirea localității Belu, importantă pentru sectorul diviziei. S-a distins în această operațiune locotenentul Chifulescu, comandantul companiei a 6-a, care — fiind mereu în linia I-a, prin exemplul său îmbărbăta trupa — a căzut grav rănit și dus pe targă, trecând pe la postul de comandă al regimentului, de abia putând vorbi, a raportat îndeplinirea misiunii, arătând părerea de rău că tocmai în aceste momente grele este silit să se despartă de oamenii săi.

De asemenea, s-a distins soldatul Lăzărescu, agent de legătură biciclist, care, deși rănit de o schijă de artilerie, a venit să raporteze că a transmis ordinul către compania a 5-a. În ziua de 18 septembrie, intrând în zonă trupe sovietice, cu sprijinul puternic al artileriei acestor trupe, Regimentul 93 infanterie, printr-un contraatac, a recucerit satul Prunișor.

Conduceam operațiunea în linia I-a, cînd am fost rănit. Am rămas la comandă pînă cînd, dus pe brațe de ostași la postul de prim ajutor, am fost evacuat la ambulanța diviziei și de acolo la Spitalul militar de la Brad.

Comportarea mea pe câmpul de luptă în perioada 08—19.09.1944 a fost arătată prin ordinul de zi nr. 238 din 30.11.1944, dat de comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție cu care ocazie m-a propus pentru decorare.

Timișoara, la 30.05.1977.

Colonel (rez). Gheorghiu C. Ioan

12

RELATARE

În ziua de 24 august 1944 ne găseam cu Divizia 1 Cavalerie în regiunea Oancea-Galați. În subordinea acestei mari unități se aflau Regimentele 1, 2, 5 roșiori precum și un regiment de artilerie călărească. Am primit ordinul de a ne deplasa spre Ploiești. Mă găseam cu Divizionul 2, pe care-l comandam, în capul coloanei, când la intrarea în satul Ianca, unde era un mare aeroport militar, se oprește în fața mea o mașină din care a sărit din mers maiorul aviator Negrei, pe care-l cunoșteam de mult, și care-mi ceru de îndată să-l duc la comandant, întrucât are nevoie urgentă de intervenția noastră. Aceasta, întrucât pe aeroport se aflau piloți germani, sosiți recent, care căutau să pună mâna pe avioanele noastre. În timp ce aviația hitleristă bombarda Bucureștiul, provocând distrugerii și victime, căutând a intimida populația, un avion inamic de transport a venit de la București la Ianca, plin cu piloți, pentru a ocupa și pune stăpânire pe avioanele românești aflate în hangare, cu intenția de a le echipa și a se întoarce pentru a continua acțiunile de bombardare asupra Bucureștiului.

Comandantul aeroportului văzând primejdia, întrucât avea efective reduse la dispoziție, a dispus imediat scoaterea de la avioane a unor piese și ascunderea acestora, făcându-le astfel neutilizabile. În această împrejurare, s-a apelat la sprijinul trupelor noastre.

Aflând de această situație, comandantul diviziei, generalul Vladimir Constantinescu, unul din bravii noștri comandanți, mi-a dat ordin să înconjur aeroportul și să fac imposibilă capturarea și decolarea avioanelor.

Cum eram în capul coloanei în galopul cailor, am înconjurat aeroportul, am dispus mitralierele ca să se poată executa trageri în orice avion care va încerca să iasă din hangar ca să decoleze, iar cu puștile mitraliere să interzică, de pe orice punct al aerodromului, decolarea. Pilotul avionului de transport inamic, simțind pericolul, a fugit în grabă, nereușind să captureze nici un avion de-al nostru. În continuare, am rămas în acest dispozitiv până la căderea serii, spre a putea acționa în cazul revenirii avionului inamic. Odată îndeplinită această misiune, când nu a mai fost nici un pericol, mi-am adunat divizionul și ne-am deplasat după regiment. Dacă inamicul ar fi reușit să captureze cele aproximativ 12—15 avioane aflate pe aeroportul de la Ianca, ar

Major TOMESCU MIRCEA, comandantul Divizionului 2 (Regimentul 2 roșiori) din Divizia 1 cavalerie

fi creat unele pierderi și victime în plus în raidurile pe care le efectua asupra capitalei. Solicitarea inspirată a maiorului Negrei, precum și intervenția promptă a trupelor noastre, au făcut ca situația să devină normală, inamicul fiind pus pe fugă.

A doua zi divizionul și-a continuat deplasarea spre Buzău. La nord de Buzău a dezarmat o unitate germană care dispunea și de elemente motorizate, luând un mare număr de prizonieri și o importantă cantitate de armament și de material de război. Participarea la operațiunea de curățire a teritoriului de formații inamice a continuat tot timpul marșului nostru, dezarmând și făcând numeroși prizonieri. Ne-am continuat drumul spre Pucioasa, unde am rămas 24 de ore în vederea luării unor măsuri organizatorice, precum și pentru a face pregătirile necesare pentru continuarea deplasării spre nord de Carpați.

În continuare, a urmat o perioadă de marșuri, ocupări de poziții, ciocniri cu inamicul de mai mare și mai mică importanță, în care ostașii noștri au ripostat atacurilor trupelor germane cu contraatacuri în forță și prin surprindere.

La 10 octombrie 1944 unitățile din divizia noastră au trecut frontiera vremelnice impusă României prin dictatul de la Viena. Pretutindeni, ostașii noștri respingeau trupele hitleristo-horthyste, eliberau localitățile, iar locuitorii le ieșeau înaintea cu flori și cu urale de bucurie. Bătrini și femei cu lacrimi în ochi, erau pătrunși de emoția vederii și fluturau cu entuziasm tricolorul românesc ținut alita vreme ascuns.

Inamicul încerca disperat să oprească înaintarea trupelor noastre, pe Someșul Mic și pe înălțimile de la nord-est de Cluj, dar încercările sale s-au soldat cu un eșec total.

În ziua de 13 octombrie 1944, divizionul atacă de front satul Răscruți. Localitatea era bine apărată de trupele fasciste, care dispuneau de mult armament, căutând să bareze înaintarea trupelor noastre. Toate atacurile pe care le-am executat, pentru a continua înaintarea, au fost oprite de focul puternic deschis de trupele hitleriste care apărau pozițiile din acest sector și care ne cauzau multe pierderi. Dându-mi seama de puternica rezistență pe care o aveam în față, las comanda căpitanului Cîrlova Raul și cu rezerva de care dispuneam (2 plutoane, comandate de slt. Milivoi și sergent-major Oargă), mă strecor printr-o vigoară, sub o ploaie de obuze și branduri, pătrund într-un cîmp de mine pe la est de sat și cad prin surprindere în spatele formațiilor dușmane. După o luptă înversunată, satul este eliberat. Am continuat înaintarea și, pe măsură ce atacam, rezistențele inamicului deveneau tot mai puternice. Ritmul clocotitor în care se duceau luptele, continuarea și lăria lor, cereau eforturi extraordinare, cărora ostașul român a știut să le facă față.

În ziua de 25 octombrie 1944, în zona Satu-Mare, divizionul a contribuit la eliberarea ultimei fișii din vatra străbună, cotropită vremelnice de forțele fasciste. Luptele au continuat, inamicul fiind urmărit pe teritoriul Ungariei.

Trupele fasciste, împinse în pustă, se agătau cu disperare de orice localitate, de orice fermă, pădure sau canal, căutând să opună o rezistență cît mai dîră, pentru a împiedica înaintarea noastră spre Tisa. În această zi inamicul oprește înaintarea Regimentului 1 roșiori din cadrul diviziei pe linia: Lacul Vörös—Lashegy—cota 143 și, cu toate eforturile făcute de acest regiment, cele 3 puncte nu pot fi cucerite. Am primit ordin de la divizie să atac pe flanc rezistența inamicului. Cu divizionul ce-l comandam, am ocolit pe la nord-est flancul stîng al poziției inamice, strecurîndu-mă nevăzut prin niște livezi. Printr-un foc bine plasat, produc pierderi și panică în rîndurile dușmanului, care este nevoit să rupă lupta și să se retragă spre nord. Linia de apărare inamică este cucerită prin bravura și curajul ostașilor divizionului, care, ca un trăznet s-au aruncat asupra inamicului. S-a remarcat în această luptă în special escadronul comandat de cpt. Cîrlova, care a făcut prizonieri și a capturat multe arme automate.

În continuarea drumului de luptă, au urmat operațiuni grele, în care au fost angajate trupele noastre și la care divizionul și-a adus din plin contribuția. Menționez

luptele grele de pe Tisa, forțarea ei, zdrobirea unui inamic care se apăra disperat, căutînd să limiteze cît mai mult spărtura făcută în sistemul lui de apărare. Vremea a început să se strice, pe ploaie și pe ceață se dădeau lupte înverșunate, înolam în noroi, dar nici unui ostaș nu i-a scăzut curajul și dorința de a zdrobi dușmanul pînă la capăt.

A căzut apoi zăpada și a venit și gerul, iar noi înaintam și luptam mereu. Am avut și pierderi grele. Cad răniți în lupte grele, cpt. Cîrlova, care peste tot s-a acoperit cu glorie și a fost un exemplu pentru subalterni, sublocotenentul Corodeanu, Velecu și mulți alți ostași.

La 29 decembrie 1944, în cadrul regimentului ocupam o poziție la nord de satul Oldafalva—cota 260. În luptele susținute, la care a luat parte și divizionul, am avut pierderi mari (8 ofițeri — 14 subofițeri și peste 150 trupă). Frontul a rămas același, iar regimentul nu avea nici o posibilitate de a mă întări cu ceva rezerve. Pe la orele 2 noaptea trupele hitleriste, susținute cu mult sprijin de aruncătoare și tunuri, atacă divizionul prin surprindere. Sint nevoit să mă repliez cu divizionul pe o poziție la 200 m înapoi. Obosiți și nedormiți de 6 zile, cu efectivul redus, am executat în cursul nopții de 29/30 decembrie 1944 un număr de 7 contraatacuri, reușind, după lupte înverșunate, să recucerim poziția pierdută.

În noaptea de 31 decembrie 1944 sîntem schimbați de pe poziție, iar regimentul este trecut în rezerva diviziei. În noaptea următoare, pe la orele 1,00, Regimentul 5 roșiori, care ocupa o poziție pe satul Alsokalosa, este atacat de inamic și silit să se replieze pe o altă poziție, mai înapoi. Primesc ordinul să contraatac și să recuceresc satul, întrucît Regimentul 5 roșiori avusese pierderi foarte mari. Cu același divizion obosit, m-am deplasat la Alsokalosa în cursul nopții și, pe la 4 dimineata, fără sprijin de artilerie și branduri, care erau date în alt sector, am executat un atac asupra satului, pe care reușesc a-l elibera împreună cu cota 262 și înălțimile de la vest de acesta, făcînd mulți prizonieri și capturînd o însemnată cantitate de armament automat.

În noaptea de 2/3 ianuarie 1945 inamicul execută mai multe atacuri puternice, sprijinite de artilerie și branduri, pentru cucerirea cotei 262, acțiuni care au fost zdrobite de ostașii divizionului pe care-l comandam. În stînga mea ocupa poziție o unitate sovietică. Inamicul atacă și reușește să pătrundă în poziția batalionului sovietic din stînga mea, amenințînd flancul și spatele divizionului. Văzînd situația, cu grupul de comandă al divizionului și cu un pluton din linia a II-a, contraatac inamicul și-l asvîrlu pe vechea bază de plecare, astfel, că batalionul sovietic reușește să contraatace și să respingă inamicul. Acest fapt de arme a fost cunoscut de șeful biroului informații al diviziei sovietice, sub a cărui ordin opera batalionul.

Cota 262 a rămas tot timpul în stăpînirea divizionului nostru, cu toate contraatacurile inamice. Ea a constituit o importantă poziție în operațiunile pe care le-a executat Divizia 1 cavalerie.

În ziua de 4 ianuarie 1945, trupele hitleriste atacă din nou, căutînd să facă o spătură în sectorul ocupat de escadronul 3 și să pună mina pe cota 262. De două ori atacul inamic a fost respins, cu toate că avea în sprijin multă artilerie și branduri. La cel de-al doilea atac, am fost grav rănit la brațul drept, evacuat la spitalul din Miskolc, apoi în țară la un spital militar din Timișoara.

Timișoara, la 14.07.1978.

Locotenent-colonel (rez.) Tomescu C. Mircea*

*În anul 1944, am avut gradul de maior, comandant al Divizionului 2 din Regimentul 2 roșiori, din Divizia I cavalerie, cu care am participat în războiul antifascist. (Regimentul 2 roșiori — „PRUNARU“).

13

CONTRIBUȚIA COMPANIEI A 4-A MITRALIERE DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI-INSTRUCȚIE ÎN LUPTELE PENTRU APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA ÎNTRE 11—21 SEPTEMBRIE 1944

Cu ocazia împlinirii a 35 de ani de la eliberarea țării, îmi amintesc cu emoție de ostașii, subofițerii și ofițerii din compania a 4-a mitraliere, a Batalionului I din Regimentul 5 vînători-instrucție, companie pe care am comandat-o în războiul anti-fascist, în perioada anului 1944, de la Timișoara la nord-vest de Debrețin.

În ziua de 11 septembrie 1944, la orele 15, ostașii acelei companii au intrat pentru prima dată în luptă, dînd primul examen de vitejie și înaltă ținută ostășească în fața patriei și a orașului lor de garnizoană Timișoara.

În după-amiaza zilei de 11 septembrie 1944, Regimentul 5 vînători-instrucție, sprijinit de Regimentul 1 artilerie-instrucție, în urma unui vijelios contraatac, executat asupra forțelor inamice care s-au apropiat pînă la marginea orașului Timișoara (la sud de Fratelia și Chișoda, în vecinătatea orașului Timișoara), în intervalul de timp de la orele 15 pînă la orele 20, reușesc să nimicească rezistențele hitleriste și să elibereze localitățile Șag și Parța, respingînd inamicul la sud de riul Timiș.

Compania a 4-a a participat la eliberarea localității Șag, la curățirea acesteia de cuiburile de rezistență amplasate în numeroasele poziții și la izgonirea inamicului la sud de riul Timiș, prin lupte îndîrjite, în care tinerii ostași, deși la prima lor luptă, au dovedit un admirabil curaj, hotărîre, inițiativă și avînt, îndeplinindu-și cu cinste misiunea încredințată. În sprijinul acțiunilor de luptă ale vînătorilor au intervenit două baterii din Regimentul 1 artilerie din Timișoara și compania de armament greu regimentar, Regimentului 5 vînători, folosind aruncătoarele de 81,4 mm și 120 mm.

Inamicul era bine dotat cu armament (în special automat), era bine instruit și amplasat în poziții amenajate în teren și în localitate, avînd experiența luptelor.

Ostașii pe care-i comandam erau tineri recruți ai contingentului 1945, avînd comandanți de grupe și plutoane cu stagiul militar mai îndelungat și unii cu experiența frontului (sergenți, sergenți-majori și sublocotenenți). Prin priceperea, curajul, înaltele simțăminte patriotice, disciplina și promptitudinea cu care au acționat, au reușit să imprime contra-atacului o vigoare și o forță care a determinat nimicirea rezistențelor și respingerea inamicului de pe pozițiile în care se amplasase.

Prin luptă, grupele și-au croit drumul spre sat, iar în interiorul acestuia, prin focul puștilor-mitraliere și ale mitralierelor din dotare (în număr de 8 piese), care băteau cuiburile de rezistență inamice și apoi de-a lungul străzilor, au continuat înainta-

Locotenent (rez.) MIRESCU
AUREL, comandantul companiei a 4-a mitraliere (Batalionul 1) din Regimentul 5 vînători

rea, combinând focul cu mișcarea, iar în apropiere folosind și numeroase grenade pentru reducerea la tăcere a unor elemente inamice.

Acțiunile de luptă în localitate prezintă dificultăți chiar pentru militarii încercați și cu experiență. Pentru tinerii recruți, asemenea acțiune prezenta un grad ridicat de dificultate. Cu spirit de dăruire, curaj abilitate, calm și competență în executarea focului, tinerii ostași, deși luptători fără experiență, s-au dovedit hotărâți a înfringe forțele vrăjmașe și a elibera teritoriul ocupat de acestea. Elanul de luptă, forța morală imprimată de dragostea pentru pământul străbun, de dorința de a-și îndeplini cu cinste misiunea în slujba patriei, a dat acțiunii o forță irezistibilă. *Vinătorii, pur și simplu au măturat rezistențele inamicului care în final, cu forțele rărite, a trebuit să părăsească în grabă întreg sectorul, retrăgându-se în dezordine, mult la sud de riul Timiș.*

Începând din seara zilei de 11 septembrie și pînă la 14 septembrie, Regimentul 5 vînători s-a amplasat în poziție de apărare pe malul de nord al riului Timiș, de la Parța (inclusiv) la Șag — pădurea Giroc (inclusiv), amenajînd poziții de apărare. În ziua de 12 septembrie, avînd sub comandă un detașament înaintat, am acționat pe direcția localităților Jebel — Voiteni, unde, în lupta de întîlnire, printr-un atac fulgerător am creat pierderi unei coloane germane și am determinat-o să se retragă în grabă spre Deta—Denta.

La 14 septembrie, seara, în urma ordinului primit, Batalionul 2 (comandant Cpt. Ioan Stamatiu) din Regimentul 5 vînători a primit ordin să fie retras de pe poziția pe care a ocupat-o pe malul de nord al riului Timiș, și să intre în poziție de apărare la nord-vest de Timișoara (la marginea cartierului Nehala), fiind pusă la dispoziția și compania de armament greu regimentar a Regimentului 5 vînători în sprijinul Batalionului 2 din același regiment. În urma acestei modificări în dispunerea unităților și subunităților din dispozitivul de apărare al orașului Timișoara, compania a 4-a a primit misiunea de a asigura apărarea sectorului celor două poduri de trecere peste Timiș (cel de cale ferată și cel de pe șoseaua Timișoara—Jebel), cum și gara Timișeni. Misiunea incredințată subunităților (celor 4 companii) din Batalionul I al Regimentului 5 vînători a fost, după data de 14 septembrie 1944, deosebit de dificilă. Batalionul avea de apărat un front larg, cu deschidere de la comuna Parța (inclusiv) — la Șag — pădurea Giroc (inclusiv), pe malul de nord al riului Timiș, sector în care anterior se aflau dispuse două batalioane. Faptul că la cele două flancuri ale Batalionului 1 nu se afla în poziție nici o unitate sau subunitate, determinînd ca batalionul să se mențină în dispozitiv de apărare cu flancurile descoperite, trebuind ca prin propriile mijloace și resurse să-și asigure apărarea și pe aceste direcții, a sporit dificultățile care le aveau de înfruntat vînătorii, amplasați în apărare pe acest aliniament. A fost necesar de a se urmări cu atenție și deosebită exigență, luarea măsurilor pentru întărirea corespunzătoare a apărării, mai ales asigurarea cu suficientă muniție și amenajarea pozițiilor de luptă. Un accent deosebit l-am pus pe instruirea în condiții concrete de teren a întregului efectiv al companiei. Am repetat cu grupul de comandă și cu echipele de aprovizionare cu muniții diferite teme de zeci de ori, cronometrînd timpul necesar pentru sosirea muniției din gropile de rezervă, deoarece cele trei unități de foc bănuiau că nu vor fi suficiente, mai ales că aveam ordin să rezistăm cît mai mult pe poziția pe care o ocupam și să ne repliem numai în cazul cînd vom fi amenințați cu încercuirea. În intervalul 23 August—7 septembrie 1944, în cadrul dispozitivului de apărare al orașului Timișoara s-a urmărit eficiența sporită a focului, utilizarea întregului armament din dotare, inclusiv cel capturat de la inamic, folosind particularitățile terenului.

În dimineața zilei de 16 septembrie trupele germane au atacat puternic comunele Parța și Șag, forțînd pozițiile de apărare ale Batalionului 1 din Regimentul 5 vînători. Luptele purtate au atins o violență deosebită, inamicul utilizînd un mare număr de arme automate (pistoale mitralieră, puști-mitraliere și în special mitraliere), fiind sprijinit de aruncătoare și piese de artilerie, de formații moto-mecanizate și tancuri.

Încercările inamicului de a pune stăpînire pe poziția apărată de compania a 4-a mitraliere, cu toată violența focului și reînnoirea atacurilor, se dovedește infructuoasă; tinerii noștri ostași, bine amplasați în teren, bine aprovizionați cu muniție, instruiți corespunzător și în special conduși cu competență, acționează prompt, rîndind rîndurile inamicului, căruia îi crează pierderi în oameni și avarii ale tehnicii de luptă, zăgăzuind succesiv atacurile dezlănțuite. De la orele 7,30, cînd această poziție a fost puternic atacată, și pînă către seară, cu toate că prin alte sectoare inamicul a reușit să realizeze pătrunderi în dispozitivul de apărare al batalionului (poziția pădurii Giroc în flancul stîng, precum și poziția localității Parța la flancul drept), deși la un moment dat am fost chiar învăluși parțial de elemente inamice, totuși, ostașii companiei a 4-a au stat neclintii pe poziție. Au acționat cu un foc viu, bine ochit asupra inamicului, favorizînd astfel acțiunile celorlalte companii, aflate în situații dificile de luptă, pe alinamente de apărare stabilite succesiv, contra unui inamic mult superior atît numeric cît și ca tehnică de luptă.

Rezistența companiei a 4-a mitraliere din Batalionul 1, care apăra circa 1 000 de metri, nu a fost zdruncinată nici un moment și serviciile sale au funcționat așa de bine, încît nu s-a simțit nevoia în aprovizionarea cu muniție a liniei I-a luptătoare.

Am avut mulți răniți, brancardierii companiei au făcut totul pentru ameliorarea suferințelor, evacuînd la timp pe cei scoși din luptă.

În timpul după-amiezii a sosit în linia I-a căpitanul Mazilu Ioan, care din turnul bisericii a putut observa concentrarea trupelor inamice și situația luptelor în sector, comunicîndu-mi că am rămas singur în poziția de apărare pe Timiș, deoarece compania 1 de la Parța și a 3-a din stînga mea au fost obligate să lupte în retragere, pe un aliniament aflat la circa 1 km în spatele companiei a 4-a. Întrucît legăturile cu comandamentul meu erau distruse și nu mai puteam primi ordin de la vîntorii mei — căpitanul Mazilu mi-a dat ordin de repliere prin luptă, pe un aliniament mai favorabil desfășurării în continuare a acțiunilor de hîrțuire a inamicului.

Combinînd focul cu mișcarea, folosind pozițiile favorabile concentrării focului, ca urmare a existenței culturilor de toamnă, inamicul a fost hîrțuit în continuare, iar replierea s-a făcut organizat, *ajungînd cu întreaga tehnică intactă, în seara zilei de 16 septembrie 1944, pe pozițiile de la liziera Frateliei, îndreptîndu-ne spre Chișoda pentru a intra în dispozitivul de apărare al orașului Timișoara.*

Se remarcă în mod deosebit faptul că, deși compania a 4-a a avut de luptat o zi întreagă, în condiții deosebit de dificile, cu un inamic mult superior numeric și cu tehnică de luptă superioară, tinerii ostași ai companiei au dovedit fermitate, calm, precizie în foc și disciplină, acționînd cu vitejie și mult curaj în dificila luptă în repliere, desfășurată pe o distanță de cca 8 km., reușind ca la sfîrșitul acestei acțiuni să mențină intact, în stare de funcționare, întreg armamentul automat și aruncătoarele de 60 mm aflate în dotare, iar la sfîrșitul zilei, să continue lupta în poziția atribuită de la liziera Frateliei și Chișoda, pentru zăgăzuirea atacurilor inamice, conlucrînd eficient cu alte subunități ale armatei române și sovietice aflate în zonă. În acest sector compania a 4-a a acționat pînă la data de 21 septembrie 1944 „drept subunitate independentă”, fiind necesară pentru asigurarea pozițiilor de apărare ale Timișoarei, pe direcția: liziera sud-est Fratelie — liziera sud-vest Chișoda ținînd cont în special de puterea de foc ridicată pe care o conferea subunității armamentul automat aflat în dotare (cele 8 mitraliere Z.B.; puștile mitraliere, aruncătoarele de 60 mm, pistoalele automate, precum și armamentul și muniția capturată de la inamic, care a fost de asemenea utilizată).

În luptele de la Șag și Fratelie-Chișoda s-au distins comandanții de platoon: Slt. rez. Inelescule Cornel, Slt. rez. Dumitrașcu Nicolae, Plut. rez. Florița și serg. major Neiboiu Marian. De asemenea, s-au distins sergenții companiei a 4-a: Plapșa Nicolae — mort ulterior în luptele de la Nagyrábé pe teritoriul Ungariei, Sirbu Marin,

Iordache Mircea, Murgu Ilie și o serie de ostași vechi și recruți, ale căror nume nu mi le mai amintesc, întrucât datele amănunțite, hărțile și regulamentele le-am predat autorităților, în anul 1945.

Faptele celor 240 ostași ai companiei, animați de dragostea față de patrie, nu au umbrat strălucitele exemple întâlnite în tradiția de luptă a poporului român pentru libertate și independență.

Păstrez o caldă recunoștință ostașilor, subofițerilor și ofițerilor din compania a 4-a a Regimentului 5 vânători și aduc pe această cale un prinos de recunoștință celor care au căzut la datorie, un gând pios tuturor celor care și-au jertfit viața pentru patrie.

Timișoara, la 08.07.1977

Locotenent (rez). Aurel Mirescu

14

STRĂLUCITA VICTORIE A MILITARILOR ROMÂNI ÎN RĂZBOIUL ANTIFASCIST, ÎN MEMORABILELE LUPTE DE LA PĂULIȘ DIN SEPTEMBRIE 1944

Se împlinesc în acest an trei decenii și jumătate de la memorabilele lupte din războiul antifascist care au avut loc la Păuliș în septembrie 1944, în care militarii români, cu precădere elevii școlii de subofițeri de rezervă de la Radna, prin vitejia de care au dat dovadă, au obținut o strălucită victorie.

Ca participant la aceste lupte cu Regimentul 96 infanterie, îmi reamintesc cu emoție de grelele încleștări ce au avut loc cu forțele vrăjmașe mult superioare, care au cotropit pământul străbun. Voința de neclintit a elevilor Școlii militare de subofițeri de rezervă de la Radna, tenacitatea în luptă, împletită cu competența comandanților, au dus la stăvilirea încercărilor disperate ale inamicului de a pătrunde mai departe în defileul Mureșului.

La Păuliș, s-a format o adevărată barieră vie, de netrecut. Elevii Școlii militare, intrați în luptă pentru prima oară, au înfrînt toate asalturile dușmane. Supuși unor grele încercări, în furibundele atacuri declanșate de forțele fasciste dotate cu abundent armament de toate categoriile, cu formații de tancuri și tehnică modernă de luptă, au dat dovadă de eroism făcînd de netrecut pozițiile noastre.

Sub ploaia de gloanțe și de schije, avînd neclintită credința în victorie, luptătorii Detașamentului Păuliș s-au acoperit de o glorie nepieritoare.

S-au împletit momente de dramatism, fapte de eroism și virtuți nebănuite, sub grindina de gloanțe și de schije care au încrustat răni adînci în trupul multor luptători. Apărarea a rămas însă fermă. Nici gloanțele, nici schije numeroaselor guri de foc utilizate de inamic și nici tancurile vrăjmașe nu au reușit să o destrame.

Pămîntul strămoșesc udă în acele zile cu sîngele a numeroși eroi, a fost apărat cu strășnicie de neînfricatul Detașament Păuliș.

Sublocotenent POIANĂ CONSTANTIN din Batalionul 1 al Regimentului 96 infanterie

15

EPISOD DIN LUPTA DUSĂ DE COMPANIA A 6-A A BATALIONULUI 2 DIN REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI PENTRU APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA, ÎN DUPĂ-AMIAZA ZILEI DE 17 SEPTEMBRIE 1944

În cadrul sectorului de apărare al orașului Timișoara, la nord-vest de cartierul Mehala, atribuit Batalionului 2 al Regimentului 5 vînători — recruți (instrucție), în perioada 14—19 septembrie 1944, companiei a 6-a i-a revenit misiunea de a bara șoseaua dintre Becicherec și Timișoara.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, în poziția menționată, alături pe una din principalele direcții de circulație și de pătrundere a unor eventuale formații inamice motor-mecanizate, de la frontiera de vest a țării, înspre orașul Timișoara, compania a 6-a a trecut în dispozitiv de apărare, adecvat condițiilor și în raport de posibilități. Astfel, poziția de apărare realizată, perpendicular pe șosea, cu adîncime după posibilități, avea 2 plutoane dispuse pe partea stîngă a șoselei, iar al treilea pluton de pușcași (comandat de Slt. Hinovescu Nicolae) era dispus în partea dreaptă a șoselei (orientare cu fața spre direcția probabilă de înaintare a inamicului, dinspre vest spre orașul Timișoara), asigurînd legătura cu o subunitate din dispozitivul unei companii de grăniceri, ce avea misiunea de a bara șoseaua Arad—Timișoara și pozițiile învecinate acestora.

Ținînd cont de importanța arterei de circulație Becicherec—Timișoara, pe partea stîngă a șoselei, cele două plutoane aflate în dispozitiv de apărare au fost dispuse și cu elemente în adîncime, spre a întări după posibilități această direcție.

La ora 17, o coloană de 12 tancuri grele germane, unele avînd și desanți forțează poziția noastră de apărare, prin declanșarea unui atac puternic. Tancurile au fost urmate de infanteria inamică (de tărie mai mult de un batalion). Infanteriștii dușmani aveau un mare număr de arme automate, ceea ce le-a permis să deschidă un foc susținut și cu o mare densitate asupra pozițiilor noastre de apărare.

Direcția de atac a unității naziste viza cu precădere poziția ocupată de companiile 6 și 7 din Batalionul 2 al Regimentului 5 vînători (în special zona de la șoseaua Becicherec și spre sud de șosea, în dispozitivul celor 2 plutoane din companie, precum și a poziției ocupate de compania a 7-a).

Riposta vînătorilor a fost promptă. Deschizînd focul cu întreg armamentul aflat în dotare, ostașii noștri seceră desantul care se afla agățat pe tancuri și, astfel, reduc numărul atacatorilor din prima formație a inamicului.

În această situație, deosebit de dificilă, s-a remarcat lupta eroică a ostașilor și gradaților de la tunurile antitanc, de calibru redus (tip Boffors de 37 mm), comandate de Slt. Negrini Cornel, care, neînfricați, au deschis un susținut foc.

Împotriva tancurilor grele germane, luptînd cu tenacitate, cu o înaltă ținută ostășească, trăgînd

Locotenent (rez.) POPESCU NICOLAE, comandantul companiei a 6-a din Batalionul 2 al Regimentului 5 vînători

fără răgaz cu tunul antitanc pe care-l deservea cu competență (în timpul tragerii au fost nimerite două tancuri dușmane), s-a aflat eroul *sergent Roșu Gheorghe*. Cu un înalt spirit de sacrificiu, rămâne neclintit pe poziție, efectuând trageri asupra blindatelor dușmane, care înaintau pe această direcție, până în ultima clipă a vieții, când cade la datorie, lovit de gloanțele vrăjmașe și strivit împreună cu tunul A.T. de șenilele tancurilor hitleriste.

Coloana vrăjmașă de blindate pătrunde în poziția noastră de apărare, urmată de formațiile de infanteriști.

Recruții, cu mai puțin de 4 luni de pregătire militară, erau nevoiți să lupte în apărare, în această situație specifică, cu un inamic superior atât numeric cât și ca tehnică de luptă. În iureșul bătăliei, apărarea noastră este lipsită de sprijinul secției de tunuri A.T. și acela al unei mitraliere, care au fost reduse la tăcere de inamic.

Pentru menținerea poziției cu orice preț, am dat ordin întregii companii de a folosi pozițiile de luptă, amenajate anterior, adăpostindu-se de coloana de blindate, și de a se pregăti pentru deschiderea unui foc susținut asupra infanteriștilor inamici, simultan cu compania a 7-a (care primise același ordin de la comandantul de batalion, Cpt. Stamatiu Ioan).

După ce o parte din tancurile germane au străpuns poziția apărată de compania a 6-a, depășind-o, ostașii noștri, care au executat ordinul primit cu multă dibăcie, folosindu-se de particularitățile terenului (plantat în mare măsură cu porumb), la primirea ordinului, au deschis un foc susținut, continuu, cu întreg armamentul asupra infanteriștilor dușmani, răbind rindurile acestora.

S-a remarcat sprijinul eficient dat în această acțiune de plutonul comandat de Slt. Hînovescu Nicolae, care fiind amplasat în dreapta șoselei Becicherec—Timișoara și nefiind atacat frontal de tancuri și de infanteria inamică ce le urma, a manevrat cu multă dibăcie și eficiență ostașii, acționînd și deschizînd un foc susținut dintr-un unghi favorabil de tragere.

Simultan și celelalte companii aflate pe poziția de apărare la nord-vest de Mahala se apără cu îndrăjire.

Prin tăria focului deschis asupra inamicului, se reușește stăvilirea acțiunii executate de infanteria inamică.

În acel moment de răgaz, cu un grup de ostași, m-am îndreptat în sprijinul celor 2 tunuri A.T. de calibru 76,2 mm aflate la cca. 150 m în spatele poziției noastre și care erau reduse la tăcere și ele. Împreună cu sergenții *Negrea Gheorghe*, *Radu Ion*, *Damian Ion*, am reușit să punem în poziție de tragere cele două tunuri aflate lângă șoseaua Becicherec — Timișoara, imediat după aeroportul situat în acel loc, spre a putea face față în continuare viitoarelor situații de luptă. Într-adevăr, în scurt timp apare un al doilea eșalon de tancuri inamice (3 tancuri). Cu ajutorul celor două tunuri A.T. de calibru mare de data aceasta, deservite de vînători, care au tras 72 de proiectile într-o cadență susținută, au fost lovite încă două tancuri din coloana inamică, destrămînd atacul acesteia.

Prima formație de tancuri, ajunsă în zona de acțiune a tunurilor A.T. sovietice, amplasate în poziție pentru apărarea cartierului Mahala, a fost oprită prin tragerile susținute și eficiente executate, care au pricinuit vrăjmașului pierderi și avarii.

Oprirea aproape concomitentă a celor două eșaloane de tancuri (primul eșalon de 9 tancuri iar al doilea de 3 tancuri), precum și zădărnicierea acțiunii desfășurate de către infanteria dușmană, a determinat retragerea tancurilor rămase apte de luptă și a celor avariate care se mai puteau deplasa și regrouparea forțelor pentru a se acționa din nou asupra pozițiilor noastre de apărare.

Inamicul a încercat în continuare să destrame apărarea asigurată de vînători. Violența acțiunilor sale repetate crește mai ales în jurul orelor 19, cînd, din nou forțează, urmărind dezintegrarea poziției noastre de rezistență.

Cel mai greu încercat este plutonul comandat de Slt. Seculici Alexandru. Acest pluton are importante pierderi, iar comandantul său, aflat permanent în primele rînduri, este grav rănit.

Prin vitejia de care au dat dovadă, ostașii companiei a 6-a din Regimentul timișorean 5 vânători, în acea după-amiază de 17 septembrie 1944, în luptele decisive pentru apărarea orașului Timișoara, prin înalta ținută ostășească, tenacitatea, impetuositatea cu care au acționat, păstrind poziția încredințată, cu toată violența atacurilor vrăjmașe, cu sîngele vînătorilor vărsat pe acele locuri, tinerii eroi au înscris încă o misiune îndeplinită, un strălucit succes, în filele nepieritoare ale istoriei neamului.

Timișoara, la 21 ianuarie 1976.

Locotenent-major (rez). Nicolae Popescu

16

ACTIVITATEA BIROULUI DE TRANSPORTURI MILITARE DE PE LÎNGĂ DIRECȚIA REGIONALĂ C.F.R. — TIMIȘOARA

I. Perioada aprilie — august 1944

În afara activității normale, pe baza unui ordin verbal, strict-secret, primit personal din partea șefului secției informații din M. St. M. (Colonelul Titi Ionescu), s-au urmărit toate transporturile germane care tranzitau în stația Timișoara-nord, spre și dinspre Belgrad, interesînd conținutul și volumul. Rezultatele au fost raportate săptămînal — personal — secțiilor informații și transporturi din M. St. M. S-a urmărit să se poată deduce, dacă germanii întăresc sau evacuează frontul din Balcani.

II. Zilele de 23—24 august 1944

În dimineața zilei de 24 august, orele 8, a fost ținută la Direcția Regională o ședință de lucru extraordinară, în urma întreruperii legăturilor telefonice-telegrafice cu Direcția Generală și M. St. M., provocate de luptele insurecționale din capitală și zona Orșova—T. Severin. Prezenți toți inspectorii și delegatul M. St. M., care a demonstrat importanța strategică a Banatului și a Timișoarei în cadrul operațiunilor militare, care se întrevedea a avea loc în scurt timp și ca urmare a propus luarea următoarelor măsuri:

— menținerea la întreaga capacitate a magistrelor c.f.: Timișoara—Orșova—T. Severin și Arad—Simeria, precum și a liniei de legătură (rocadă) între cele două, linia Lugoj—Ilia;

— Salvarea celor 2.500 vagoane depozitate „pe roate” în stațiile dinspre frontieră, ca urmare a mersului războiului în primăvara anului 1944, care în aprilie 1944 ajunsese pe aliniamentul Pașcani—Iasi.

Locotenent-colonel PĂCURARIU SIMION, șeful biroului transporturi militare pentru zona Timișoara și delegat al M. St. M.

Organele c.f. au avut intenția ca cele 2 500 vagoane să fie dirijate în decurs de 48 ore cât mai departe de granița de vest chiar și pe linia Lugoj—Caransebeș. A fost acceptat punctul de vedere al delegatului M. St. M., ca vagoanele să fie duse și parcate pe liniile secundare la est de Timișoara, pentru ca cele principale să rămână libere, chiar cu riscul ca aceste vagoane eventual să se piardă, deoarece la 24 august nu se putea întrevădea amploarea reacțiunii germane.

III. Din activitatea biroului de transport după 24 august 1944

Concomitent, s-au pus două probleme spre rezolvare, una informativă asupra dușmanului, și a doua, satisfacerea nevoilor trupelor care au și intrat în dispozitivul de apărare al zonelor, Arad, Timișoara și la sud zona Oraviței.

Folosindu-se personalul c.f. din cele șase stații terminus de pe frontieră, s-a reușit să se culeagă informații destul de prețioase, despre ce se petrecea peste frontieră. Informațiile au fost zilnic — după cum parvneau — raportate Diviziei 1 infanterie-instrucție, ulterior Diviziei 9 cavalerie, care au comandat succesiv trupele destinate apărării zonei Timișoara. Au mai fost comunicate unui organ de informații, al M. St. M. din Sibiu, care le transmitea M. St. M. la București (rețeaua telefonică-telegrafică cu Bucureștiul a fost refăcută abia la 3 septembrie 1944).

În acest interval de timp au fost satisfăcute nevoile urgente în muniție, tehnică de luptă și completări de efective, cum a fost transportul R.17 I de la Lugoj (3 garnituri) la Timișoara pe 5 septembrie. Aceste transporturi au fost surprinse în stația Timișoara-nord de puternice bombardamente ale aviației hitleriste, din care cauză această debarcare a avut loc în plină cale liberă între Timișoara și Săcălaz.

Aviația dușmană, începînd de la 1 septembrie a fost foarte activă. Zilnic au fost bombardate sau mitraliate stațiile principale, precum și trenuri în plin mers.

De remarcat transportarea unui batalion din Regimentul 96 infanterie de la Caransebeș, care din stația Lugoj, cu tot bombardamentul, a ajuns la timp la Radna, de unde a intervenit în sprijinul Detașamentului Păuliș, care era pe cale să fie întors în regiunea Barața.

În intervalul de timp 5—17 septembrie 1944, au fost transportate unități de valoare a două divizii și jumătate însumînd 102 garnituri a 100 osii (a 50 vagoane), pe întreaga Regională c.f. Timișoara.

Efectuarea transporturilor la timp se datorește în mare măsură și personalului c.m. care a rămas la post pînă la ultimul acar pe timpul bombardamentelor aproape zilnice ale aviației dușmane.

Transporturile s-au executat după indicațiile biroului de transporturi militare, care tot timpul a stat la dispoziția Armatei I-a și chiar a marilor unități din subordine, mai precis diviziilor 1 infanterie-instrucție, 1 cavalerie, 9 cavalerie, 19 infanterie și 14 infanterie.

Timișoara, 12 Iulie 1978

Colonel (rez). Simion Păcurariu

17

MARȘUL SPRE NOI VICTORII

Fiind înlocuiți din apărarea orașului Timișoara de unități din Divizia 14 infanterie și trupe sovietice, am primit ordin, a ne deplasa în zona Ineu, unde era în luptă Divizia 1 infanterie-instrucție, din compunerea organică a căreia făceam parte.

După completarea efectivelor cu cei întorși din Moldova, se reorganizează Regimentul și începem un marș forțat pe itinerariul: Ianova—Teș—Șiștarovăț, Lipova—Radna—Cladova—Agris—Ineu. Acest marș a fost executat mai ales noaptea și în

condiții grele, deoarece eram obligați a trece prin păduri și drumuri apropiate de front și sub activitatea intensă a aviației germane.

Între localitatea Teș—Șiștarovăț am traversat o pădure cu drumuri desfundate și impracticabile pentru o coloană de artilerie. Din Lipova am trecut podul peste Mureș în Radna cu ajutorul mijloacelor hipo- fiind un punct obligatoriu de trecere și supravegheat de aviația inamică. Ne-am adăpostit întreaga coloană între Radna și Cladova și la căderea nopții am început a traversa — prin calea Cladovei — Munții Zarandului. Aci nu erau decît poteci turistice și a trebuit să facem „manevre de forță” cu tunurile și chesoanele, defrișind pădurea, pentru a face loc pieselor mai mari, spre a putea trece. Această manevră a durat circa 8 ore, pentru a ne deplasa 2—3 km, și la ivirea zorilor am ajuns în Valca Mare, unde am făcut un nou popas de 2 ore.

Continuînd marșul, am intrat în dispozitivul Diviziei 1 infanterie-instrucție, formîndu-se Coloana colonelului Viscopoleanu, compusă din Regimentul 5 vînători și Regimentului 1 artilerie, spre a participa din nou la lupte, spre noi victorii.

Timișoara, la 10.03.1977.

18

LOVITURA DE TOPOR

În urmărirea inamicului, coloana de infanterie, sprijinită de o baterie de obuziere, mărșăluia fără a întîlni prea mari rezistențe, în față. Sîntem avertizați că în flancul nostru drept au apărut infiltrații ale trupelor germane, din direcția Salonta. Fiînd în capul coloanei, unde se afla bateria de obuziere, am format o flancgardă cu un pluton de infanterie și o secție de obuziere. Am ocupat o poziție avantajoasă, profitînd și de o ceață care se lăsase în acea dimineață și nu se ridicase, cum se întîlnește toamna.

Am chemat pe comandantul de pluton și comandanții de grupe și le-am arătat misiunea lor iar comandantului de secție și celor de obuziere le-am arătat poziția de ocupat și modul de execuție al tragerii directe la apariția inamicului. Nu au trecut zece minute de la ocuparea poziției arătate și au început tragerile de arme automate să se audă cît mai aproape. Personal am mers în poziția obuzierelor și am hotărît să tragă la comanda mea prin lăsarea în jos a brațului cu șapca. Tragerea urma să se facă cu un înălțător de 500 m cu ricoșet, cu o viteză de 6—8 lovituri pe minut. Apărînd grupele de recunoaștere inamice, le-am lăsat să se apropie, oprind deschiderea focului și la infanterie, care urma să acționeze tot la comanda mea. Momentele grele de așteptare, au făcut ca alit infanteriștii cît și artileristii să fie încordați la maximum. Eram bine, adăpostiți, inamicul nu se aștepta la o întîlnire. La semnalul dat, a început răpăitul de puști mitraliere și arme, dar mai ales la tragere cu ricoșet, exploziile „loviturii de topor”, cum se numesc acestea, au pus în derută și pe fugă pe atacatori.

Stupefacție. În acel moment din flancul nostru drept, apare o grupă de 3—4 motocicliști cu mitraliere și asaltează grupa care începe retragerea către obuzierul nr. 1. Merg la obuziere și ordon să se tragă „la gura țevei — mitralie”, iar obuzierul 2 să continue tragerea înainte cu ricoșet. La obuzierul 1 trece la ochire comandantul și din cîteva lovituri obligă motocicliștii să ia calea întoarsă, lăsînd două motociclete avariate și 2 răniți.

Între timp a sosit grosul coloanei, care a continuat înaintarea fără incidente.

Timișoara, la 6 decembrie 1977.

Locotenent-colonel (rez). Ioan Mazilu

19

**EROUL SUBLOCOTENENT DE REZERVĂ NICOLAE HINOVESCU
DIN REGIMENTUL TIMIȘOREAN 5 VÎNĂTORI**

În războiul antifascist, între eroii Regimentului de recruți 5 vînători, care în perioada scurtă dintre 23 August — 25 septembrie 1944, dar plină de momente dificile de luptă s-au distins prin virtuți ostășești alese, înaltă conștiință a îndeplinirii datoriei și spirit de sacrificiu, a fost și sublocotenentul de rezervă Nicolae Hinovescu.

Născut în comuna Hinova din Județul Mehedinți, la 17 decembrie 1922, la vîrsta de 22 ani comanda un pluton din cadrul companiei a 6-a a Batalionului 2 din Regimentul 5 vînători recruți (instrucție). A participat cu întreg regimentul la luptele pentru apărarea orașului Timișoara, între 11—18 septembrie 1944.

În ziua de 11 septembrie 1944, cînd Regimentul 5 vînători recruți, avînd sprijinul de foc al Regimentului 1 artilerie recruți (instrucție), executa un viuos contra-atac asupra forțelor inamice ajunse pînă la sud de Timișoara (la marginea Frateliei și Chișodei, unde luptau în apărare militarii din Regimentul 13 călărași), împreună cu ostașii pe care-i comanda, intră în luptă pentru prima dată, hotărît și energic.

În după-amiaza zilei 17 septembrie 1944, cînd Batalionul 2 din Regimentul 5 vînători a făcut un zid viu, de nepătruns, în fața celor 12 tancuri inamice, precum și a infanteriei hilleriste care forța repetat pătrunderea pe direcția de n.v. a Timișoarei, cu precădere în sectoarele încredințate companiilor 6 și 7, recruții regimentului de vînători, comandați cu pricepere de subofițerii și ofițerii lor, avînd și sprijinul unor alte subunități militare de diferite arme, s-au apărat cu îndrîjire, rămînînd neclintii pe poziții. În fruntea plutonului pe care-l comanda, sublocotenentul Nicolae Hinovescu s-a distins prin curajul, pricepera și îndrăzneala cu care, neclintit, a

Sublocotenent DUMITRAȘCU
NICOLAE, comandantul pluto-
nului de mitraliere (compania
4-a) din Batalionul 1 al Regi-
mentului 5 vînători.

Sublocotenent ADAM NICO-
LAE din Batalionul 1 al Regi-
mentului 5 vînători.

apărat poziția încredințată în cele mai dificile momente, reușind prin focul susținut și eficient, deschis cu întreg armamentul de care dispunea, să slăvească un inamic superior atât numeric cât și ca tehnică de luptă. Mai mult chiar, a asigurat cu foc de sprijin plutonul vecin, greu încercat de furia atacului inamic.

În continuarea acțiunilor de luptă la care a participat Regimentul 5 vânători, de la Timișoara, Lipova, Beliu, în sectorul de acțiune încredințat de Divizia 1 infanterie-instrucție, în zona Crișurilor, înaltele virtuți ostășești ale sublocotenentului Nicolae Hinovescu s-au remarcat încă odată. Aceasta în lupta dificilă dată pentru eliberarea localității Talpoș din județul Bihor, în ziua de 25 septembrie 1944.

Recruții Regimentului 5 vânători, având sprijinul de foc al Regimentului 1 artilerie pornesc susținut la atac contra unui inamic care apăra o poziție bine organizată și dotată. După 6 ore de lupte grele, în urma atacului executat cu tenacitate și hotărâre, localitatea este eliberată, înaintându-se până la obiectivul stabilit în misiunea încredințată pentru ziua respectivă.

Eliberarea de sub ocupația forțelor fasciste a localității Talpoș din județul Bihor în ziua de 25 septembrie 1944 a costat și viața sublocotenentului de rezervă Nicolae Hinovescu, fiu al județului Mehedinți. A căzut la datorie în plină acțiune de luptă, în fruntea plutonului pe care-l comanda, asigurând îndeplinirea exemplară a misiunii primite. În propunerea la decorare „Post Mortem” se menționează:

(...). Pentru modul deosebit cu care a condus plutonul în luptele pentru cucerirea satului Talpoș, dînd dovadă de un înalt spirit de sacrificiu, curaj și vitejie în conducerea unității sale. Continuă în fruntea ostașilor săi, datorită exemplului său și cu prețul propriei vieți, plutonul său a reușit să întoarcă pe la vest rezistențele de la liziera vest și sud-vest Talpoș și să cucerească obiectivul ordonat (...). Cade grav rănit în fruntea plutonului său în momentul cînd acesta a atins obiectivul. A murit la postul de prim ajutor în timp ce i se dădeau primele ajutoare**

La 26 octombrie 1944, Divizia 1 infanterie-instrucție trimite, cu adresa nr. 1268, Regimentului 5 vânători, brevetul provizoriu nr. 112 prin care s-a atestat decorarea „POST MORTEM” a sublocotenentului de rezervă Nicolae Hinovescu.

În *Monitorul oficial* (Partea I, nr. 40 din 19 februarie 1945) este menționată decorarea „Post Mortem” a sublocotenentului Nicolae Hinovescu, în baza Decretului nr. 114 din 18 ianuarie 1945.

Imaginea sublocotenentului de rezervă Nicolae Hinovescu, eroul de la Talpoș, va dăinui luminoasă peste timp, personificînd vitejie, tenacitate, hotărâre și competență, alese virtuți ostășești și spirit de sacrificiu dus la cotele cele mai înalte, pentru îndeplinirea exemplară a misiunilor de luptă încredințate în slujba patriei.

Timișoara, 4 noiembrie 1978

Locotenent (rez). Nicolae Dumitrașcu

Locotenent (rez). Aurel Mirescu

Căpitan (rez). Nicolae Adam

20

DESPĂRTIRE-DESFÎINȚARE

La începutul lunii noiembrie 1944, în timp ce participa la acțiuni de luptă pe teritoriul Ungariei, la n.v. de Debrețin, în apropiere de Tisa, Regimentul 1 artilerie a

* A.M.A.N. — M.St.M., fond nr. 506, dosar 56, f. 280.

primit ordin de desființare. Ca urmare trebuia să vărsăm materialul de război și o mare parte din efectivul de militari Diviziei 3 vânători de munte română, care continua luptele.

Am fost scoși din luptă și retrași în localitatea Derecske din Ungaria, unde s-a trecut la aplicarea acestui ordin.

Comandantul de regiment, colonelul Romulus Viscopoleanu a convocat comandanții de baterii și le-a făcut cunoscut ordinul primit și măsurile dispuse în acest sens.

După o pauză de 2—3 zile, timp în care s-a făcut o revizuire generală a tuturor materialelor, vizita medicală a militarilor precum și a cailor, primim ordin de a preda delegaților Diviziei 3 vânători, tot materialul: echipamentul, harnașamentul, caii, căruțele, tunurile și obuzierele cu chesoanele respective.

Cum majoritatea ostașilor care erau vărsați, erau recruții pe care i-am comandat și instruit la Urseni, în vara anului 1944, înainte de despărțire le-am vorbit despre importanța continuării luptelor pînă la victoria finală asupra fascismului, de noile misiuni pe care le vor primi și i-am îndrumat de a-și face în continuare cu cinste datoria, alături de aliații noștri.

Astfel militarii Regimentului 1 artilerie au continuat lupta, fiind încadrați în altă unitate.

După despărțire, cei care am primit ordin să definitivăm lucrările de desființare, după un marș forțat de 4 zile prin Békéscsaba—Gyula—Salonta—Arad, am ajuns la Timișoara. Aici s-a format o comisie pentru încheierea lucrărilor de vărsare și desființare a Regimentului 1 artilerie, care se contopise cu Regimentul 37 artilerie din Turnu-Severin.

Timișoara, la 15.04.1978.

Locotenent-colonel (rez). Ioan Mazilu

21

ATACUL COMPANIEI A 7-A DIN BATALIONUL 2 AL REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI. LA VEST DE HAJDUBÖSZÖRMÉNY

Era spre sfîrșitul lunii octombrie 1944, compania a 7-a se afla în apărare pe liziera de vest a orașului Hajduböszörmény din Ungaria. În seara zilei precedente am asistat la atacul unei unități de vânători de munte, la vest de oraș, care a fost respins de inamic cu pierderi foarte grele, puțini ostași scăpînd cu viață.

La orele 18 am primit ordin scris din partea căpitanului Stamatiu, cu misiunea de a ataca pe direcția vest orașul Hajduböszörmény, pentru identificarea poziției pe care o ocupa inamicul, a forței de care dispune, a gurilor de foc și a cucerii poziția respectivă.

Pentru a ataca, am cerut informații de la căpitanul Stamatiu, comandantul meu de batalion, asupra inamicului. Acesta, luînd legătura telefonică cu divizia din care făceam parte, a primit răspunsul că nu posedă informații.

Avînd o experiență de front destul de mare, luînd parte la multe atacuri și contraatacuri, mi-am organizat atacul constituînd grupa de luptă care a plecat să ia contactul cu avanposturile inamice la ora 19.

La ora 22 am fost anunțat prin rachete că s-a luat contactul cu inamicul, și m-am deplasat cu întreaga companie pe locurile unde s-a instalat grupa respectivă.

Din informațiile primite, inamicul era foarte întărit, posedând multe guri de foc de artilerie și infanterie. Analizând situația, rezulta că inamicul posedă o apărare bine întărită la circa 1 500 metri de poziția ce o ocupasem pentru desfășurarea atacului.

La ora 24 am desfășurat compania în trăgători pe un front larg și am pornit la atac prin surprindere, fără pregătire de artilerie, deoarece era o noapte întunecoasă și gata de ploaie.

La circa 400 metri de inamic, acesta a dezlănțuit focul, trăgând de pe liziera orașului spre compania mea, cu artilerie, branduri, mitraliere. Am încercat să fac o breșă în apărarea inamicului și nu am putut datorită focului puternic al lui. Am ocupat atunci o poziție în fața inamicului, am dispus ca plutonul din rezerva companiei să se îngroape în teren, iar restul plutoanelor au continuat încercarea de a se infiltra în dispozitivul inamic, fapt ce nu s-a reușit.

Observând focul inamicului mult mai puternic decât al companiei mele și animat de dorința de a nu sacrifica viața ostașilor și ofițerilor mei, am ordonat retragerea celor două plutoane cu care mă aflam pe linia plutonului de rezervă, unde erau niște câpițe cu paie și lucrind cu hîrlețe, ne-am făcut gropile respective. Pînă în zorii zilei, toată compania se afla adăpostită.

Atacul companiei a 7-a din batalionul 2 al Regimentului 5 vînători a produs dezlănțuirea artileriei inamicului în sectorul respectiv și alarmarea tuturor unităților și a comandanților din divizia noastră. Ocupînd poziția din fața inamicului, am raportat Batalionului 2 că am luat contact cu inamicul, fără pierderi, arătînd pe hartă poziția unde era acesta cît și compania mea, cerînd să fie trimise forțe de întărire pentru a păstra poziția pe care ne-am instalat. În cursul nopții s-au făcut și instalații telefonice necesare.

A doua zi nu s-a întîmplat nimic pînă la orele 18, cînd am primit vizita Statului Major al diviziei în frunte cu generalul Saidac, comandantul diviziei și a locotenent-colonelului Giuran. A., comandantul Regimentului 5 vînători. Am raportat despre starea grea în care se aflau ostașii companiei mele care nu dormiseră dezechipați timp de peste 30 de zile. În timp ce raportam cît de hărțuită și obosită a fost compania mea, a început atacul inamic.

Focul de artilerie a fost alit de intens încît a distrus firele de telefon și am pierdut legătura cu spatele frontului. Efortul atacului inamic a fost îndreptat spre flancul drept al poziției companiei mele. Focul nostru a reușit să oprească înaintarea inamicului, iar în sectorul din dreapta mea, în dispozitivul batalionului de vînători de munte, inamicul a pătruns pînă în poziție, dar românii n-au cedat și a primit inamicul cu baionetele, luptă pe care inamicul n-a acceptat-o și s-a retras.

După respingerea atacului inamic, comandantul diviziei, generalul Saidac, împreună cu Statul Major și comandantul Regimentului 5 vînători s-au retras la posturile de comandă respective, fiind protejați de întinericul ce se lăsase. Am primit ordin să supraveghez inamicul în noaptea ce urma și mi s-a promis că compania mea va fi înlocuită a doua zi spre seară.

În noaptea ce a urmat am trimis elemente înaintate ca avanposturi la 200 m în fața poziției și mi s-au raportat mari mișcări în dispozitivul inamic.

A doua zi, aproape de zori, am vrut să fac o incursiune în dispozitivul inamicului și n-am mai găsit decât cadavrele ostașilor și ofițerilor din batalionul de vînători de munte ce atacaseră mai înainte. A fost spectacolul cel mai înfiorător pe care l-am

Locotenent (rez.) UNGUREANU
CONSTANTIN, comandantul
companiei a 7-a din Batalio-
nul 2 al Regimentului 5 vînă-
tori

văzut pe câmpul de luptă. Inamicul a lăsat această unitate să se apropie până în dispozitivul lui, apoi a secerat-o cu mitralierele, aruncătoarele de flăcări și grenade. Am văzut o companie românească desfășurată în trăgători cu comandanții ei în frunte, prinsă într-o cultură de sfeclă de zahăr, din care muriseră toți, din cauza aruncătoarelor de flăcări și grenadelor. Unii erau arși pe față și miini, alții aveau capetele distruse.

M-am oprit lângă un sublocotenent tânăr, i-am luat port-hartul și l-am deschis. Avea în el o scrisoare adresată părinților. Privindu-i pe ofiterii și ostașii noștri desfășurați în linie de trăgători așa cum scrie la carte, dar toți morți, am înțeles că am în față cel mai cutremurător tablou de sacrificiu românesc văzut pe câmpul de luptă în ultimul război mondial.

București, 22 octombrie 1978

Locotenent (rez). Constantin Ungureanu,

BATALIONUL 2 DIN REGIMENTUL DE RECRUȚI 5 VÎNĂTORI S-A DISTINS ÎNDEPLININD ÎN MOD EXEMPLAR MISIUNILE ÎNCREDINȚATE ÎN DRUMUL DE LUPTĂ STRĂBĂTUT ÎN RĂZBOIUL ANTIFASCIST

În anul 1944, la înființarea Regimentului de recruți 5 vînători, am fost numit comandant al Batalionului 2, funcție pe care am deținut-o în continuare, atît în lunile cît a durat procesul de instruire al tinerilor încorporați, cît și în drumul de luptă străbătut de la 23 August 1944, în războiul antifascist, de la Timișoara pînă la nord-vest de Debrețin, pe teritoriul Ungariei (pînă în ziua de 27 octombrie 1944, cînd am fost rănit pe front și evacuat).

Căpitan STAMATIU IOAN, comandantul Batalionului 2 din Regimentul 5 vînători

Îmi reamintesc cu vie emoție de momentele grele de luptă, de efortul susținut pe care l-au depus fără preget ostașii, gradatii, subofiterii și ofiterii din batalionul pe care l-am comandat.

Vitejia de care au dat dovadă militarii din acest batalion, hotărîrea cu care au înfruntat nesfîrșitele greutăți ale unor acțiuni de luptă deosebit de pretențioase în raport de disponibilități și condiții, modul exemplar cum și-au îndeplinit misiunile încredințate, mi-au rămas adînc întipărite în memorie.

Voința nestrămutată cu care a luptat Batalionul 2 al Regimentului de recruți 5 vînători a rămas pentru mine un veritabil simbol al dăruirii de sine, al spiritului de sacrificiu și mai ales al unei alese ținute ostășești, virtuți militare evident reliefate în misiunile de luptă încredințate.

Deși au trecut 35 de ani, totuși re trăiesc cu aceeași intensitate luptele la care am luat parte, în succesiunea și evoluția lor. Revăd parcă chipurile recruților din prima linie, pornind neînfricați la atac sub comanda gradatilor și a comandanților lor de subunități.

Ca un omagiu adus eroismului de care au dat dovadă militarii Batalionului 2 al Regimentului

5 vînători în luptele la care au participat în războiul antifascist, redau în cele ce urmează unele aspecte reprezentative din contribuția meritorie pe care au adus-o la îndeplinirea misiunilor încredințate, în slujba patriei.

Între unitățile care urmau să fie pregătite pentru dislocare, îndată ce urma să fie primit ordinul de la M.St.M. secția III-a, se afla și Regimentul 5 vînători care staționa în comuna Săcălăz, situată la cca 8 km vest de Timișoara.

Începînd din 13 august 1944, Regimentul de recruți 5 vînători a efectuat toate pregătirile necesare, în vederea deplasării ce urma să aibă loc, imediat după primirea ordinului. Astfel batalioanele de recruți s-au separat de compania depozit (devonită P.S.), s-a verificat ordinea de bătaie a subunităților, înmatricularea întregului personal și eliberarea semnelor de identitate (medalioanelor), verificarea întregului armament, a muniției aflate la dispoziție, asigurarea materială corespunzătoare în raport de necesitățile estimate precum și pregătirea serviciilor.

Această activitate organizatorică, desfășurată în intervalul 13 - 23 August 1944, a prezentat o deosebită importanță, în condițiile specifice zonei Timișoara, pentru îndeplinirea operativă și în bune condițiuni a misiunilor încredințate Regimentului 5 vînători, începînd din noaptea de 23/24 august 1944.

Batalionul 2 al regimentului, cu cele 4 companii de pușcași, avea ordinea de bătaie stabilită, armamentul verificat și bine întreținut iar trenul de luptă pregătît.

Imediat după anunțarea prin posturile noastre de radio a comunicatului oficial din 23 August 1944 orele 22, privind declanșarea insurecției, comandantul Regimentului 5 vînători, din proprie inițiativă a dat ordin de alarmare a unității și de convocare a ofițerilor la postul de comandă.

Am condus și controlat personal pregătirea batalionului, care cu rapiditate a fost gata de a intra în acțiune.

La postul de comandă al unității, Lt. colonel Giuran Alexandru a anunțat ofițerii convocați despre comunicatul oficial, care a fost difuzat prin posturile noastre de radio. Totodată, a dispus ca întreg regimentul să fie gata de a intra în acțiune în raport de situație și de ordinele care vor fi primite. La postul de comandă al Regimentului 5 vînători, legătura telefonică cu Permanența Diviziei 1 infanterie-instrucție din Timișoara, era continuu asigurată.

S-a remarcat promptitudinea, unitatea de voință, operativitatea și fermitatea cu care a acționat întregul regiment în acest moment istoric.

În jurul orelor 23,30 se primește ordin telefonic din partea diviziei, ca Regimentul 5 vînători recruți să se deplaseze din comuna Săcălăz, la Timișoara pentru a asigura paza orașului. Aceasta a fost prima misiune din drumul de luptă a unității în războiul antifascist.

În noaptea de 23/24 august 1944, în jurul orei 2, a început deplasarea regimentului spre Timișoara.

Străbătînd în marș, drumul de la Săcălăz la Timișoara, împreună cu Batalionul 2 pe care-l comandam, am remarcat hotărîrea cu care tinerii ostași, recruți, se îndreptau spre oraș. Mergeau cu încredere pentru a apăra Timișoara, orașul reședință de garnizoană a regimentului din care făceau parte.

Din ordinul Diviziei 1 infanterie-instrucție, în zona Timișoara, pentru apărarea orașului s-au format detașamentele operative: colonel Corbu, Lt. colonel Giuran și colonel Costescu.

În ziua de 24 august 1944, la orele 14, Regimentul 5 vînători a intrat în Detașamentul operativ Lt. colonel Giuran Alexandru, avînd stabilită poziția de rezistență de la Sinandrei — vest calea ferată Sinandrei — Timișoara, la Freidorf și Parța. Din același detașament a făcut parte și Regimentul 1 artilerie Batalionul de garnizoană, 1 pluton de pioneri din Regimentul 7 pioneri, compania de grăniceri Jimbolia

și formațiile militare aflate în teritoriul respectiv, serviciile militare C.F.R. din stații și jandarmii din sector).

Batalionul 2 a primit pentru apărare sectorul de la sud de Bega cu misiunea de a bara direcțiile Timișoara — Utvin și Timișoara Șag — Timișeni. A fost dat un pluton detașament înaintat la Sinmihaiul Român pentru a supraveghea canalul Bega.

În sprijinul batalionului a fost dată bateria 2 (obuziere) din Regimentul 1 artilerie instrucție. Tot în acest sector a fost amplasată și compania a 4-a de mitraliere (comandant Lt. rez. Aurel Mirescu), pentru a întări apărarea organizată pe direcția Timișoara—Șag.

Se remarcă faptul că intrarea în pozițiile stabilite s-a făcut pînă la orele 16, deci în decurs de numai două ore dela primirea ordinului. Dacă se ține cont de faptul că unitatea era formată în mare parte din recruți, operativitatea cu care a fost îndeplinit acest ordin, este elocventă pentru a evidenția promptitudinea cu care au acționat tinerii ostași, prezenți la datorie în acele momente hotărîtoare.

Pentru îndeplinirea în cît mai bune condițiuni a misiunii de apărare a sectorului încredințat batalionului.

Începînd din ziua de 24 august 1944, au fost efectuate următoarele:

- organizarea pozițiilor de luptă ale infanteriei cît și ale artileriei;
- stabilirea planurilor de foc ale infanteriei și artileriei;
- lucrările genistice necesare;
- asigurarea de suficientă muniție pentru a face față oricărei situații;
- continuarea instruirii recruților în condiții concrete de teren și în situații tactice posibile, cu accent asupra utilizării cît mai judicioase a particularităților terenului;

— instruire specială pentru lupta anti-tanc;

— instruire, în condiții concrete de teren, privind observarea, legătura dintre subunități, efectuarea transmisiunilor;

— măsuri pentru apărare anti-aeriană.

În zilele de 2 și 3 septembrie 1944, Regimentul 5 vînători a fost reorganizat în scopul echilibrării puterii de foc a ambelor batalioane, în ideea de a putea să acționeze autonom, în caz de nevoie, chiar în sectoare separate avînd misiuni diferite. Efectivele unității au sporit prin venirea de militari de la P.A., din concediu, din spitale, concentrări etc. Ca urmare regimentul de instrucție a fost organizat în două batalioane, fiecare avînd cîte patru companii, precum și propriu tren de luptă. De asemenea regimentul a mai dispus de o companie de armament greu regimentar și de trenul regimentar.

Batalionul a rămas în continuare în apărare în același sector pînă în ziua de 7 septembrie, cînd pozițiile organizate, au fost predate unor subunități din Regimentul 13 călărași.

După predarea sectorului, Batalionul 2, în seara zile de 7 septembrie 1944, către orele 21, împreună cu întreg regimentul s-a deplasat în comuna Sinandrei, situată la cca 10 km nord de Timișoara. În ziua următoare au fost aduse în comună serviciile regimentului.

Unitatea a rămas în localitatea Sinandrei, trei zile, timp în care s-a executat program de instruire și administrativ.

În dimineața zilei de 11 septembrie 1944, în jurul orelor 8, în timp ce mă aflam cu batalionul în teren, în imediata vecinătate a comunei, continuînd procesul instrucției de luptă al recruților, am primit ordin de la comandantul regimentului, de a face de îndată adunarea subunităților. Aceasta întrucît se anunțase că formații inamice au încălcat frontiera de stat și înaintează pe direcția de sud a orașului Timișoara.

De îndată am dispus adunarea subunităților aflate pe cîmpul de instrucție, de pe izlazul comunei și am făcut pregătirile necesare în vederea întrării în acțiune.

După scurt timp am primit ordin să ne deplasăm spre Timișoara, unde urma să intrăm în dispozitivul de apărare al orașului, conform ordinelor ce urmau să fie primite din partea Diviziei 9 cavalerie care se afla în localitate.

În jurul orei 9 Batalionul 2 al Regimentului 5 vânători instrucție s-a pus în mișcare cu luarea măsurilor de precauție necesare. Ajunși la Timișoara, inițial s-a dispus intrarea în dispozitiv de apărare, în sectorul de sud al orașului, pentru ca ulterior să se dispună modificarea dispozitivului, întrucât urma să executăm un contra-atac pentru a respinge forțele inamicului care s-au apropiat pînă în marginea de sud a localității Fratelia.

În timp ce traversam orașul spre pozițiile de luptă, am remarcat cum numeroși locuitori se bucurau la vederea subunităților noastre, care se îndreptau hotărâte pentru a opri și nimici forțele inamice. Tramvaiștii din Timișoara au dat un spijin important, asigurînd transportarea cu rapiditate a unor subunități, a unei părți a tehnicii de luptă și a muniției necesare, din centrul orașului (Piața Operei și a fostei Primăriei) și pînă la capătul liniei de tramvai de la Fratelia. Ca urmare subunitățile au putut intra cu aproape o oră mai devreme în pozițiile ordonate.

După o scurtă pregătire de artilerie, efectuată de Regimentul 1 artilerie, la orele 15, Regimentul 5 vânători a declanșat contraatacul.

Batalionul, 2, pe care-l comandam, s-a avîntat năpraznic în luptă. Am rămas surprins în primul moment, cînd am văzut tinerii recruți, cu instrucția încă neterminată, fără experiența războiului, pornind în iureș împotriva inamicului. Vigoarea contra-atacului a fost de-a dreptul uluitoare. Ostașii care înainte de orele 15 erau în așteptare, cu minile încleștate pe arme, așteptînd racheta care să indice pornirea la atac, erau acum neînfricați, în plină acțiune. Inamicul a încercat să schițeze o rezistență, dar impetuozitatea atacului desfășurat simultan de ambele batalioane, care acționau pe un front larg, l-a determinat să se replieze în grabă spre o poziție mai favorabilă pentru luptă.

Ostașii Batalionului 2, alternînd focul cu mișcarea, înaintau în ritm susținut. Cunoșcînd particularitățile terenului din perioada de instruire efectuată între 24 august și 7 septembrie 1944 și văzînd că inamicul se retrage din fața lor, recruții regimentului 5 vânători, au continuat înaintarea cu și mai multă vigoare. Nu mai erau recruții timizi de la instrucție, erau adevărați vrednici luptători conștienți de importanța momentului.

Recruții Regimentului 5 vânători erau hotărîți să izgonească inamicul care călcase pămîntul strămosesc ajungînd la marginea Timișoarei și l-au silit să se retragă în acea zi de 11 septembrie 1944.

Supuse presiunii subunităților de vânători, forțele vrăjmașe au încercat să apere localitatea Șag precum și poziția celor două poduri de peste Timiș, dar în zadar. Ostașii noștri, atacînd în continuare, cu vigoare și continuitate, pozițiile de rezistență ale inamicului amplasate în grădini, pe străzi, în unele case, în vii și în unele culturi din vecinătatea localității, l-au silit în cele din urmă, după lupte aprige, în care am fost nevoiți să utilizăm, armamentul automat, aruncătoarele de 60 și 81,4 mm și chiar grenadele, să cedeze localitatea și să se retragă în grabă spre sud, prin apa riului Timiș. În această luptă este rănit elevul plutonier adjutant Jacob Nicosevici, care în fruntea plutonului pe care l-a comandat s-a dîntins în mod deosebit, prin felul cum a acționat în poziția celor două poduri de peste riul Timiș.

În seara zilei de 11 septembrie 1944, în jurul orelor 20, Regimentul 5 vânători și-a îndeplinit cu cinste misiunea. A eliberat localitățile Șag și Parța, iar inamicul a fost izgonit la sud de riul Timiș.

În această primă luptă, la acest botez al focului, recruții Regimentului timișorean 5 vânători au reușit o strălucită victorie, respingînd forțele vrăjmașe ajunse la marginea de sud a Timișoarei. Acest prim examen a fost trecut în mod strălucit.

Ziua de 11 septembrie 1944 a fost lungă și extenuantă, dar efortul care au trebuit să-l depună recruții nu s-a terminat la orele 20. În continuare, a început organizarea unor noi poziții de apărare pe malul de nord al riului Timiș, de la localitatea

Parța la Șag și pădurea Girocului, inclusiv, prin aceasta fiind solicitate din plin resursele fizice ale militarilor. Lucrările au fost efectuate fără preget și în cele mai bune condițiuni.

Regimentul de recruți 5 vinători a rămas în apărare pe malul de nord al râului Timiș, pe aliniamentul organizat de la Parța la Șag și pădurea est de această localitate, în intervalul de la 11 septembrie 1944 orele 20 și pînă în ziua de 14 septembrie 1944. În baza ordinului primit din partea Diviziei 9 cavalerie a intervenit modificarea dispunerii în poziții de apărare a subunităților din compunerea organică a Regimentului 5 vinători instrucție, începînd cu 14 septembrie 1944. Astfel Batalionul 2 pe care-l comandam, compania de armament greu regimentar (comandant cpt. Gheorghe Constantinescu), precum și comanda regimentului au fost aduse la Timișoara, în vederea întăririi sectorului de apărare al orașului pe direcția de n.v., la marginea cartierului Mehala. În poziția de apărare stabilită pe malul de nord al râului Timiș, de la Parța la Șag și pădurea de la est de această localitate, a rămas doar Batalionul I (comandant cpt. Ioan Petrescu) din Regimentul 5 vinători instrucție, avînd în sprijin o baterie de artilerie din Regimentul 1 artilerie.

Batalionul 2., în după-amiaza de 17 septembrie 1944 a rămas neclintit în poziția de apărare de la nord-vest de Timișoara, la marginea cartierului Mehala.

Aflat în prima linie, de unde comandam batalionul, am remarcat tenacitatea apărării noastre. Era un veritabil zid viu de nestrăbătut. Ostașii, subofițerii și ofițerii din Batalionul 2 nu au permis inamicului să intre în orașul Timișoara. A fost ziua cea mai critică din această parte a orașului. În fața noastră formația de tancuri inamice, urmată de infanteria acestuia, a supus la grele încercări subunitățile noastre de recruți.

Nici tancurile vrăjmașe care se repezeau cu furie, nici abundentul armament automat cu care inamicul arunca o veritabilă grindină de gloanțe asupra pozițiilor noastre, nici focul aruncătoarelor sale, nu a reușit să diminueze forța apărării.

Luptînd eroic, cade la datorie sergentul Roșu din compania 6-a și este grav rănit slt. Seculici Alexandru, care au înfruntat cu îndrăzneală iureșul inamic, pe direcția principală de atac. Tancurile inamice ajung în apropierea pozițiilor noastre de apărare, căutînd să le destrame spre a permite astfel infanteriei să străpungă și să înainteze spre oraș. În acest moment critic, cînd secția noastră de tunuri antitanc, tip Boffors de 37 mm, precum și o mitralieră au fost reduse la tăcere, am ordonat de a se face adăpostirea în poziții, spre a separa formația de tancuri de infanteria inamică. Ajunsă în fața pozițiilor noastre, infanteria inamică, a fost supusă unui foc susținut și neîntrerupt deschis cu întreg armamentul de care a dispus Batalionul 2. Eficiența focului deschis a determinat ca infanteria inamică să înceteze atacul, formația de tancuri ce depășe poziția noastră, rămînînd astfel izolată și fiind luată sub focul artileriei antitanc sovietice care era instalată, în partea de nord-vest a orașului. Încercările făcute în continuare de trupele hitleriste de a străpunge poziția noastră nu au dat rezultate. Tinerii ostași ai Batalionului 2 nu numai că au reușit să lichideze o infiltrare a inamicului spre marginea cartierului Mehala, ci chiar prin focul susținut deschis și efectuarea unui contraatac limitat a reușit să restabilească poziția și să diminueze forțele inamice.

În sprijinul Batalionului 2 s-a aflat pe direcția (drumul) de la Timișoara spre Arad, o companie de grăniceri, o companie auto-moto (comandată de cpt. Gh. Buzdugan); se afla în flanc o companie din Regimentul 17 infanterie și piese de artilerie antitanc sovietică. A venit în sprijin și bateria de artilerie a Regimentului 1 artilerie instrucție (comandant cpt. Ilie Bucurescu) și Divizionul de artilerie antiaeriană aflat în acea parte a orașului (care a deschis foc terestru asupra inamicului). De asemenea a acționat în această zi și compania de armament greu regimentar a Regimentului 5 vinători.

Și la marginea de nord-vest a orașului Timișoara, ostașii Batalionului 2 au arătat dușmanului „că nici pe aici nu se trece”. A fost un veritabil examen de maturitate pentru recruții batalionului, trecut în mod strălucit. Vitejia recruților, în luptele din ziua de 17 septembrie 1944, s-a remarcat în mod evident. Cu toată superioritatea

numerică și în tehnică de luptă de care a dispus inamicul, recruții Regimentului 5 vînători și-au apărat cu cinste vatra strămoșească. S-au evidențiat prin hotărîrea cu care au luptat companiile 6 și 7 aflate în după-amiaza de 17 septembrie 1944, în cea mai critică situație, pe direcția loviturii principale a inamicului. Pe această direcție s-au distins plutoanele comandate de slt. Alexandru Seculici, Slt. rez. Nicolae Hinovescu și slt. Stegaru.

După ce Regimentul 5 vînători instrucție și-a îndeplinit cu succes misiunile încredințate în zona Timișoara, pentru apărarea orașului, a primit ordin de a se deplasa în marș forțat spre zona Crișurilor, pentru a reintra în subordinea Diviziei 1 infanterie-instrucție. Deplasarea a început în dimineața de 19 septembrie 1944.

Marșul forțat, pe drumuri desfundate, uneori pe ploaie și pe vînt, fără suficient timp de odihnă, s-a efectuat în condiții extrem de grele. Tenacitatea cu care recruții au înfruntat aceste greutăți, după zilele istovitoare ale luptelor pentru apărarea Timișorii din săptămîna precedentă, a fost remarcabilă. Străbătînd acest drum împreună cu batalionul pe care l-am comandat, am remarcat hotărîrea cu care ostașii și ofițerii se îndreptau spre zona de luptă din Crișana. Mergeau spre a elibera pe frații ardeleni aflați sub ocupația forțelor fasciste. Cuvintele pot doar în limitată măsură să reflecte imaginea subunităților, voința de neclintit și acel efort colectiv și unitar desfășurat ca un torent spre obiectivul stabilit.

Sosit în dreptul localității Talpoș din județul Bihor, Regimentul 5 vînători instrucție avînd în sprijin Regimentul 1 artilerie instrucție, s-a pregătit de îndată de a intra în luptă.

În jurul orei 13, Batalionul 2 al Regimentului 5 vînători instrucție cu sprijinul de foc al Regimentului 1 artilerie instrucție și al companiei de armament greu regimentar, pornește la atac asupra localității Talpoș, puternic apărată. Inamicul se încăpățînează să reziste. Are loc un puternic schimb de focuri de ambele părți. Ostașii Batalionului 2, comandați cu competență de gradații și ofițerii lor reușesc să se apropie de pozițiile inamice, cu tot focul ucigător deschis de acesta cu armamentul de care dispunea. Atacul executat cu hotărîre de către subunitățile noastre progresează. Concomitent cu manevrarea localității Talpoș, o parte din Batalionul 2 ajunge pe aliniamentul Tăut—Batărul Nou, stabilit drept obiectivul zilei. După aproximativ 6 ore de lupte grele, inamicul a fost nevoit să se retragă în grabă.

Batalionul 2, a reputat încă un strălucit succes în drumul de luptă străbătut în războiul antifascist. Astfel în ziua de 25 septembrie 1944, pînă la orele 19 a reușit să elibereze localitățile Talpoș, Tăut și Batărul Nou din județul Bihor.

Între subunitățile care au trecut riul Crișul Negru, prin apă și sub focul susținut deschis de inamic, s-a aflat și plutonul comandat de slt. rez. Nicolae Hinovescu. Calm, viteaz și hotărît, a atacat cu competență și tenacitate pozițiile de apărare ale dușmanului, situate în partea de vest a satului. Alternînd focul bine chibzuit, cu mișcarea, a ajuns cu plutonul, în fruntea căruia se afla, aproape de marginea satului, obligînd inamicul din acea parte să se replieze. Terenul însă era minat și focul deschis de inamic a creat pierderi acestei subunități. A condus neînfricat atacul pînă a căzut grav rănit în plină luptă împreună cu alți ostași, tocmai cînd a reușit să facă o breșă în poziția apărată de inamic în acea parte a satului, ușurînd astfel acțiunea celorlalte subunități aflate în atac. După scurt timp a murit la postul de prim ajutor al regimentului.

Eroul slt. rez. Nicolae Hinovescu și-a dat viața în ziua de 25 septembrie 1944 pentru eliberarea satului Talpoș din județul Bihor, de sub ocupația forțelor fasciste. Numele acestui tinăr, în vîrstă de numai 22 de ani, s-a înscris la loc de cinste, prin faptele săvîrșite în luptă și jertfă supremă în slujba patriei.

Eroul slt. rez. Nicolae Hinovescu, distins ofițer al Batalionului 2 al Regimentului timișorean 5 vînători instrucție, rămîne pentru noi un simbol al vitejiei, al spiritului de sacrificiu și al unor înalte calități ostășești.

Batalionul 2 al Regimentului 5 vânători instrucție, a fost angajat în ziua de 30 septembrie 1944, în dificila luptă în repliere din zona localității Salonta, în contra unor forțe inamice mult superioare alt numeric cit și în ce privește tehnica de luptă. Cu toată intervenția formațiilor de blindate inamice, care la un moment dat au reușit chiar să învâluie localitatea Salonta (în după-amiaza zilei de 30 sept. 1944), totuși subunitățile batalionului, au acționat ordonat, cu eficiență și calm, desfășurând cu competență lupta în repliere. Cu pierderi minime, batalionul, a reușit la sfârșitul zilei de 30 septembrie 1944 să consolideze apărarea pe un aliniament mai favorabil, contrbuind împreună cu alte unități și subunități la destrămarea coeziunii forțelor inamice care au executat contralovitura în acest sector.

În fața forțelor dușmane care se apropiau, a rămas neclintit pe poziție, soldatul Păulescu Petre, trăgător la mitralieră. A rămas pe poziție, trăgând neincetat, fără a renunța la luptă, deși inamicul a ajuns în apropiere, până în momentul în care a căzut lovit de un glonț.

Tinărul erou, soldat din contingentul 1945 și-a dat viața pentru apărarea poziției încredințate, îndeplinindu-și cu sacrificiul suprem misiunea, pentru patrie.

Începînd din noaptea de 7/8 octombrie și pînă în dimineața zilei de 10 octombrie 1944, Regimentul de recruți 5 vânători a efectuat un marș forțat, susținut, în condiții extrem de grele — drumuri desfundate de ploii, temperatură destul de scăzută, cu insuficiență odihnă și hrană — spre a ajunge la obiectivele stabilite prin ordine care veneau succesiv. În ziua de 10 octombrie 1944, dimineața, a ajuns în fața localității Nagyrábé, puternic întărită de inamic.

În ziua de 10 octombrie 1944 în jurul orelor 14, Batalionul 2 al Regimentului 5 vânători, împreună cu Regimentul 49 cavalerie sovietic, declanșează atacul împotriva pozițiilor de apărare inamice, amenajate la marginea și în interiorul localității Nagyrábé. Situația din zonă a impus de a se acționa cu cea mai mare rapiditate. Atacul a fost început în foarte bune condiții, dar înaintarea s-a făcut extrem de greu. Inamicul dispunînd de puternice forțe, amplasate în poziții bine amenajate în raport de specificul terenului, a declanșat un foc extrem de puternic, deschis de armament automat, aruncătoare de mine și artilerie. După circa două ore și jumătate de lupte înverșunate, subunitățile Batalionului 2, au ajuns, pe direcția vest, de liziera localității Nagyrábé. Trupele naziste au contraatacat cu înverșunare, folosind formații de tancuri, sprijinite de autotunuri, de aruncătoare și de artilerie. Infanteria inamică a intensificat tragerile executate cu un abundent armament automat. Supus unei puternice presiuni, Batalionul 2 a executat o repliere de cca 300 de metri, pe o poziție mai favorabilă de luptă, de pe care cu tot efortul depus, nu a mai putut înainta. Puterea de foc a inamicului la Nagyrábé, era net superioară celei de care dispunea Regimentul 5 vânători instrucție. Cu toate acestea, voința neclintită de a lupta contra forțelor fasciste, a făcut ca militarii noștri, prin vitejie, tenacitate și spirit de sacrificiu, alese virtuți ostășești, să suplinească decalajul care a existat între tehnica de luptă cu care am fost dotați și potențialul trupelor vrăjmașe aflate în față.

Scurt timp după orele 17 este introdus în luptă și Batalionul I al Regimentului 5 vânători instrucție, care acționează în iureș, căutînd a manevra localitatea. Înaintînd cu rapiditate, ostașii noștri ajung pe pozițiile inamicului, unde atacă la baionetă. Ajunși la liziera satului pe la orele 18,30 nu au mai putut înainta. Cade la datorie, în această zi slt. rez. Nicolae Vodă, care a luptat neînfricat. Batalionul are numeroși răniți în această acțiune. Împotriva subunităților noastre care au ajuns pe liziera satului Nagyrábé, inamicul concentrează din nou focul abundentului armament de care a dispus în acest sector. Din nou inamicul a introdus în luptă formații de tancuri pentru a zăgăzui orice încercare de pătrundere în Nagyrábé. Au urmat timp de cîteva ceasuri executarea de trageri de pe poziții. Aceste schimburi de focuri, care din timp în timp alternau în intensitate, arătau că inamicul era puternic și că nu intenționa să cedeze pozițiile. Întrădeavăr, în condițiile specifice localității Nagyrábé a reușit să amenajeze unele lucrări menite a da tărie apărării. La marginea satului, în apropierea canalului cu apă erau amplasate numeroase cuiburi dotate cu armament automat. Se afla chiar amenajată o cazemată (ulterior am constatat, construită din material lemnos și pămînt) iar în unele poziții precizate erau tancuri îngropate. În

casele de la marginea satului cît și de pe străzi se aflau amplasate poziții de rezistență, care permiteau de a se asigura o mare concentrare de foc pe direcțiile de atac.

Deși extenuați după marșul forțat efectuat din noaptea de 7/8 octombrie și pînă la 10 octombrie, înfruntînd intemperii, luptînd cu oboseala instalată prin somn insuficient, militarii Regimentului 5 vinători instrucție au etalat resurse ne bănuite. În timpul nopții de 10/11 octombrie 1944, pe la orele 1 s-a pornit din nou la atac asupra localității Nagyrábe. Cum era de așteptat inamicul a intrat prompt în acțiune. Cu toată violența focului deschis de acesta, vinătorii noștri pătrund în sat iar unele subunități ajung chiar pînă la liziera de nord a localității, unde au instalat în poziție mitralierele. A venit și riposta inamicului. Subunitățile noastre s-au menținut pe pozițiile cucerite, luptînd eroic timp de cîteva ore, dar supuse unui foc copleșitor și acțiunii formațiilor de tancuri dușmane au fost nevoite să se replieze din nou în apropierea bazei de plecare la atac, fiind însă angajate susținut în luptă cu inamicul. Schimbul de focuri a continuat. În zilele următoare s-au efectuat noi încercări de a se pătrunde în localitate dar fără rezultat. Inamicul nu voia să o cedeze. Comandamentul sovietic introduce în luptă noi și puternice forțe în zonă. Luptele iau amploare, dar pînă în primele ore ale zilei de 17 octombrie situația pozițiilor se menține aceeași. În zorii zilei de 17 octombrie inamicul s-a retras, subunitățile noastre pătrunzînd în Nagyrábe și în continuare înaintînd spre a-l obliga să lupte.

În luptele din zona localității Nagyrábe de pe teritoriul Ungariei, între 10—17 octombrie 1944, ostașii, subofiterii și ofiterii Regimentului 5 vinători instrucție s-au acoperit de glorie. Faptele lor de vitejie, asalturile vijelioase și repetate asupra pozițiilor inamice, ținuta ostășească și spiritul de sacrificiu au atins cotele cele mai înalte.

Rememorînd faptele, cinstim în același timp și numeroșii eroi ai Regimentului de recruți timișorean 5 vinători, care și-au dat viața și au fost răniți în violentele lupte din zona localității Nagyrábe.

Drumul de luptă străbătut de vinătorii timișoreni a continuat. Ne îndreptăm spre noi localități. La 19 octombrie am ajuns la Hajduszoboszló, iar la 23 octombrie la Hajduböszörmény. În zona acestei localități ne-am instalat în apărare. În zilele de 23 și 24 octombrie, au avut loc puternice dueluri de artilerie. Misiunile se succed în ritmul imprimat de desfășurarea unor lupte în care erau angajate puternice forțe de ambele părți. În ziua de 27 octombrie 1944, fiind rănit, și evacuat m-am despărțit de militarii Batalionului 2 recruți, pe care l-am format, cu care am participat în luptele în care a fost angajat și de care m-am atașat.

1. *Batalionul a fost angajat în lupte cu un specific foarte diferit. Astfel:*

— contraatac executat în plin șes, avînd flancul stîng nesprijinit de nici o unitate sau subunitate (la Timișoara în ziua de 11 septembrie 1944);

— apărarea pe un aliniament precizat, avînd în spate un interval mare liber și flancul stîng nesprijinit (poziția de apărare adoptată pe malul de nord al riului Timiș între 11 septembrie 1944 orele 20 și pînă la 14 septembrie 1944);

— apărarea fermă pe poziții, în care a acționat pentru separarea formațiilor de tancuri inamice de infanterie care le urma (în sectorul de n.v. al Timișorii la 17 septembrie 1944);

— atacarea unei localități puternic apărată de inamic, prin manevrare în plină zi și pătrunderea adînc în dispozitivul inamicului (eliberarea localității Talpoș din județul Bihor la 25 septembrie 1944);

— lupta în repliere, păstrînd compactitatea și puterea de foc a subunităților, avînd în vedere principiul eficienței și amplasarea pe un aliniament mai favorabil de apărare, contribuind astfel la destrămarea contraloviturii inamice din zonă (Salonta, în ziua de 30 septembrie 1944);

— atacurile executate în zona localității Nagyrábe de pe teritoriul Ungariei contra unui inamic amplasat în poziții de apărare bine organizate (între 10—17 octombrie 1944), avînd în dotare abundant armament modern;

2. *În itinerariul de luptă străbătut în războiul antilacsis, în anul 1944, Batalionul 2, a fost solicitat fără răgaz, misiunile încredințate alternînd cu marșuri exte-*

nuante în condiții extrem de grele. Ca urmare au fost solicitate din plin resursele fizice ale militarilor de toate gradele. S-a remarcat în tot acest drum de luptă — voiața, hotărîrea fermă de a se îndeplini misiunile în cît mai bune condiții.

3. În luptele în care a fost angajat Batalionul, a avut în față, frecvent, un inamic dotat cu armament automat mult mai abundent, fapt care i-a conferit acestuia o ridicată putere de foc. Ca urmare a fost necesar din partea recruților, un plus de energie, de curaj și încredere în propriile forțe, pentru a se avînta prin ploaia de gloanțe spre pozițiile inamicului și spre a-l înfrînge. Aceste trăsături morale pe care le-au avut tinerii ostași, recruți din batalionul pe care l-am comandat, se impun a fi subliniate. Repetatele atacuri executate asupra localității Nagyrábe de pe teritoriul Ungariei au evidențiat pregnant că recruții Regimentului 5 vînători s-au situat la cele mai înalte cote ale eroismului.

4. Vitejia militarilor noștri nu a putut fi înfrîntă de tehnica modernă de luptă utilizată de inamic. Atacurile cu tancuri executate de forțele vrăjmașe, nu au putut destrăma coeziunea și capacitatea combativă a subunităților noastre aflate în luptă.

Eroismul de care au dat dovadă ostașii, gradații, subofiterii și ofițerii Regimentului de recruți timișorean 5 vînători, în drumul de luptă străbătut în războiul antifascist în perioada anului 1944, constituie un veritabil simbol al datoriei ostășești, care va dăinui luminos peste timp, pentru Patrie.

Timișoara, 29 decembrie 1978

Locotenent-colonel (rez). *Ioan Stamatiu*

23

CONTRIBUȚIA REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI ÎN PERIOADA 23 AUGUST — 19 SEPTEMBRIE 1944 LA APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA

Se împlinesc 35 de ani de la istoricul act înfăptuit la 23 August 1944, dată la care tinerii recruți ai Regimentului 5 vînători din Timișoara, au stat cu arma în mînă pentru apărarea pămîntului strămoșesc, răspunzînd cu fermitate și cu deosebit curaj la atacurile dușmanului.

La sfîrșitul primei decade a lunii august 1944, Divizia I-a infanterie din Timișoara, a primit ordin de la M.St.M. de a se deplasa cu unitățile sale de recruți în Moldova, într-o zonă pe Prut, la nord de Huși. Acolo unitățile de recruți urmau să continue instrucția și să execute lucrări de fortificații.

Regimentul 5 vînători P.S. (recruți) din Timișoara, dispersat în comuna Săcălaz, a primit ordin de la Divizia I-a infanterie, ca recruții să se despartă de P.S. și să fie pregătiți de a fi gata de îmbarcare și plecare la primirea ordinului. Astfel a luat ființă Regimentul 5 vînători.

Imediat după anunțarea actului de la 23 August 1944, chiar în acea noapte, Regimentul 5 vînători recruți, aflat în comuna Săcălaz, a primit ordin telefonic de la Divizia 1 infanterie-instrucție, de a se deplasa de îndată în orașul Timișoara, pentru a asigura paza necesară, întrucît existau multe formații militare hitleriste. Misiunea a fost îndeplinită, încă din acea noapte, Regimentul 5 vînători, ocupînd poziții în orașul Timișoara.

În dimineața zilei de 24 august 1944, din ordinul Diviziei 1 infanterie-instrucție, ia ființă Detașamentul Lt. Col. Giuran, compus din:

- Regimentul 5 vînători recruți din Timișoara
- Regimentul 1 artilerie recruți din Timișoara
- Batalionul de garnizoană din Timișoara

— un pluton de pionieri din Regimentul 7 pionieri Timișoara.

— compania de grăniceri din Jimbolia.

Postul de comandă al detașamentului s-a stabilit la cazarma Regimentului 5 vânători din Timișoara.

Misiunea acestui detașament, format din ordinul diviziei, a fost aceea de a efectua dezarmarea formațiilor militare hitleriste aflate în oraș și de a asigura apărarea lui precum și a zonelor imediat învecinate.

Detașamentul a primit pentru ocupare și apărare sectorul centru, în care intra și orașul Timișoara. Sectorul se întindea de la Sinandrei la Parța, linia de apărare trecind de la vest de calea ferată Sinandrei—Timișoara—Freidorf—Parța.

Recruții Regimentului 5 vânători au ocupat poziția de apărare de la vestul orașului Timișoara, la nord și sud de canalul Bega, apărind cu un batalion Mehala iar cu al doilea batalion Fratelia și Chișoda.

Ținând cont de condițiile în care și-a desfășurat activitatea regimentul în zona orașului Timișoara, după 23 August 1944, se pot distinge două părți:

I. *PRIMA PARTE*, de la 23 August pînă la 7 septembrie 1944, au avut loc:

a. recunoașterea, ocuparea și organizarea pozițiilor de apărare;

b. întocmirea planului de foc al infanteriei și al artileriei;

c. instruirea recruților, în condiții de teren precizate.

În această perioadă nu a avut loc nici o acțiune de luptă.

Această perioadă de organizare și pregătire pentru apărare în condițiile geografice specifice orașului Timișoara, dificil de apărut datorită șesului, a fost de mare utilitate pentru completarea instrucției celor peste 1 800 recruți ai Regimentului 5 vânători, care aveau aproape patru luni de pregătire militară, fără experiența necesară unor lupte cu un inamic ce dispunea de o tehnică de luptă superioară.

Tot în această perioadă Batalionul de garnizoană și subunități din rezerva Regimentului 5 vânători recruți au dezarmat toate formațiile militare naziste aflate pe teritoriul orașului Timișoara.

În ziua de 7 septembrie 1944, Divizia 1 infanterie-instrucție, a fost înlocuită de Divizia 9 cavalerie.

Divizia 1 infanterie-instrucție a primit ordin de a se deplasa de la Timișoara la Ineu și de a-și concentra unitățile sale în acea zonă.

În urma acestui ordin, pozițiile organizate de Regimentul 5 vânători recruți, în zona orașului Timișoara, au fost ocupate de la 7 septembrie 1944, de Regimentul 13 călărași.

Regimentul 5 vânători din Timișoara, s-a deplasat în comuna Sinandrei, urmînd a se îmbarca în două garnituri de tren pentru a fi transportat în zona de concentrare a diviziei, la Ineu. Astfel la această dată (7 septembrie 1944) detașamentul format la 24 august 1944 și-a încetat activitatea de organizare și apărare, avînd altă distribuire a unităților care l-au compus. În felul acesta ia sfîrșit și prima parte a activității desfășurate de Regimentul 5 vânători recruți, în vederea apărării orașului Timișoara.

Înainte de a trece la cea de a doua parte care se caracterizează prin acțiuni de luptă în zonă și condiții diferite, este necesar a se face o precizare a potențialului de care dispunea Regimentul 5 vânători.

Locotenent-colonel GIURAN I. ALEXANDRU, comandantul Regimentului 5 vânători din Divizia 1 infanterie-instrucție

Deși la acea dată Regimentul 5 vînători, a dispus de un efectiv mare, peste 1 800 recruți, totuși avea un număr insuficient de subofițeri și ofițeri activi. Regimentul dispunea de: un maior de rezervă — ajutorul comandantului; trei căpitani activi (doi încadrați comandanți de batalion iar al treilea numit comandantul companiei armament greu; comandanții de companii erau numai locotenenți de rezervă; comandanții de plutoane erau sublocotenenți activi tineri înaintați în grad la 1 aprilie 1944 și sublocotenenți de rezervă care au efectuat Școala instructorilor pentru recruți; încheietori de plutoane, erau elevi plutonieri, înaintați în grad la 1 aprilie 1944, repartizați de școli la regimente precum și subofițeri activi și de rezervă ai Regimentului 5 vînători.

Recruții aveau aproape patru luni de pregătire militară. Instrucția grupei de luptă era doar în prima lună, neavînd suficientă pregătire pentru acțiuni de ansamblu.

Din redarea acestei situații reiese evident că Regimentul 5 vînători din Timișoara, se afla într-o perioadă de efectuare a instrucției, cadrele de conducere a subunităților neavînd suficientă experiență pentru operații militare mai pretențioase.

La această deficiență de pregătire militară se mai adăuga și slaba dotare cu armament a Regimentului 5 vînători recruți. Acesta era dotat cu armament de instrucție: puști, puști-mitraliere, mitraliere (puține întrucît companiile de mitraliere aveau cîte două plutoane echipate cu puști mitraliere în loc de mitraliere), trei aruncătoare de 120 mm, patru aruncătoare de 81,4 mm, o secție de tunuri anticar de 37 mm (două tunuri) și o secție de mitraliere antiaeriene (două piese).

Dacă la aceasta se are în vedere faptul că orașul Timișoara, așezat în plin șes, are o întindere pe o suprafață destul de mare, cu comunicații mult ramificate în toate direcțiile, venind în avantajul inamicului aflat în înaintare, apare evident, misiunea grea pe care o aveau tinerii ostași care trebuiau să lupte în aceste condiții, cu un inamic cu experiență și dispunînd de o tehnică de luptă superioară.

În plus trebuie subliniată greutatea cu care se puteau asigura obținerea informațiilor necesare asupra deplasărilor de trupe inamice, pentru a se putea lua măsurile adecvate prin deplasarea eventualelor întăriri. Deplasările întăririlor erau făcute pe jos, regimentul neavînd mijloace de transport auto în dotare.

Legătura cu unitățile de grăniceri de pe frontieră era greu de stabilit față de depărtarea destul de mare la care acestea se aflau de orașul Timișoara.

S-a intervenit la Direcția telefoanelor din Timișoara, pentru a se asigura *legătura telefonică publică, pentru a se putea comunica cu unitățile de grăniceri de pe frontieră.*

Telefoanele publice din Timișoara, ne-au asigurat în permanență legătura telefonică cu unitățile de grăniceri, în leul acesta fiind obținute imediat informațiile necesare asupra încălcărilor de frontieră, în sectorul Centru.

II. *PARTEA A DOUA*, se referă la luptele care au avut loc în zona orașului Timișoara, între 11—19 septembrie, perioadă în care Regimentul 5 vînători a fost adus în Timișoara pentru a înlări potențialul unităților aflate în apărare, fiind pus sub ordinele Divizei 9 cavalerie.

În această perioadă Regimentul 5 vînători împreună cu Regimentul 13 călărași: Regimentul 1 artilerie precum și alte unități, au participat la lupte importante, pentru apărarea orașului Timișoara.

Regimentul 5 Vînători recruți a executat:

a. *Atacul din după-amiaza zilei de 11 septembrie 1944, dat la sud de Timișoara, de la Fratelina și Chișoda, unde trupele naziste au fost oprite de Regimentul 13 călărași.*

Atacul executat de Regimentul 5 vînători s-a soldat cu respingerea inamicului, eliberarea comunelor Șag și Parța.

b. *Apărarea orașului Timișoara la n.v. Mehala de Regimentul 5 vânători recruți, cu Batalionul 2 și cu celelalte subunități, în perioada de la 15—19 septembrie 1944.*

c. *Apărarea pe front larg de la Parța la Șag — pădurea est—Șag, pe malul de nord al râului Timiș și lupta în retragere de la Șag și Parța până la Fratelia și Chișoda, executată de Batalionul I al Regimentului 5 vânători, de la 14—19 septembrie 1944.*

Participarea Regimentului 5 vânători la luptele care au avut loc în zona orașului Timișoara, a început în ziua de 11 septembrie 1944 prin atacul dezlănțuit pentru respingerea inamicului spre Șag și Parța.

În dimineața zilei de 11 septembrie 1944, în timp ce subunitățile regimentului se aflau la instrucție pe islazul comunei Sinandrei (îmbarcarea și deplasarea regimentului spre zona de concentrare de la Ineu a fost amînată din lipsa garniturilor de tren necesare), în sat circula zvonuri că inamicul ar înainta spre Timișoara dinspre Jebel, cu 500 tancuri. Populația din comună era agitată în urma acestor zvonuri.

Dată fiind gravitatea situației, am luat imediat măsuri ca unitățile regimentului să fie de îndată aduse de la cîmpul de instrucție în comună, să fie distribuită muniția și făcute pregătirile necesare efectuării cu rapiditate a unor acțiuni determinate de împrejurări.

În acel timp, șeful de Stat Major al Corpului 7 teritorial, aflat la Radna, a dat ordin telefonic (în jurul orei 8,30) ca Regimentul 5 vânători să treacă sub ordinele Diviziei 9 cavalerie, urmînd a se stabili legătura cu aceasta, ceea ce s-a realizat imediat.

Comandantul Diviziei 9 cavalerie a dat ordin ca Regimentul 5 vânători să pornească în marș pe jos de la Sinandrei la Timișoara (cca 10 km). Plutonul de pioneri al regimentului a primit misiunea să fie îmbarcat în autocamioane anume trimise din partea diviziei, pentru a se deplasa la Șag și a distruge podurile de pe râul Timiș.

În jurul orei 9,30 regimentul este în marș spre Timișoara, avînd asigurat dispozitivul de siguranță și paza antiaeriană. Pe la ora 11,30 ajunge la marginea de nord a orașului Timișoara.

În timp ce regimentul era în marș a apărut o escadrilă de 9 avioane, trimisă de Armata I-a cu misiunea de a bombarda trupele dușmane ce înaintau spre Timișoara.

În urma ordinului verbal dat de generalul Popescu, comandantul Diviziei 9 cavalerie, ca să intru cu regimentul în dispozitiv de apărare la Fratelia și Chișoda, la sud de orașul Timișoara, am dispus:

— Batalionul I, comandat de căpitanul Petrescu Ioan să ocupe și să apere Fratelia;

— Batalionul 2, comandat de căpitanul Stamatiu Ioan să ocupe și să apere Chișoda.

Batalioanele 1 și 2, au pornit în marș, de la liziera de nord a orașului Timișoara, trecînd prin oraș spre locurile stabilite.

Un sprijin deosebit pentru transportul cu rapiditate a trupelor s-a primit din partea tramvaiștilor timișoreni, care în aceste clipe grele, au înțeles să pună mijloacele pe care le deserveau la dispoziția ostașilor. Astfel cu ajutorul tramvaielei aflate în centrul orașului, numeroase subunități au fost transportate în cel mai scurt timp pînă în Fratelia, de unde s-au îndreptat spre pozițiile stabilite, aflate la cîteva sute de metri de ultima stație de tramvai. Datorită acestui sprijin acordat de tramvaiștii timișoreni, ostașii au sosit în pozițiile de luptă cu aproape o oră mai devreme, fapt de o deosebită importanță în desfășurarea acțiunilor de luptă, care reclamau rapiditate.

În timp ce batalioanele 1 și 2 ocupau pozițiile stabilite, printr-un ordin scris al Diviziei 9 cavalerie s-a dispus atacarea imediată în direcția Șag și Parța, pentru respingerea trupelor naziste care erau în contact cu Regimentul 13 călărași, iar în

seara aceleiași zile să fie ocupate comunele Șag, Parța, pădurea de la est de Șag, stabilindu-se linia de apărare pe riul Timiș.

În această nouă situație, batalioanele 1 și 2 ale Regimentului 5 vinători și-au strins dispozitivele instalându-se pe baza de plecare la atac, cu ambele batalioane în linia I-a. Baza de plecare la atac a fost stabilită înapoia apărării Regimentului 13 călărași, care era în contact cu inamicul.

Intrucât terenul era acoperit aproape peste tot cu porumb, iar soldații cu instrucția incompletă, nu aveau în flancuri nici o unitate, au fost necesare măsuri de precauție speciale și respectarea riguroasă a direcției de înaintare stabilită.

În ordinul dat comandantul de regiment a prevăzut că batalionul I, atacă pe direcția: șoseaua Timișoara—Șag—Parța, după care va intra în apărare pe riul Timiș. Batalionul atacă cu două companii în linia I-a (compania 1 și 3) și două companii în linia II-a. Baza (compania 3-a comandată de Lt. rez. Spătaru), va înainta pe șoseaua Timișoara—Șag având în linia I-a un pluton la est și altul la vest de șosea. La vest de șosea s-a prevăzut să înainteze în linia I-a compania I-a (comandată de Lt. rez. Viorel), având ordin să țină legătura în înaintare cu plutonul din compania 3-a, ce se deplasa la vest de șosea. În linia II-a de înaintare, compania 2-a (la cca 300 m distanță de compania 3-a), iar în dreapta (vest) de compania 2-a înainta compania 4-a (comandată de Lt. rez. Mirescu A.), după compania 1-a, cu misiunea de a acoperi flancul drept al acesteia.

Batalionul 2, (comandant cpt. Slamatiu I.), atacă pe direcția calea ferată Timișoara—Șag, cu misiunea de a respinge trupele inamice, de a ocupa gara Șag și pădurea de la est de comuna Șag, urmînd a intra în poziție de apărare pe riul Timiș. În dispozitivul de atac era prevăzut ca batalionul 2 să atace cu două companii în linia I-a (compania 6 și 7) și două companii în linia II-a (companiile 5 și 8).

Compania 6 (comandată de Lt. rez. Popescu N.) se află situată la dreapta, fiind compania de bază a Batalionului 2, cu ordin de atac pe direcția est calea ferată Timișoara—gara Șag. În cadrul acestei companii o grupă înainta pe calea ferată pentru a face legătura cu plutonul din compania 3-a a Batalionului I, avînd misiunea de a apăra flancul acestuia.

Compania 7-a (comandant Lt. rez. Ungureanu) era la est de compania 6-a și în timpul atacului înainta în direcția pădurea situată la est de gara Șag.

Plutonul aflat în dreapta, în prima linie, ținea legătura cu plutonul din stînga companiei a 6-a.

În linia II-a înaintau companiile 5 și 8.

Compania de armament greu (comandată de căpitan Constantinescu), avînd în dotare aruncătoare de 120 mm și de 81,4 mm, se afla amplasată în zona fabricii de cărămidă, la vest de gara Frateția.

În desfășurarea atacului s-au stabilit următoarele trei obiective:

1. — un km nord cantonul de pe calea ferată;
2. — bifurcația șoselei care duce la Șag și Parța;
3. — riul Timiș.

Comandanții de batalioane aveau ordin să raporteze prin semnale luminoase ajungerea la obiective (prin aruncarea a 2 rachete verzi cu stele și prin agenți). Pornirea de pe obiectiv, rachelă roșie aruncată de la P.C. al regimentului.

Axul de mișcare al regimentului a fost precizat: șoseaua Timișoara - Șag, după Batalionul I.

Pregătirea atacului s-a făcut de divizionul de artilerie instrucție, comandat de maior Mazilu I., astfel:

— bateria de tunuri de 75 mm din poziția ocupată în zona stadionului Școlii politehnice, cu observatori în turnul bisericii romano-catolice din Frateția (comandant Lt. rez. Pogînceanu Petre), cu misiunea de a da sprijin Batalionului 2;

— bateria de obuziere de 100 mm (comandant lt. Popa Liviu) amplasată în zona din str. Clujului, cu misiunea de a da sprijin în atac Batalionului I.

Bateriile de artilerie ale Regimentului 1 artilerie precum și compania de armament greu a Regimentului 5 vânători, au deschis focul asupra inamicului în jurul orei 14,40.

După o scurtă pregătire de artilerie și de aruncătoare, de la P.C. al Regimentului 5 vânători s-a dat semnalul de pornire la atac (racheta roșie).

Bateriile de artilerie precum și compania de armament greu au lungit tragerea, după care batalioanele 1 și 2 ale regimentului au pornit la atac de pe baza de plecare, depășind linia ocupată de Regimentul 13 călărași, luând contactul cu inamicul, care în urma atacului dezlănțuit a fost forțat să se retragă spre Șag.

Ajunse pe aliniamentul obiectivului I, batalioanele s-au oprit, comandantul Batalionului 2 a trimis un pluton în urmărirea inamicului (plutonul 2 din compania 6-a comandat de elev plutonier adjutant Nicosevici I.), cu misiunea de a înainta pe direcția est calea ferată Fratelii—Șag, efectuând recunoașterea pozițiilor ocupate de inamic și de a raporta operațiile pe care acesta le efectuează. În timp ce îndeplinea această misiune, plutonierul a fost primit cu focuri de armă de la cantonul ce se afla pe calea ferată, la cca 400 m nord-est de comuna Șag. Elevul Nicosevici a dat ordin de deschiderea unui foc concentrat asupra cantonului până la reducerea inamicului la tăcere și a înaintat cu plutonul în salturi, pe grupe. În înaintarea sa, plutonul 2 a fost din nou primit cu focuri dinspre comuna Șag. Pornind la atac, silește inamicul să se retragă de pe partea de est a comunei spre sud, peste riul Timiș.

În acest răstimp, batalioanele 1 și 2, se aflau în înaintare de la obiectivul 1 spre obiectivul 2, iar compania de armament greu se deplasa din zona inițială spre zona bifurcației șoselelor Timișoara—Șag—Parța.

Divizionul de artilerie a primit ordin de a asigura sprijin cu focul său, batalioanelor 1 și 2, în operațiile care s-au efectuat în vederea ocupării comunelor Șag și Parța.

După ce batalioanele 1 și 2 au ajuns în aliniamentul stabilit drept obiectivul 2 (în jurul orelor 17), s-au luat măsuri pentru continuarea atacului, în vederea ocupării comunelor. Continuând acțiunile de luptă, compania 6-a, în urma ordinului dat de către comandantul Batalionului 2, căpitanul Stamatiu, printr-un atac susținut a ocupat gara Șag și a pătruns în partea de n.v. a comunei, nimicind cuiburile de rezistență inamice amplasate aici. De asemenea a pus stăpânire pe podurile de pe Timiș.

În fața acestei înaintări rapide, inamicul s-a retras la sud de Șag, sub presiunea continuă a atacului dezlănțuit de vânători, urmărit îndeaproape de plutonul 2 din compania 6-a, până la podul de peste Timiș. În zona acestui pod, elevul adj. Nicosevici a asigurat organizarea apărării, imediat după ocupare.

Simultan, compania 7-a (comandată de lt. rez. Ungureanu Constantin), a primit ordin să înainteze cit mai rapid, spre sud, pentru a pune stăpânire pe pădurea ce se află la est de gara Șag, să ocupe malul de nord al Timișului și să organizeze apărarea.

La scurt timp de la ocuparea și organizarea apărării podurilor de peste Timiș, de către plutonul 2 din compania 6-a, inamicul aflat la sud de Timiș, la cca 3—400 m depărtare, a dezlănțuit un atac, deschizând foc puternic de arme și arme automate asupra podurilor și a formației care apăra aceasă poziție. Comandantul plutonului 2 din compania 6-a, elevul Nicosevici Iacob a fost rănit de un glonte de mitralieră. Deși rănit nu s-a evacuat, rămânând în mijlocul ostașilor pentru a conduce lupta. Calm și cu sînge rece, cu un înalt simț al datoriei ostășești a dirijat focul asupra formației inamice care se apropia. Concentrarea focului, cu întreg armamentul de care dispuneau ostașii plutonului, asupra inamicului aflat în înaintare, a determinat oprirea acestuia și încetarea atacului. Conștient de importanța misiunii care i-a fost încredințată, a rămas în mijlocul ostașilor pînă seara, cînd a fost evacuat la Spitalul militar din Timișoara.

În paralel cu atacul desfășurat de Batalionul 2, Batalionul 1 a desfășurat acțiuni de atac spre vest.

Compania 3-a (comandant lt. rez. Spătaru) a ajuns cu plutonul 3 până la liziera de nord a comunei Șag (pluton comandat de serg. maj. Basarab). La est de plutonul 3, înainta plutonul 2 (comandat de serg. maj. Marin), în timp ce plutonul 1 (comandat de slt. Sorin) se afla în linia II-a.

Compania I-a (comandată de lt. rez. Viorel) și-a început înaintarea către comuna Parța. În timpul desfășurării acestor acțiuni, s-a produs un interval mare între companiile 3 și 1, fapt care a fost remediat de urgență, prin ordinul dat de către comandantul regimentului, ca acest interval să fie imediat ocupat de compania 4-a (comandată de lt. rez. Mirescu Aurel), aflată în linia II-a a Batalionului 1, cu misiunea de a înainta în direcția sud-vest a comunei Șag, de a ataca și respinge inamicul, curățind comuna Șag, în legătură la est cu compania 3-a, urmînd în final să ajungă pe dig, la nord de riul Timiș, pentru a se instala în apărare.

Întrucît subunitățile de pușcași din Batalionul I nu puteau pătrunde în comună, datorită rezistenței inamicului, care a deschis un puternic foc de arme automate, din casele de la lizieră, inamicul a fost neutralizat prin focul deschis de armamentul greu aflat în sprijinul vînătorilor.

Plutoanele 2 și 3 au pătruns în comună în legătură la dreapta (sud) cu plutonul 1 din compania 4-a (comandant slt. Dumitrașcu Nicolae). Plutonul 3 din compania 4-a (comandant serg. maj. Neiboiu) a atacat pe direcția sud a comunei Șag și a digului de pe Timiș, încercuind comuna pe la sud.

Plutoanele care au pătruns în Șag au avut o misiune deosebit de dificilă, din cauza rezistenței îndrîjite a inamicului, care deschidea foc cu arme automate din numeroase case. Aceste rezistențe au fost neutralizate de către tinerii recrui ai Regimentului 5 vînători, datorită curajului deosebit, de care au dat dovadă, a spiritului de abnegație precum și a voinței ferme de a alunga inamicul de pe pămîntul patriei. S-a remarcat vitejia, exemplul și priceperea comandanților de plutoane, care au imprimat forță atacului. Inamicul a fost obligat să se retragă din comună spre sud, trecînd Timișul prin apă, — întrucît podurile de peste Timiș, erau ocupate și apărute de plutonul 2 din compania 6-a. În felul acesta Șagul, încercuit de compania 6-a la est, compania 3 la nord și compania 4 la vest și sud, a fost în întregime ocupat. În seara aceleiași zile vînătorii au ocupat și comuna Parța. După terminarea acestei operații, ambele batalioane au intrat în dispozitiv de apărare pe malul de nord al riului Timiș.

Divizionul de artilerie din Regimentul 1 artilerie, precum și compania de armament greu a Regimentului 5 vînători, au fost amplasate în zona de la nord de comuna Șag, la bifurcarea șoselelor care duc la Șag și la Parța.

Plutonul de pionieri primește ordin să mineze cele 2 poduri de pe Timiș precum și eventualele locuri învecinate pe unde ar putea ataca inamicul.

În comuna Șag, după ocupare, au fost găsiți și eliberați din Regimentul 13 călărași, ostași care au fost luați prizonieri de trupele naziste.

La sud de podurile de pe Timiș se aflau mai multe mașini ale trupelor naziste, distruse în urma bombardamentelor executate de escadrila de aviație română, trimisă de Armata I-a.

În ziua de 12 septembrie 1944, Regimentul 5 vînători a fost informat la Șag, prin telefon de la Stamora, că unități SS se îndreaptă de la Stamora la Deta spre Jebel.

Imediat a fost trimis în recunoaștere lt. rez. Mirescu A. cu un pluton de pușcași comandat de slt. rez. Dumitrașcu N. și slt. Fluieraș. Neavînd alte mijloace de transport la dispoziție, deplasarea plutonului de pușcași s-a făcut cu căruțele. Ajungînd în apropiere de Jebel, lt. rez. Mirescu a zărit mai multe mașini germane cu soldați. A dispus oprirea căruțelor, debarcarea rapidă a ostașilor și ocuparea unei poziții de luptă favorabilă, de unde a deschis un foc viu cu întreg plutonul, concentrat asupra

mașinilor și în special asupra cauciucurilor. Datorită focului puternic declanșat de plutonul de pușcași comandat de slt. rez. Dumitrașcu N., dirijat de lt. rez. Mirescu, precum și a avariilor cauzate mijloacelor de transport ale inamicului, între altele fiind avariata și o mașină folosită de ofiteri, formația SS inamică, necunoscând situația din teren, s-a retras imediat părăsind comuna Jebel.

Din informațiile primite de la locuitorii din comună a reieșit că în această acțiune, inamicul ar fi avut răniți 1 ofiter și mai mulți ostași.

După efectuarea acestei acțiuni, subunitatea din Regimentul 5 vânători, a fost schimbată de o subunitate aparținând Batalionului auto.

În luptele de la Șag s-au distins:

Căpitan Stamatiu Ioan (comandantul Batalionului 2, care a condus efectuarea operațiilor în condiții foarte bune. Din inițiativa sa compania 6-a a atacat gara Șag (Timișeni) și partea de n.v. a comunei Șag, venind în sprijinul Batalionului 1, ușurând misiunea acestuia, în atacul întreprins în partea de nord și vest a comunei. În același timp a venit în ajutorul plutonului 2 din compania 6-a, care a avut misiunea de a ocupa podurile de pe Timiș și care era angajat în lupte grele.

Lt. rez. Popescu Nicolae, bun ofiter, comandant de companie, energic și curajos. Prin măsurile pe care le-a luat a forțat inamicul să se retragă.

Lt. rez. Mirescu Aurel și lt. rez. Spătaru Constantin care au atacat cu fermitate și au cucerit cu ajutorul companiilor pe care le comandau, comuna Șag, prin lupte grele, au fost în prima linie, îmbărbătând ostașii și imprimând vigoare atacului.

Elev plutonier adj. Nicosevici Iacob, care s-a achitat în mod strălucit de misiunea primită, dovedind multă inițiativă, curaj, bărbăție, spirit de sacrificiu, rănit fiind, nu a părăsit câmpul de luptă în momentele critice până când subunitățile venite în înăltărire nu au consolidat poziția ocupată și apărută de plutonul pe care-l comanda (pluton 2 din compania 6-a).

S-au distins: slt. Laeș Cornel; serg. major Basarab; serg. major Neiboiu; serg. Becherescu; serg. Albu; serg. Plipsa; serg. Sirbu; serg. Murgu; serg. Iordache și mulți alți ostași și gradați.

Efectuarea acestui atac, care a constituit botezul focului pentru tinerii recruți ai Regimentului 5 vânători, a dovedit voința fermă a tuturor ostașilor, subofițerilor și ofițerilor, de a nu precupeți nici un efort pentru apărarea pământului strămoșesc, de a zădărnici acțiunile inamicului silindu-l să se retragă. Curajul imprimat de dorința fierbinte de a-și apăra patria scumpă, a făcut ca tinerii recruți să respingă un inamic având o bună pregătire militară și dotat cu un armament modern.

În zilele următoare, păstrând pozițiile stabilite pentru apărarea orașului Timișoara, Regimentul 5 vânători a trimis subunități pentru a efectua acțiuni de recunoaștere spre sud de Timiș.

În luptele care au avut loc în ziua de 11. septembrie 1944, la care au participat ostașii Regimentului 5 vânători recruți, s-au remarcat următoarele:

a. *intrarea pentru prima dată în luptă a întregului efectiv, aceasta având loc în cadrul unei acțiuni de atac, efectuată cu ambele batalioane în linia I-a, în plin șes, fără ca regimentul să aibă în flancuri alte unități sau subunități pentru sprijin;*

b. *pozițiile unde s-a organizat baza de plecare la atac precum și zona în care urma să aibă loc atacul erau cunoscute de militari din perioada de instrucție făcută între 23 august — 7 septembrie 1944;*

c. *obiectivul final al atacului era ocuparea unor comune (Șag și Parța), fapt care prezenta dificultăți datorită cuiburilor de rezistență organizate de inamic (la Șag). În case, grădini și pe străzi, întrucât pregătirea de luptă a recruților era insuficientă.*

Datorită elanului, disciplinei, devotamentului precum și a priceperii comandanților de subunități și unități, ocuparea localităților s-a făcut într-un timp scurt, inamicul fiind neutralizat, realizându-se cu succes chiar manevre de învăluire;

d. *imediat după îndeplinirea misiunii de atac, Regimentul 5 vânători a trecut în dispozitiv de apărare adecvat specificului local, situație în care a rămas până la 14 septembrie 1944, în felul acesta la sfârșitul zilei de 11 septembrie 1944, fiind necesar un nou efort pentru organizarea pozițiilor de apărare pe aliniamentul stabilit.*

Regimentul 5 vînători recruiți, a primit ordin să lase un *batalion în apărare pe Timiș, de la Parța—Șag—pădurea est Șag și cu restul unităților să vină în Timișoara, pentru a intra în apărare la n.v. de Mehala, schimbînd subunitățile din Regimentul 13 călărași, care trebuiau să treacă la sud de Timișoara, în sectorul regimentului, 13 Călărași.*

Astfel la 14 septembrie 1944, Batalionul I a primit o misiune dificilă, aceea de a asigura apărarea pe aliniamentul Parța—Șag—pădurea est (inclusiv), pe un front larg de cca. 3 km avînd flancurile descoperite.

Batalionul 2 al Regimentului 5 vînători recruiți a intrat în dispozitiv de apărare la vest de Mehala, ocupînd vechile poziții de apărare organizate în perioada 23 august — 7 septembrie 1944. Astfel compania 6-a (comandant lt. rez. Popescu Nicolae) a primit misiunea de a bara șoseaua Becicherec—Timișoara; compania 7-a (comandant lt. rez. Ungureanu Constantin) de a ocupa poziție la stînga companiei 6-a (n.v. — cantonul din Mehala), compania 5-a la vest de calea ferată Sinandrei—Timișoara, iar compania 8-a a fost repartizată la o grupă de mitraliere pentru întărirea companiilor 6 și 7. Secția de tunuri antitanc de 37 mm a fost amplasată în sectorul companiei a 7-a iar compania de armament greu (aruncătoare de 120 mm și 81,4 mm), a fost dispusă pe cîmpul din zona stației de radio.

Comunele Săcălaz și Becicherec erau ocupate de subunități ale Regimentului 17 infanterie.

În seara zilei de 16 septembrie 1944, a sosit la Timișoara un regiment de tunuri anticar sovietic, care a intrat imediat în dispozitiv, în sectorul ocupat de Regimentul 5 vînători, la Mehala, în scopul întăririi capacității de apărare.

Regimentul 5 vînători a primit ordin din partea Diviziei 9 cavalerie, de a folosi subunitățile de rezervă (compania de specialități), pentru a bara șoseaua Giarmata—Timișoara, în eventualitatea unui atac inamic și pe această direcție.

Este de menționat faptul că începînd cu data de 16 septembrie 1944, crește potențialul forțelor hitleriste care atacă Timișoara, iar unitățile dispuse în apărare participă la acțiuni de luptă complexe, ca rezultat al cooperării întrunite a armelor și a sosirii și intrării în luptă a unor unități sovietice dispunînd de un armament specializat.

În aceste condiții de luptă a fost necesar din partea tinerilor recruiți, un plus de voință și energie pentru a-și îndeplini misiunile devenite mai pretențioase în condițiile nou create.

La 17 septembrie 1944, presiunea trupelor naziste se manifestă pregnant, prin atacul declanșat dinspre Jimbolia, în urma căruia este ocupat Săcălazul și Becicherecul, formațiile de luptă inamice îndreptîndu-se spre Mehala. Compania de infanterie din Regimentul 17 infanterie care apăra Săcălazul, luptînd cu forțe dușmane mult superioare, s-a retras pînă la calea ferată vest cartierul Rona — situat la marginea orașului Timișoara, unde a rămas ocupînd poziție la stînga Batalionului 2 al Regimentului 5 vînători.

După lupte grele în care trupele hitleriste au folosit și un număr de 12 tancuri, inamicul a ajuns în jurul orei 17 la n.v. de Mehala, în contact cu poziția de apărare a Batalionului 2. În luptele înverșunate au fost distruse două tancuri dușmane. Inamicul atacînd cu violență pozițiile noastre, supune la grele încercări bravii noștri ostași, care luptă cu un eroism și curaj demn de admirat, zăgăzuind orice încercare de pătrundere în dispozitivul de apărare al orașului. În această încleștare, secția de tunuri antitanc de 37 mm a Regimentului 5 vînători este scoasă din luptă. De asemenea un cuib de mitraliere este redus la tăcere. Atacul inamicului devine din ce în ce mai violent, iar în jurul orei 17,30 pornesc din nou la atac tancurile, urmate de cel puțin un batalion de infanteriști. În această situație deosebit de dificilă, luptătorii Batalionului 2 din Regimentul 5 vînători, lipsiți de aportul celor două tunuri anticar distruse de inamic, neavînd alt armament anticar la dispoziție, din ordinul comandantului de batalion (*cpt. Stamatiu*) care s-a adaptat imediat corespunzător situației, condițiilor terenului și posibilităților, *au adoptat tactica de a izola tancurile dușmane de infanteria inamică.* În urma ordinului primit, ostașii lasă să treacă tancurile inamice, adăpostindu-se în pozițiile de care dispuneau (șanțurile de luptă). La ordinul

primit, la apariția infanteriei inamice, simultan s-a deschis un foc susținut cu tot armamentul, asupra acesteia, foc a cărui intensitate a determinat prăbușirea atacului infanteriei naziste.

În același timp tancurile hitleriste pătrunse în adâncime în dispozitivul nostru de apărare, dar izolate de infanteria care le urma și al cărei atac a fost zădărnicit, au ajuns în zona de bătaie a artileriei antitanc a regimentului sovietic aflat în sprijinul batalionului de vânători. În urma focului nimicitor deschis de tunurile antitanc sovietice, tancurile germane au fost nevoite să se retragă în grabă, suferind pierderi și avarii.

Simultan Regimentul 1 artilerie, compania de armament greu a Regimentului 5 vânători deschid foc nimicitor asupra infanteriei inamice care continua să forțeze pozițiile noastre. În această acțiune de apărare a intervenit și Divizionul de artilerie antiaeriană din orașul Timișoara, instalat în zona spațiului liber dintre Mehala și Timișoara, deschizând asupra trupelor inamice foc trestiu. După unele date, în această acțiune, divizionul de artilerie antiaeriană, ar fi tras peste 600 de proiectile foc terestru, în unele momente ajungându-se până la înroșirea gurilor de foc.

Cu toate eforturile depuse prin utilizarea întrunită a tehnicii de luptă a diferitelor unități aflate în dispozitivul de apărare din această zonă, atacul inamic nu încetează, căutând prin intensitate, durată și înverșunare, să slăbească pozițiile noastre de apărare, pentru a putea pătrunde spre oraș.

După orele 19, violența atacului dezlănțuit, de infanteria inamică și încercarea de a sparge linia de apărare din diferite direcții, au creat impresia unei pătrunderi a trupelor germane înspre Mehala. În această situație critică, comandantul Regimentului 5 vânători recruți, a dat ordin ca ultima forță de rezervă de care mai dispunea regimentul și care era destinată pentru situații deosebit de critice, *Compania auto* (comandată de cpt. Buzdugan Lazar) să efectueze un contraatac în direcția barieră, situată pe șoseaua Becicherec—Timișoara, către nord cartierul Mehala, contraatac menit a cădea în flancul și spatele inamicului. Compania a executat contraatacul raportând că inamicul nu a pătruns în Mehala fiind oprit de focul aproape continuu deschis de ostașii batalionului din Regimentului 5 vânători.

Ziua de 17 septembrie 1944 s-a dovedit a fi critică prin violența deosebită a luptelor care nu mai slăbeau din intensitate. Regimentul de vânători nu mai dispunea de rezerve, nu mai avea mijloace de luptă suplimentare și anticar, organice. În această situație deosebit de dificilă, în care inamicul continua să-și exercite presiunea utilizând carele de luptă, un ajutor deosebit de prețios l-a avut focul eficient deschis de tunurile anticar ale regimentului sovietic.

În timpul luptelor este grav rănit și evacuat sgt. Seculici Alexandru. Situația devine din nou critică. Inamicul încearcă din nou să pătrundă spre oraș folosind puternice forțe de infanterie și un foc intens deschis de armele automate.

Terenul și în special cunoașterea pozițiilor ne avantajează. Lanurile de porumb permit ostașilor noștri să folosească cu ușurință pozițiile de apărare pregătite. Compania condusă de lt. Ungureanu rezistă eroic. Contraatacul unei companii de vânători din Batalionul 2, cu sprijinul companiei 5 auto., reușește să respingă inamicul.

În aceste lupte cade la datorie, luptând cu eroism pentru a stăvili înaintarea inamicului, sergentul Roșu din Compania 6-a.

Tenacitatea, voința de neclintit a ostașilor din companiile 6 și 7 aparținând de Batalionul 2 recruți, în dispozitivul cărora inamicul a forțat pătrunderea spre orașul Timișoara, reprezintă o pildă grăitoare de vitejie, animată de dorința fierbinte de a-și apăra patria. Contribuția acestor subunități la luptele de apărare care au avut loc în după amiaza zilei de 17 septembrie 1944, pentru oprirea trupelor hitleriste care au forțat pătrunderea spre Mehala, a avut mare importanță pentru menținerea întregului sistem de apărare al orașului.

În aceste lupte s-a distins în mod deosebit pentru apărarea Timișorii, comandantul Batalionului 2, capitanul Stamatiu Ioan, care a dat dovadă de calm, competență, sînge rece, fiind exemplu de curaj și comportare pentru subalterni. A reușit

prin hotărâri bune și la timpul potrivit să obțină cele mai bune rezultate în zăgăzuirea atacului inamic.

S-au distins comandanții companiilor a 6-a (*Lt. rez. Popescu Nicolae*), a companiei a 7-a (*Lt. rez. Ungureanu Constantin*); comandanții de plutoane *Slt. Hinovescu Nicolae*; *Slt. Mirăuța Constantin*; *Slt. Seculici Alexandru*; *Slt. Stegaru Ioan* precum și numeroși gradați și luptători.

În seara zilei de 17 septembrie 1944, în jurul orelor 21 intră în Timișoara o divizie de infanterie sovietică care de îndată ocupă un dispozitiv de luptă.

Astfel un regiment de infanterie sovietică a intrat în apărare în sectorul Batalionului 2 din Mehala, ocupând poziție la cca. 100 m în spatele vinătorilor. Unitățile aflate în apărare în Fratelia și Chișoda, au fost de asemenea înțărinate prin intrarea în poziție de apărare a unui alt regiment de infanterie sovietic.

Batalionul 1 al Regimentului 5 vinători, care a fost lăsat în apărare pe Timiș, pe un front larg de cel puțin 3 km, de la Parța — Șag și pădurea est de Șag, a respins în zilele de 14 și 15 septembrie 1944, unele încercări ale inamicului de a trece Timișul și a înainta spre Timișoara.

În dimineața zilei de 16 septembrie 1944, au început să se apropie de râul Timiș și să intre în luptă cu subunitățile din Batalionul I, importante forțe dușmane. Către orele 11 inamicul a atacat cu forțe superioare subunitățile de la Șag, reușind să forțeze trecerea peste râu. În jurul acestei ore, batalionul fiind atacat de puternice elemente inamice, superioare atât numeric cât și prin tehnică de luptă, a fost forțat să lupte în retragere către Fratelia și Chișoda.

Companiile din Batalionul I, au profitat de terenurile plantate cu porumb, *folosind cu dibăcie terenul și încetinind înaintarea inamicului*. În seara zilei de 16 septembrie 1944, subunitățile batalionului au ajuns pe linia de apărare ocupată de Regimentul 13 călărași la Fratelia și Chișoda. În aceeași seară a sosit la Chișoda un regiment de infanterie sovietic. Astfel în sectorul de sud, la Fratelia și Chișoda, se aflau în apărare: Regimentul 13 călărași; un regiment de infanterie sovietic și Batalionul I, care a luptat în retragere de pe Timiș, datorită atacului dezlănțuit de forțele inamice superioare. *Batalionul a intrat în apărare la Chișoda și Fratelia sub ordinele Regimentului 13 călărași*. Deci acest sector era bine întărit.

În ziua de 17 septembrie 1944, inamicul a atacat sectorul de sud și cu toată violența atacului nu a reușit să străpungă linia de apărare a orașului. A reușit să cucerească numai o parte din comuna Chișoda.

O companie din Batalionul I de sub comanda *Slt. rez. Toma* a primit ordin să contraatace inamicul pătruns în comuna Chișoda și să-l respingă.

Compania de vinători a executat imediat contraatacul, cu repeziciune și energie, respingând inamicul din Chișoda, ocupând comuna în întregime și făcând prizonieri inamici pe care i-a trimis la P.C. de batalion.

După ce a ocupat Chișoda, compania urma să se instaleze în apărare. În timpul ocupării poziției, inamicul a adus întăriri 4 autocamioane blindate, cu trupe, asupra cărora din ordinul comandantului de companie, *Slt. Toma*, s-a deschis un foc concentrat, continuu, cu întreg armamentul. Datorită focului bine ținut, mijloacele de transport inamice au fost avariate, iar ostașii nazisti nevoiți să se retragă.

În noaptea de 17/18 septembrie 1944 regimentul sovietic de tunuri antitanc aflat în sprijinul Batalionului 2 al Regimentului 5 vinători recrui, a fost retras de pe poziție (de la Mehala) și trimis pentru întărire în Fratelia, în sectorul ocupat de Regimentul 13 călărași, unde presiunea atacului inamic era în creștere, având loc lupte violente.

Prin venirea continuă a trupelor sovietice a crescut potențialul de apărare și de luptă al frontului nostru, imprimând superioritatea în acțiunile ce au urmat. Atacurile dezlănțuite de trupele sovietice au silit forțele naziste să se retragă, înregistrând mari pierderi.

Regimentul 5 vinători recrui a primit ordin în ziua de 19 septembrie 1944, de a se retrage din zona de luptă ocupată la marginea orașului Timișoara și de a se deplasa în marș, pe jos, la Ineu, în zona de concentrare inițial stabilită.

Luptînd în cadrul planului general de apărare a zonei orașului Timișoara, alături de celelalte unități de diferite arme cu care a cooperat, recruții Regimentului 5 vînători s-au acoperit de glorie, contribuind la stăvilirea încercărilor disperate ale hitleriștilor de a pătrunde și ocupa orașul Timișoara.

În luptele care au avut loc la Timișoara, Regimentul 5 vînători recruți, a avut următoarele pierderi:

- 1 sergent și 9 soldați, morți;
- 49 soldați răniți;
- 155 soldați dispăruți;
- 2 ofițeri dispăruți;
- 2 subofițeri dispăruți;
- 1 ofițer și 3 subofițeri răniți.

Prin eroismul de care au dat dovadă ostașii Regimentului 5 vînători recruți, au adus o prețioasă contribuție la stăvilirea și neutralizarea atacului dezlănțuit de unitățile de elită SS, care au forțat ocuparea orașului. *Luptînd cu tenacitate, bărbăție și cu un curaj deosebit, suplinind prin aceasta insuficiența pregătire de luptă, recruții regimentului de vînători au arătat încă odată, că în fața voinței neclintite de apărare a patriei pot fi stăvilite și năruite atacurile chiar și ale unui inamic superior numeric, cu experiență în pregătirea militară și dotat cu tehnică modernă de luptă. Acest regiment care de mulți ani își avea reședința în Timișoara a știut la nevoie să contribuie eficient la apărarea lui.*

Este încă un exemplu de eroism, de dragoste fierbinte față de patrie, în care tinerii ostași au apărut, glia strămoșească stînd neclintiți pe poziție.

Timișoara la 9 mai 1974.

Colonel în retragere,
GIURAN I. ALEXANDRU
veteran din primul și cel de
al doilea război mondial,

DOCUMENTS AND MEMOIRS CONCERNING THE BATTLES FOR THE LIBERATION OF BANAT AND CRISHANA (AUG.—OCT. 1944)

(Summary)

The authors justify the publication of these military documents on the grounds that the recently edited volumes show too much preference for the actions of the large military units, rarely including data concerning smaller „tactical” units and sub-units.

Some of the so-far-unpublished documents and the memoirs of those directly implied in the battles can also prove to be at least as much important. They can allow one to follow step-by-step and in detail this saga which started with the struggle for the total liberation of Romania and ended in the days of the final defeat of Hitler's forces. We think such an approach can add a more dynamic dimension to the history.

It is however to be mentioned that within such a large domain of research we had to restrict ourselves to only certain parts of the documents available and, (our own preferences added), they are those particularly referring to our own or neighbouring areas viz. the historical provinces of Crishana and Banat.

General de brigadă POȘOIU GHEORGHE, comandantul Diviziei 1 infanterie-instrucție între 1 septembrie—18 octombrie 1944

Colonel VISCOPOLEANU ROMULUS, comandantul Regimentului 1 artilerie-instrucție din Divizia 1 infanterie-instrucție

Locotenent-colonel MERTIC ADRIAN, comandantul Regimentului 85 infanterie din Divizia 1 infanterie-instrucție

Maior CIULPAN IOAN șeful biroului operații al Diviziei 1 infanterie-instrucție

Căpitan BUCURESCU ILIE, comandant de baterie din Regimentul 1 artilerie

Locotenent (rez.) GOMOIU CONSTANTIN, comandant de companie în Batalionul 2 din Regimentul 5 vânători-instrucție

Locotenent (rez.) POP LIVIU din Regimentul 1 artilerie

Locotenent RĂDUȚIU GHEORGHE din Regimentul 5 vânători

Locotenent (rez.) VIOREL IOAN, comandantul companiei 1 din Batalionul 1 al Regimentului 5 vânători

Sublocotenent (rez.) HINOVESCU NICOLAE, comandant de pluton (compania 6—a) din Batalionul 2 al Regimentului 5 vânători.

Sublocotenent INELESCU CORNELIU din Batalionul 1 al Regimentului 5 vânători.

Sublocotenent SECULICI ALEXANDRU din compania 6-a, Batalionul 2, Regimentul 5 vânători.

Elev plutonier adjutant NICOSEVICI IACOB
din Batalionul 2, Regimentul 5 vânători.

Sublocotenent (rez.) VODĂ NICOLAE din Ba-
talionul 2 al Regimentului 5 vânători.

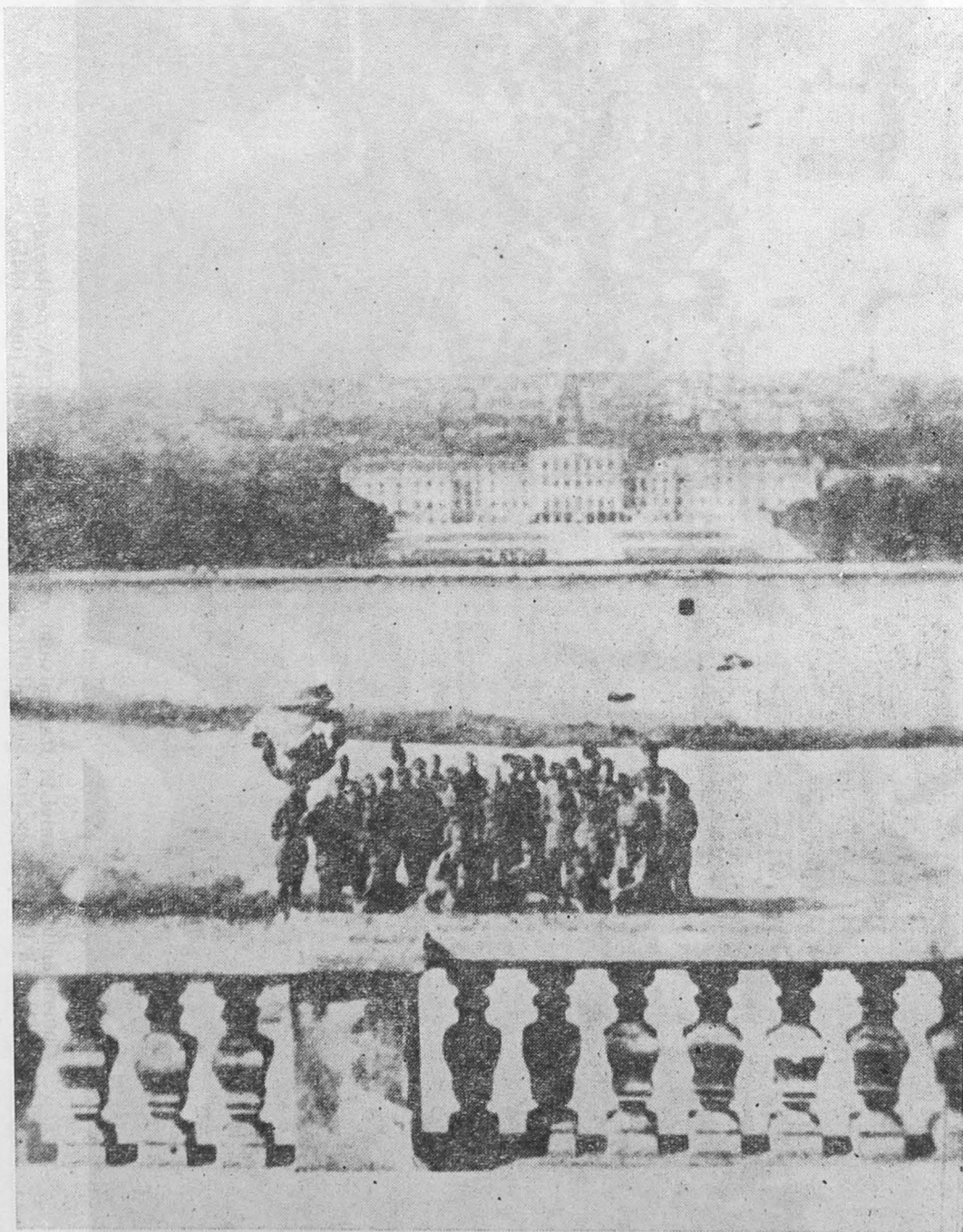

Compania 21 transmisiuni din Divizia 21 infanterie — în fața statuii aviatorilor din Bratislava

Plutonier T. R. MIRCU TEODOR, fotografiat lângă palatul Schönbrunn din Viena (1945).

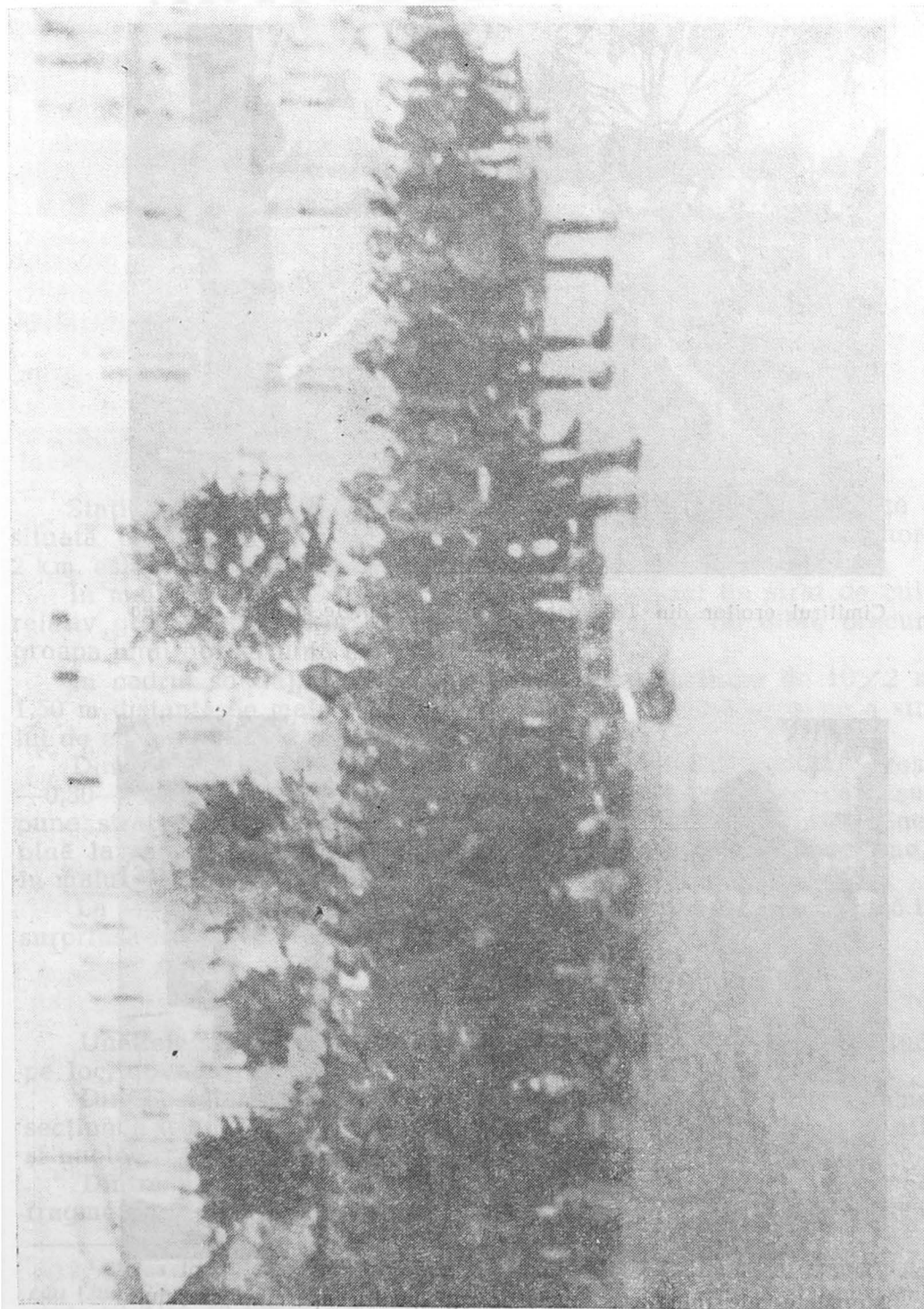

Compania 21 transmisiuni — în fața palatului Schönbrunn

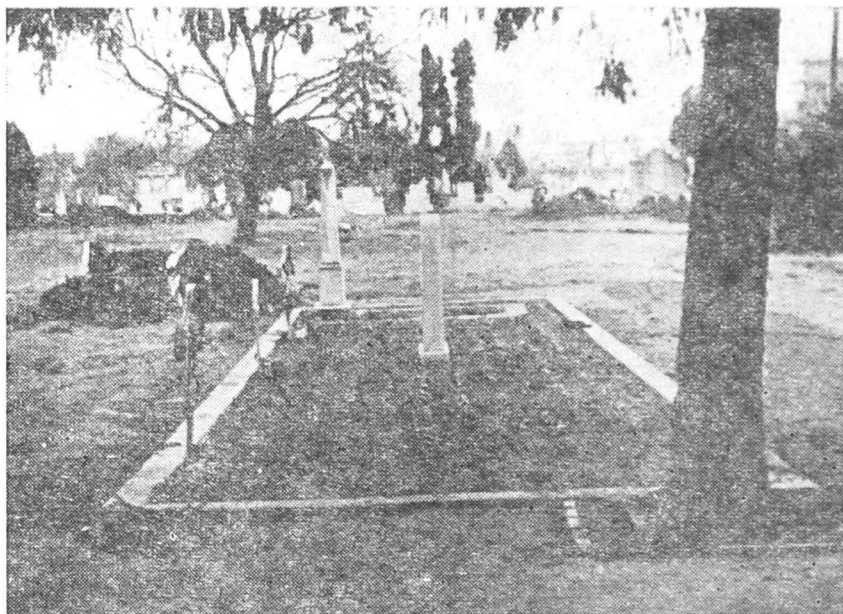

Comandantul companiei 21 transmisiuni, căpitan PANU MIRCEA, defilează în
Oradea la reîntoarcerea subunității din războiul antifascist (iulie 1945).

Batalionul 12 din Divizia 3 vânători de munte este pregătit pentru a defila în Cluj, cu prilejul reînțoarcerii de pe front (august 1945).

Cimitirul eroilor din Timișoara, căzuți în luptele pentru apărarea orașului

Morminte ale ofițerilor români căzuți pentru apărarea orașului Timișoara.